

97/92

DUHOVSKI POSLOVNIK.

SESTAVIL
MARTIN POČ,
VAŠKI ŽUPNIK.

II.

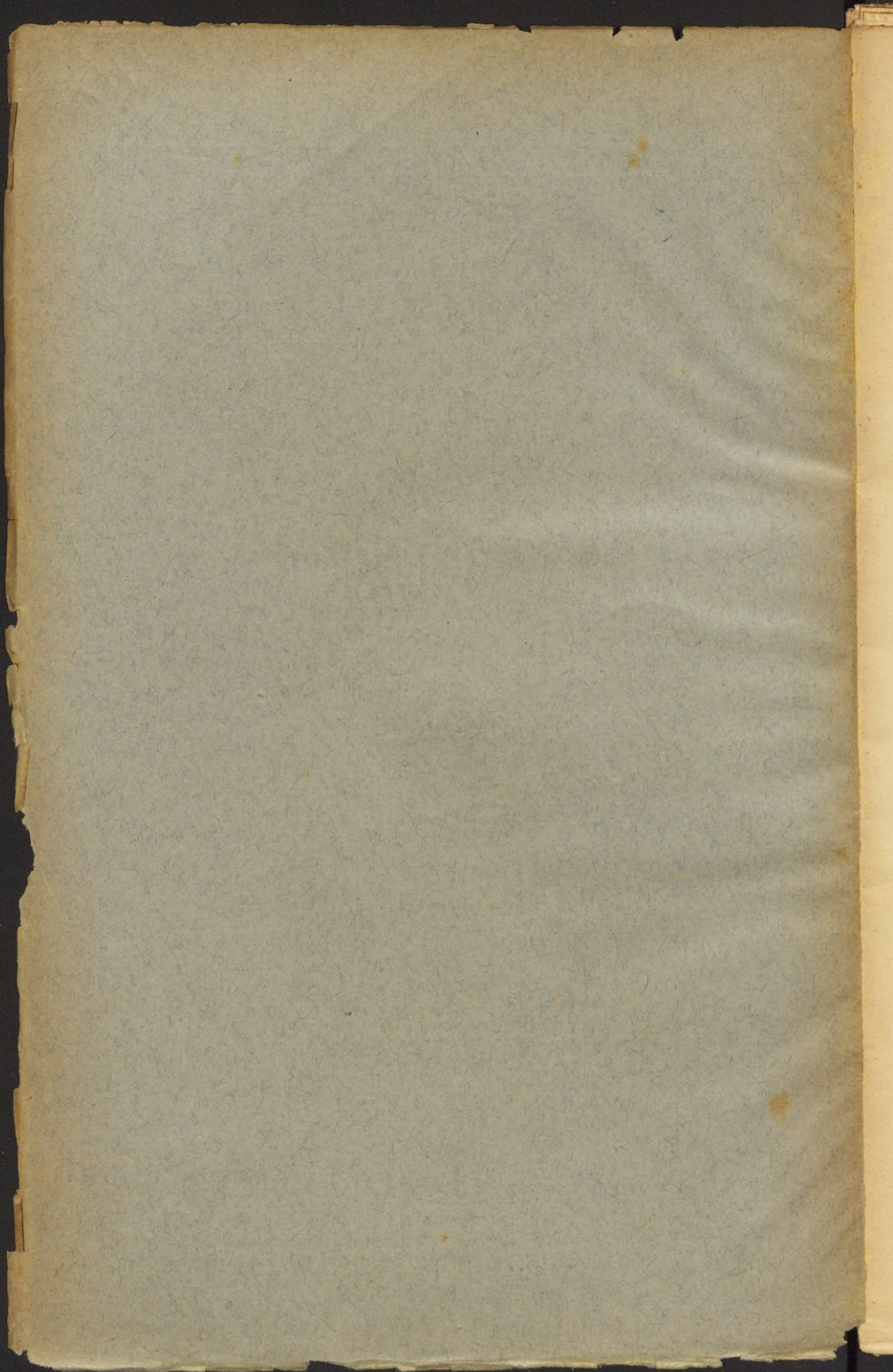
IZDALO „KATOLIŠKO TISKOVNO DRUŠTVO“

V LJUBLJANI, 1892.

TISEK „KATOLIŠKE TISKARNE“

Zvezek II. in III. „Poslovnika“ obsegata zaradi poštne pri razpošiljanju le po 6 pol; a zvezek IV. prinesel bode vso ostalo stvarino s stvarnim kazalom vred.

5. Med botrom in birmancem, kar se po sedANJI navadi zgotiti ne more, ker se jemlje za botra samo ena oseba istega spola z birmancem.

6. Med botrom in stariši birmanca.

Tega zadržka pa ni: *a)* Med botrom in botro; *b)* botrovo ženo in krščencem; *c)* botrovo ženo in očetom krščenca; *d)* botrnim možem in materjo krščenca; *e)* krstiteljem in botri.

Ako je bil krst v sili gotovo veljaven, in so se potem še-le v cerkvi obredi slovesno ponovili, stopi sicer krstitelj s krščencem in njegovimi stariši v sorodstvo, nikakor pa ne z botri, kateri so bili samo pri opravljenih svetih obredih pričujoči v cerkvi, pa tudi ti v tem slučaju niso stopili v sorodstvo s krščencem, ker ta zadržek učini samo veljavno podeljeni krst, a ne sveti obredi. Drugače je, če se je krst vršil v cerkvi zopet pod pogojem, ker se je dvomilo nad veljavnostjo prvega, tukaj pa nastopi zadržek. Le kdor je bil sam krščen, pade z vdeležitvijo pri teh svetih zakramentih v ta zadržek; ko bi bil nevernik (jud, mohamedan ali drug nekrščen) delil sveti krst, ali se kakorkoli vrinil za botra, nima tega zadržka. Ko bi kdo ne bil birman, bi tudi probabiliter ne stopil z birmancem v duhovno sorodstvo.

Nameščeni boter ali botra stopi v sorodstvo s krščencem ali birmancem, namestnik pa ne.

O tem zadržku daje spregled škof jure quinquennialium.

§ 76.

Postavno sorodstvo in svaštvo.

(Cognatio affinitasque civilis — legalis. Instr. §§ 28, 29.)

Ta zadržek nastopi pri nas silno redkokedaj. Po avstrijski postavi ¹⁾ sme mož ali ženska, vsak sam za-se ali vzajemno, ako sta brez zakonskih otrok, ter sta oba (ali tisti, ki hoče posinoviti ali pohčeriti) spolnila petdeseto leto, posinoviti (pohčeriti) osebo, katera mora biti najmanj osemnajst let mlajša od tistega, kateri jo je posinovil (pohčeril). Posinoviti pa sme tudi samski ali samska. Posinovljenec je sprejet v oblast posinovnika ter vživa vse pravice kakor zakonski otroci, nosi ime posinovnika, pa obdrži tudi ime svoje rodovine in pravice v njej, tudi deduje za posinovnikom, kakor njegovi zakonski otroci. Ta zaveza pa mora imeti privoljenje od deželne vlade in biti vpisana pri sodnji posinovnika.

Po navodu § 29. je ta zaveza zadržek: *a)* Ako je kdo posinovljenca (pohčerjenko, skutnika, skutnico) tako za svojega sprejel, da je pod njegovo očetovsko oblastjo; *b)* ako je bil posinovljenec (pohčerjenka) tako v hišo posinovnika sprejet, da živi pri njem,

¹⁾ Drž. zak. §§ 179—185, 755.

kakor otrok pri stariših. Ako ste se obe te točki ali pa samo ena izvršila, nastane zadržek postavnega sorodstva.

Navadno jemljó otroke v rejo; razmere med redniki (Pflegereltern) in rejenci (Pflegekinder) pa ne učinijo gorenjega zadržka. K tem se prištevajo tudi najdenci.

Ako bi duhovnik doznal gorenje sorodstvo, poizvé naj sledeče slučaje:

1. Ženin je pohčeral svojo nevesto (paternitas legalis).

2. Nevesta je hči mojega posinovljenca (paternitas legalis), pa le, ako je bila med posinovljenjem pod očetovo oblastjo.

3. Nevesta (če je vdova) je bila žena mojega posinovljenca. Ako se pa ženi posinovljenec: Nevesta je bila žena mojega rajnkega posinovnika (affinitas legalis).

Zadržek 1 — 3 ostane še tudi potem, ko je bila zaveza posinovljenja razvezana.

4. Nevesta je pohčerjena sestra ženinova, ali: mojo nevesto je bil pohčeral moj oče (mati). Mojega ženina je bil posinovil moj oče (mati) (fraternitas legalis).

Ta zadnji zadržek pa traja samo med posinovljenjem: ako je bilo razvezano, tudi ta zadržek neha. Pomniti je še to, da posinovljenec stopi v postavno sorodstvo samo z zakonskimi otroci posinovnika, ne z nezakonskimi; s telesnimi, ne pa z drugimi posinovljenci; s tistimi, ki so še pod očetovo oblastjo, ne pa s tistimi, ki so že postali samostojni. Ta zadnji zadržek se itak ne bode prigodil v Avstriji radi gorenjih postavnih določil, razven, ako se je posinovnik poročil še-le po posinovljenji, in je dobil otroke; ali je iz prejšnjega zakona, ki je bil brez otrók, nepričakovano pozneje dobil otroke.

§ 77.

Svaštvo iz nedopuščene zaveze.

(Affinitas [antecedens] ex copula illicita. Instr. § 31.)

Kdor se je spolno združil z osebo družega spola, ne more z njenimi sorodvinci skleniti zakona v prvem in drugem kolenu. Ne veže pa ta zadržek, ako se tretje ali četrto dotika družega.

Ženin (nevesta) se vpraša:

1. Ali ni imel bolj prijazne, tesneje zveze s katero osebo družega spola, ki je v rodu s sedanjo nevesto (ženinom)? Na zanikaven odgovor ni nič več vprašati. Na pritrdiven odgovor se vpraša nadalje:

2. Ali se je ženin (nevesta) tudi s to osebo pregrešil? Na nikaven odgovor se dalje več ne vpraša. Na pritrdilen pa:

3. Ali ni bila ta oseba sestra (1. koleno), strnička (2. koleno), mati (1. koleno), teta (2.—1. koleno), hči (1. koleno) nevestina, —

brat, bratranec, stric, oče, sin ženinov. V tem slučaju bi se morala vprašati še nevesta:

4. Ali ni vsled tega noseča?

Spreglede daje škof v ravni in stranski vrsti, a samo takrat, kadar se poroka ne dá odložiti brez velikega pohujšanja, in je vse za poroko pripravljeno. Težko se dobi spregled, ako hoče kdo vzeti dekleta, s čegar materjo je grešil, predno je bilo dekle rojeno. Ako se dá, tedaj le samo, če se more dokazati, da ženin ni nevestin oče.

§ 78.

Zadržek javne spodobnosti.

(Quasi affinitas, impedimentum publicae honestatis. Instr. §§ 33—35, 80.)

Ta zadržek nastopi v treh slučajih:

1. Iz veljavnega in ne izpolnjenega zakona. Ko bi bil eden pred izpolnjenim zakonom umrl ali stopil v samostan, se drugi ne more z njegovimi sorodovinci poročiti do vštetelega četrtega kolena. Od državne strani bi ta zadržek podpiral zadržek svaštva, ker država smatra vsak zakon dovršen.

2. Iz neveljavno sklenjenega in ne izpolnjenega zakona. Ko bi bil zakon spoznan neveljaven in neizvršen, eden izmed tako zvezanih ne more s sorodovinci družnega skleniti zakona do vštetelega četrtega kolena. Ta zadržek nastane tudi iz tajnega zakona (matr. clandestinum), ne pa iz civilnega tam, kjer je bil tridentinski zbor razglašen.¹⁾

Le, ako izvira neveljavnost iz pomanjkanja privoljenja, ni tega zadržka, n. pr. ako eden ni mogel dati privoljenja radi duševne nezmožnosti, ali radi pomote, ali če je bilo privoljenje nepravilno izsiljeno, ali če se postavljeni pogoj niti ni spolnil, niti odpravil, ali če se je bil postavil bistvu zakona nasproten pogoj.

Kaj posebnega je pri tem zadržku, da ne sega nazaj in se ž njim ne razvezujejo veljavne zaroke, katere je kdo sklenil prej z osebo njegovi poročnici sorodno, n. pr.: Ako se je bil Ivoj zaročil z Livijo, in se potem neveljavno poročil z Berto, Liviji sorodno v četrtem kolenu, nakopal si je zadržek javne spodobnosti z vsemi Bertinimi sorodniki, samo z Livijo, svojo prejšnjo zaročnico, ne.

Ako se je bil zakon izvršil (kar se vselej domneva in po navadi tudi zgodi), ostane s svaštvom vred še zmiraj zadržek javne spodobnosti. Ako se prosi spregled, je dosti naznaniti svaštvo, kadar gre za 1. in 2. koleno, ko pa gre za 3. in 4., ter neha zadržek svaštva, se prosi spregleda od zadržka javne spodobnosti.

3. Iz zarok. Kdor je naredil z osebo veljavne, nepogojne zaroke, se ne sme poročiti z njenimi sorodovinci v prvem kolenu.

¹⁾ S. C. C. 13. maja 1879.

Ravno to velja o tistem, ki je naredil zaroke pod poštnim pogojem, ako se je pogoj spolnil. Ta zadržek ohrani svojo moč, če so bile veljavno sklenjene zaroke razvezane s smrtjo, po medsebojnem sporazumljenji ali sodnikovi sodbi.

V tem slučaju vpraša župnik:

a) Ali ni zaročnica mati, hči ali sestra one osebe, s katero si bil ti veljavno zaročen?

b) Ali ni zaročenec oče, sin ali brat onega, s katerim si bila ti veljavno zaročena?

§ 79.

Pogoj.

(*Conditio. Instr. §§ 53—55.*)

Duhovnik bode imel s tem zadržkom težko katerikrat opravilo, že zato, ker med ljudstvom sklepanje zakonov pod pogojem ni znano, potem, ker država takih zakonov ne priznava, pred njo so pri sklepanji zakona vsi pogoji, kakor bi jih ne bilo.¹⁾ In ko bi tudi tega ne bilo, jih duhovnik ne sme pripustiti brez škofovega dovoljenja, razven, ako je zakon nevarno odložiti, kedar se sklepa na smrtni postelji in je treba otroke pozakoniti.

D. Zgolj cerkvene zakonske zabrane.

Impedimenta prohibentia v. impedientia.

§ 80

Zaroke.

(*Sponsalia. Instr. §§ 2—10, 107—112.*)

Župnik mora službeno postopati, kadar izvé, da so nameranemu zakonu zaroke nasproti; najprvo je poskušati stranke doma mirno poravnati. V ta namen naj preišče, ali so bile res zaroke veljavno sklenjene, in če, ali so tudi še v svoji moči.

Pri razsodbi o veljavnosti je treba gledati na osebe, sklepa joče zaroke in na njih obljubo.

1. Osebe morajo biti take, da so zmožne skleniti veljaven in pripuščen zakon. Njih zakonu ne sme nasprotovati niti zakonsk zadržek, niti zabrana. Tukaj je pa razločiti: Če je zadržek tak, da ga zaročenca po prizadevanji sama lahko odpravi, ali če sčasoma sam po sebi odpade (n. pr. prepovedan čas) so zaroke veljavne; če se pa zadržek ne dá odpraviti drugače, kakor po spregledu, in papež ne daje spregleda, ali pa nimata nobenega uzroka, ju nič ne veže. Če pa papež daje spregled in

¹⁾ Drž. zak. § 59.

imata uzroke, imata oba (razven, če nista vedela o sklepanji za zadržek, takrat nevedočemu nobena dolžnost ne nastane) dolžnost prositi spregleda. Vendar ni ta dolžnost že zaročna dolžnost, tudi sme po dobljenem spregledu in pred novo ponovitvijo obljube eden ali drugi s katero drugo osebo zaroko skleniti in so te veljavne.

Tudi so nezmožni za sklepanje zarok, kateri ne morejo rabiti uma: blazni, besni (razven, če imajo spreumljeje), pijani. Tu sèm se prištevajo tisti, ki so ob enem slepi, némi in gluhi, ne pa samo gluhonemi.

Izvzeti so tukaj otroci, kateri bi racione aetatis morali s sedmim letom skleniti zaroke, a ne smejo od njih odstopiti do doraslosti (dečki do spolnjenega 14., deklice do spolnjenega 12. leta). Po doseženi doraslosti pa sme eden in drugi v gotovem obroku (eni pravijo v treh dneh) ali zaroke ponoviti, ali pa od njih odstopiti. Kdor dalje molči, ta v zaroko privoli. Ako je imela pa stran, ki je doletnost dosegla, copulam carnalem, je izgubila pravico odstopa.

Torej smejo tudi stariši v imenu svojih nedoraslih otrok sklepati zaroke, ti jih pa po doseženi doraslosti niso držati dolžni, ampak jih smejo ali potrditi ali opustiti po svoji volji.

Ako pa otroci, tudi dorasli delajo zaroke, a stariši jim že pri sklepanji ugovarjajo iz opravičenih uzrokov, se niso sklenile zaroke, ker niso dovoljene. Če so jih pa otroci, tudi polnoletni, ki so pa pod očetovo oblastjo, sklenili brez vedenja starišev, veljajo tako dolgo, dokler niso stariši opravičeno ugovarjali. Vendar se še ne razpusté s tem ugovorom, ampak prositi se mora pri zakonski sodnji razveze, ker ona preišče, je-li ugovor opravičen. Razsodila bo pa le tedaj na razvezo tudi pri opravičenem ugovoru, če ga posebne okoliščine ne pripravijo ob moč, n. pr. impraegnatio sklenjena z obljubo.

Po pravici pa vselej ugovarjajo stariši, kedar opravičeno odrekó privoljenje v zakon. Uzroki so¹⁾: »Pomanjkanje potrebnih dohodkov, dokazano ali očitno slabo zadržanje, nalezljive bolezni ali telesne hibe nasprotujoče namenu zakona, na tistem, s katerim se hoče skleniti zakon.« To pravico ugovora ima tudi varuh.

2. Gledé na obljubo je treba:

a) da je resnobna in storjena za resnico. Obljuba na videz ali iz šale dana ne veže sicer pred notranjo sodnostjo, pač pa pred zunanjo, razven če more zaobljubnik dokazati navideznost, sicer mora vzeti prevarjeno osebo, ali ji pa povrniti škodo. Kedar je pa devico ali pošteno vdovo oskrunil s pomočjo take obljube, jo mora vzeti praviloma, ako ne more poravnati drugače škode.

¹⁾ Drž. zak. § 53.

b) Morala je biti prosta in premišljena, ne izsiljena. Za razvezo zarok je dosti manjša sila, kakor za razvezo zakona. Tudi ni smela biti storjena s pomoto, ampak premišljeno, in sicer je treba takošnega premisleka, kakoršnega da se učini smrtni greh. Torej so zaroke veljavne, sklenjene iz jeze, slepe ljubezni ali enake strasti.

c) Obljuba je morala biti obestranska, od obeh strani dana in sprejeta ali z besedo ali z znamenji. Sicer pa ni predpisana nobena oblika, po kateri naj se sklene. Nobene veljave pa nima pri takih obljubah kazen, če sta jo eden drugemu naložila za slučaj odstopa. Nobeden je ni dolžen plačati niti po cerkvenem, niti po državnem pravu¹⁾; pač pa bi veljala ara, katero je dal eden drugemu, tako da jo zgubi, kdor po krivici odstopi, ako jo je dal on; kdor jo je prejel, jo bo plačal dvakrat nazaj.

d) Pogodba se je morala vršiti med določenima osebama; in

e) z zunanjimi znamenji. Najnavadnejša je beseda, pa tudi pismo, pooblaščenec, samo da je trajala volja enega, dokler je izrazil drugi svojo voljo. Zadostuje tudi drugo znamenje, da se dá n. pr. roka itd. Vendar se mora dati obljuba pritrdivno, ne nikavno, n. pr. *nobene druge ne vzamem, ko tebe*, k čemur si lahko mislim: *če se poročim*.

Tudi se more dati obljuba pod pogojem, a samo ozirajočim se na prihodnost, katera ostane toliko časa in suspensio, dokler se ne izpolni pogoj. Pogoji pa ne smejo biti bistvu zakona nasprotni, morajo biti mogoči, dovoljeni in pošteni. Ko bi tedaj ženin hotel skleniti zaroke pod pogojem *copulae*, bi bile neveljavne. Sama copula ali *impraegnatio* brez obljub pa tudi niso zaroke

Iz tega je razvideti, da niso zaroke vsaka obljuba: *Bom te vzel*; tudi ne, ako se zagotavlja ljubezen; zaroke tudi še niso snuboki in pogajanje radi možitve in tudi vsako znanje ne.

Civilni zakon pa nima niti značaja niti pravic zarok.

Nasledki zarok. Eni nastanejo pred razvezo zarok, drugi po razvezi:

A) Nasledki pred razvezanimi zarokami:

1. Zaročna zvestoba. Vsakateri zaročencev se mora varovati vsake sumljive obhoje s tretjo osebo. Taka obhoja daje nedolžnemu pravico odstopa.

2. Dolžnost skleniti zakon. O času, kedaj naj se to zgodi, ni sicer nič določenega, vendar naj se zgodi, kar hitro pripuščajo okoliščine. Ako je bil pa določen čas, se mora držati, in sicer, ako se je bil postavil ta čas kot pogoj; če se ni čas držal, se razvežejo, ako pa ni bil postavljen čas kot pogoj, se ne razvežejo, in nedolžni ima še zmiraj pravico siliti na izpolnitev zaročne obljube.

¹⁾ Nav. § 109, drž. zak. § 45.

3. Odlóžen zadržek. Dokler trajajo zaroke, ne more nobeden skleniti zakona s tretjo osebo. Tak zakon je sicer veljaven, a ni dovoljen, in nedolžna stran ima še zmiraj pravico tirjati odškodovanje.

4. Med zarokami z eno osebo so neveljavne vsake druge zaroke, ko bi se bila s tretjo osebo tudi zgodila copula carnalis.

B) Nasledki po razvezi:

1. Zadržek javne spodobnosti. (Glej § 78.)

2. Dolžnost poravnati škodo zadene tistega, ki je kriv, da se ne sklene zakon. Obdolžena stran mora povrniti nedolžni:

a) ako je odstopila brez uzroka. Tudi če se je poročila s tretjo osebo, ima nedolžna stran pravico do odškodovanja.

b) ako je okoliščino, katera je dala drugemu pravico odstopa, sama provzročila. Taki uzroki odstopa se ne dajo vsi naštet; naj sledijo nekateri: Ako je prelomil zaročno zvestobo; med zarokami napravil premoženje; bahal se s premoženjem, katerega nima; če so se pozneje razkrili dolgovi; zamolčana impraegnatio sponsae a tertio.

Razveza zarok:

1. Po pravu iz obeh strani:

a) Po medsebojnem sporazumljenji, tudi ko bi bile zaroke zahtjene s prisego.

b) Če je nastopil po sklenjenih zarokah razdiralen ali zaviralen zadržek, samo s tem razločkom, po zadržku, kateri se nikakor ne spregleduje (n. pr. vedna nezmóžnost, vez, slovesne obljube, višji blagoslovi) same prenehajo zaroke za obojo stran. Ako se pa daje spregled, se razvežejo zaroke samo za nedolžno stran, a dolžna ostane zavezana, n. pr. če se je ženin pregrešil z nevestino sorodnico, je nevesta prosta zarok; a ženin ne, in ako tirja nevesta, mora prositi spregleda, razven a) če nima uzroka za spregled, b) če se škoda, nastala ex copula ne dá poravnati drugače, kakor da se ženin z oskrunjeno poroči.

c) Pod pogojem nehajo sklenjene zaroke, kedar se je pogoj, ali se ni spolnil, n. pr. *bom tebe vzel, ako bogateje ne dobim*. Nehajo tudi, ko je bil pretekel čas, do katerega so bile sklenjene.

2. Razvežejo se zaroke za eno stran, ko ostane druga zavezana:

Kedar je ena stran prelomila zaročno zvestobo: a) če se je eden preprijazno pečal z drugo osebo, da je zato prišel v slab glas, sosebnó, če se je ž njo spolno spečal. b) Kedar so se sklenile zaroke z drugo osebo. c) Če se ne sklene zakon ob določenem času, ali ko bi ne bil določen, se predolgo zavlači. d) Če gre ženin ali nevesta brez vednosti ali volje družega v oddaljene kraje, in ni upanja, da se kmalu povrne.

3. Ako se je po sklenjenih zarokah zgodilo ali še-le potem razkrilo tako spremenjenje, da

bi gotovo v takih prej znanih okoliščinah ne prišlo do zaroke. Take spremenjave so: *a)* v oziru na telo in zdravje: božjast (pádavica), težko ozdravljiva bolezen, velika popaka telesa, n. pr. če bi zgubil nos, oči, zblaznost, melanholija, francozi itd. *b)* Oziroma na mravnost in vero: zapravlživost, pijančevanje, igranje, surova mrav, sramotilno hudodelstvo, odpoved od vere. Kaj pa, če se je nečistost že pred zarokami zgodila in izvedela še le po zarokah? Ako je ženin kaj takega zvedel o nevesti, ima on pravico odstopiti; tudi nevesta ima pravico odstopa tembolj, ako se je nečistost zgodila večkrat, tako, da lahko dvomi nad njegovo prihodnjo zakonsko zvestobo; ali če je dobil iz prejšnje nečiste zaveze otroka; ali če bi nevesta, katera je zelo počtena devica, nikoli zarok ne bila naredila, ko bi bila vedela za ženinovo nečistost.

4. Oziroma na premoženje. Če je eden padeł v revščino in dolgove, zgubil znaten del premoženja, ali trdil zvijačno, da ga ima, ali če se je bati zelo in po pravici, da se izključi iz dedščine.

5. Kedar se je po pretehtanih vseh okoliščinah bati po pravici, da bo prihodni zakon nesrečen. Stran, katera je okoliščine zakrivila, na katere se opira sodba, je dolžna drugi po moči povrniti škodo, nastalo iz opravičenega upanja.

O tem enostranskem razdoru zarok je pomniti: *a)* nezadolžena stran, ki je spoznala uzrok in pravico odstopa, pa je vendar potrdila zaroke ali z besedo ali dejanjem, sosebno copula carnali, nima več pravice odstopa. *b)* Prej imenovane spremenjave odvezujejo samo tistega, nad katerim se niso dogodile, n. pr. ženin, nepredvidoma obogatel, ni s tem odvezan zarok, katere je bil prej sklenil. *c)* Kedar je uzrok odstopa gotov de jure et de facto, smé nezadolžena stran zaroke sama razvezati brez sodnika, n. pr. *impraegnatio sponsae a tertio post inita sponsalia*. Tukaj je nezvestoba gotova (*certum de facto*), a tudi pravica nezadolženega do odstopa (*certum de jure*). Kedar pa ni gotovosti pravice ali dejanja, se je obrniti do cerkvenega sodnika, da se smejo zaroke razrešiti.

Kako je postopati župniku v zaročnih zadevah?

Pred državo nimajo zaroke nikakovih pravnih nasledkov, samo da ima tisti, kateri ni dal k odstopu nikakovega vtrjenega povoda, pravico tirjati odškodovanje gotove škode, katero lahko dokaže, da jo je trpel radi odstopa. Ko bi bila zaročenca kako odškodnino pogodila za slučaj odstopa, bi ne veljala taka pogodba.¹⁾ Vendar ne privoli civilna pravica takega odškodovanja, kedar je bil zadolženec od nezadolženega prisiljen razvezati zaroke; ali kedar se je škoda zgodila le ponameroma.²⁾ Potemtakem bo župnik postopal tukaj le kot zastopnik cerkve, ter dotičniku pokladal na vest, da naj stori, kar tirja pravica.

¹⁾ Drž. zak. §§ 45, 46.

²⁾ Ibid. § 1306.

Odstopnik bo tajil ali veljavnost zarok, ali pa trdil, da ima uzrok odstopiti.

V prvem slučaju bo župnik po cerkvenem pravu predarjal o veljavnosti zarok, in če najde, da so res neveljavne, naj jima to pové; ako so pa veljavne, naj jih poskuša pomiriti z lepo. Ko bi tožitelj s tem ne bil zadovoljen, naj se zavrne na cerkveno zakonsko sodnijo. To pa ne zavira niti oklicev obtoženca, niti njegove ženitve. Še-le, ko se je tožitelj izkazal pismeno, da se je obrnil na cerkveno sodnijo, se ustavijo oklici ter se tudi ne smé vršiti poroka. Če se ne dasta pomiriti, se ustavijo oklici, in se stvar izroči cerkveni sodniji, da ta razsodi. Ravno tako poroča tudi tjakaj, kedar dvomi o veljavnosti; in kedar cerkvena sodnija obsodi na neveljavnost, preneha vsako pogajanje in oklici se pričnó. Kedar so bile pa veljavne spoznane, po navadi sodnija zaukaže župniku, da naj spravi stranke z lepa, naj se škoda popravi pod primernimi pogoji tudi dá kako odškodovanje, če ga tirja stranka. Škodo pa mora poravnati *a)* oni, ki je odstopil brez kanoničnega uzroka, *b)* oni, ki ima sicer odstopiti uzrok, a ga je sam zakrivil, n. pr. če si je iz divjega poželjenja nakopal nezmožnost, *c)* oni, ki je uzrok pravičnega odstopa zakrivil zvijačno, n. pr. nevesta, ki je pri sklepanji zarok zamolčala spoznanje od družega, ali da je že rodila.

Povračilo se pa razločuje *a)* navadno, *b)* popolno. Z navadnim se poravna samo škoda, ki jo ima nezadolženi iz zarok, n. pr. potrebni izdajki za poroko, ali druga škoda na premoženji. To povračilo bi se dalo iztirjati tudi sodnijsko.

Popolno povračilo pa nastopi, kedar nedolžni ni prišel samo v škodo, nego mu je odšel tudi dobiček, katerega je pričakoval iz zakona. To se prigodi: *a)* Če je kdo onečastil pošteno devico; *b)* če bo nevesta radi ženinovega neopravičnega odstopa ostala na slabem glasu; *c)* če radi družih okoliščin (n. pr. ker je prestara) nima več upanja do močitve. Vendar se bo to popolno povračilo v djavnem življenju malokdaj pripetilo, ravno zato, ker se dá malokdaj potrditi krivičnost odstopa, zguba dobička in svota, katera naj bi se pod tem imenom plačala. Pred civilno sodnijo se itak ne bo moglo tirjati.

Kedar odstopnik trdi, da ima pravico odstopiti od veljavno sklenjenih zarok, se tudi preiskuje, ali more navesti de facto et de jure vtrjenih uzrokov odstopa, ali pa ne. V prvem slučaju se podučí tožnik, da mu njegovi ugovori nič ne hasnijo in se ne pretrgajo oklici. Tožnik ima pa pravico obrniti se do cerkvene sodnije, in župnik ravná tako, kakor je bilo zgoraj rečeno o tožbi radi neveljavnosti.

Ako pa uzroki odstopa niso gotovi, se vse sporoči škofijski sodniji in prosi poduka za daljno postopanje.

Ako pa tudi tožitelj ne odstopi od zarok, bo cerkvena sodnija vse eno dovolila obtožencu zakon ko manje zlo.¹⁾

¹⁾ Nav. § 112.

Če je tožitelj odstopil od zarok, pa ni zadovoljen s povračilom ali odškodnino, se zavrne na svetno sodnijo, na njegove ugovore se pa ne jemlje ozir.

Nikakor pa se ne smé odkladati poroka *a)* ako bi nasprotnik še le po tretjem dovršenem oklicu prišel iz prav očitnega namena, delat pohujšanje. *b)* Če nasprotnik pové, da ne tirja zakona, nego povračilo, a neprimerno veliko, kakor ga more dati druga stran. Drugače je, če odstopnik noče dati primernega povračila, kakor da se prisili z ustavljenjem oklicev. — Tudi se ne smé poroka odkladati, če tirja tožnik ali zakon ali povračilo.

Navadno pridejo zakonu ugovarjat zapeljane in od zapeljivca popuščene osebe, ker hočejo imeti živež za otroka ali pa povračilo izmamljenega imetka. Take tožbe, če niso bile pri tem gotove zaroke, ne ovirajo ženitve. Dobro bi bilo, ako more duhovnik stranke pobotati, če ne. se zavrne tožiteljica na sodnijo.

Da je tožitelj odstopil od zarok, da sta se zaročenca, in kako sta se pogodila o povračilu in odškodovanji, o tem je véasih dobro iz previdnosti narediti zapisnik, ko bi se vkljub taki pogodbi pozneje tožitelj obrnil na cerkveno sodnijo.

Vso obravnavo vodi tisti župnik, v čegar župniji je obdolženec.

§ 81.

Neslovesne obljube.

(Votum simplex. Instr. § 58.)

Te so: 1. Neslovesne obljube, katere je kdo storil v redu, v katerem so take obljube začasna priprava na slovesne, ali pa v redu, kateri nima slovesnih obljub. Izvzete so neslovesne obljube jezuitov, katere so razdiralen zadržek. O takih obljubah ne bo povpraševati duhovniku, razven ko bi se oglasil za zakon človek, ki je bil v kakem redu ali sosebno v kongregaciji. Take obljube vežejo za celo življenje in nihče jih ni oproščen, razven če je bil predstojnik ukazal njegov odpust. Ako je sam prosil odpusta, mu je moral dati višji tudi spregled.

2. Zunaj kongregacije storjene obljube:

a) Obljuba vedne čistosti (v. simplex perpetuae castitatis). Ta ne smé tirjati debitum conjugale tudi v zakonu, če ni dobil spregleda, pač pa reddere, in po smrti prvega zakonskega tovariša ne smé v drug zakon, ko bi bil za prvega dobil tudi spregled.

b) Obljuba stopiti v duhovniški red (v. religionis). Ako je stopil tak v zakon brez spregleda, je dolžen stopiti v red, dokler zakon ni dovršen, potem ga smé upotrebjevati tudi brez spregleda. S smrtjo zakonskega tovariša zopet oživi njegova obljuba.

c) Obljuba sprejeti višje mašniško posvečenje (v. ordinis sacri) je podobna prejšnji. Dolžen je sprejeti posvečenje, če mu dovoli

zakonski tovariš; če to ni mogoče, se smé posluževati zakona. Tudi ta obljuba oživi s smrtjo zakonskega tovariša.

d) Obljuba nikoli stopiti v zakon (non nubendi). Kdor je stopil brez spregleda vanj, se ga smé posluževati, petere et reddere. V nov zakon bi mu bilo treba spregleda.

Te obljube veljajo samo storjene premišljeno in prosto. Kdor ne vé, kaj je obljuba in kaj ima v sebi, mu ni zadržek.

§ 82.

Posvečeni čas.

(Tempus sacratum. Instr § 59.)

To je od prve adventne nedelje do vštetega praznika svetih treh kraljev in od pepelnične srede do bele nedelje. V tem času smé sicer biti tudi poroka, toda ne brez privoljenja škofovega in ne slovesno. K slovesnosti se pa šteje: očitien in slovesen spred v cerkev in na dom, pojedina, godba, ples. Po naši navadi se spodobi, da se vsaj vsi oklici ne vršé v tem času. Ko bi se v tem času poročalo s privoljenjem, ne smé biti missa pro sponso et sponsa in tudi ne blagoslov neveste, kateri se daje pri ti maši. V prepovedanem času bi se smel zakon skleniti le iz zelo imenitnih uzrokov. V prošnji za privoljenje se dostavi tudi prošnja za spregled oklicev, ako se niso že vsi, ali jih vsaj nekaj prej izvršilo. Tudi svetna gosposka mora dati spregled oklicev. (Glej § 88.) Istotako bi smel škof dati spregled za poroko.

Prošnja na škofijo bi se glasila:

Prečastiti knezoškofijski ordinarijat!

Ponižno podpisani ženin je že v sredi oktobra svojemu župniku v Dragi donesel potrebna pisma za poroko z Ano Jerek in je ob enem vložil tudi prošnjo za spregled zadržka svaštva družega kolena iz dovoljene zveze pri prečastitem ordinarijatu. A ker je spregled prejel še le po prvi nedelji v adventu, mora pa že s 1. januarijem nastopiti svojo službo kot c. k. sodnijski adjunkt v Trstu, kakor priča pod A) priloženi ukaz: zato prosi z nevesto vred, naj mu dá prečastiti knezoškofijski ordinarijat spregled od vseh treh oklicev proti zapovedani prisegi, kakor tudi od prepovedanega časa, da bosta mogla biti poročena že 18. decembra.

Podpisani potrdi resničnost navedenih uzrokov in naznanja, da se pri izpraševanju ni pokazal noben zadržek temu zakonu nasproten, in da sta ženin in nevesta v krščanskem nauku prav dobro podučena: zato njuno prošnjo rad podpira.

§ 83.

Mešan zakon.

(Imp. mixtae religionis. Instr. §§ 66, 79.)

Katoliškemu kristijanu je prepovedan zakon z nekatoliškim kristijanom: protestantom, nezjedinjenim starovercem (pravoslavnim), starokatolikom, ali takim, ki se je odpovedal vsakteremu verskemu veroizpovedanju (če je bil krščansko krščen, sicer mu je nasproti razdiraven zadržek različnosti vere med krščenim in nekrščenim).

Ako se taki za zakon oglasijo, mora duhovnik katoliško stran krotko, vendar resnobno svariti pred takim korakom, povedati mu, da cerkev take zakonske zaveze graja radi žalostnih nasledkov, izvirajočih iz njih za zakonske same in njih otroke. Ali eden in drugi svojo vero kaj ceni, ali ne? Če vsak svojo vero spoštuje, potem morata v verskih zadevah priti v navskrižje. Ako je pa katoličan bolj slab v veri, je nevarnost, da ga nekatoliški potegne na svojo stran. Ako se toliko sporazumeta, da se eden pred drugim vsega verskega svojstva zdrži, postaneta malomarna za vsako vero. Še večje so nevarnosti za otroke, ker ne morejo biti v veri tako odgojeni, kakor bi bilo treba, ko vidijo očeta in mater navskrižne v veri. Vero, to in uno, bodo malo cenili in v vsaki postanejo mlačni. Pa tudi na pravicah je v mešanem zakonu katoličan na slabšem, ker nekatoliški se sme dati iz različnih vzrokov razporočiti in se z drugim poročiti (v tolitavskih deželah ne), ko mora katoliški potem ostati samec. Kako napačne morajo biti take zaveze, kaže tudi to, da jih še celo protestanti sami zabranjujejo.

Tako naj duhovnik prigovarja katoliški strani, ter ji naroči, naj v nekoliko dnéh zopet pride. Med tem, če je mogoče, prigovarja tudi njenim starišem, sorodstvu, botrom, da naj mu odsvetujejo. Ako pa zaročenec le ne odneha, naj duhovnik skrbi, da bode zakon vsaj tako sklenjen, kakor ga cerkev dopušča. Pri neznanih pa naj ne opusti poizvedeti, če ni bil protestant že prej veljavno poročen, in če še njegov zakonski tovariš živi sedaj kot ločen, ker s takim se katoličan nikakor ne sme poročiti.

Katoliška cerkev stavi nekatere pogoje, pod katerimi se smejo sklepati mešani zakoni, in ti so:

1. Trojno poročstvo. *a)* Obe strani, posebno nekatoliška, morate s pogodbo obljubiti odrejo vseh otrok svojega prihodnjega zakona v katoliški veri, brez razločka spola, če je tudi že kateri nezakonski. *b)* Nekatoliška stran mora obljubiti, da ne bode katoliškemu sodrugu nikoli nasprotovala pri spolnovanji dolžnosti vere. *c)* Katoliška stran mora obljubiti, da si bode po svoji moči modro prizadevala nekatoliškega sodruga o resničnosti sv. vere prepričati in ga spreobrniti.

2. Ako zaročenca nočeta dati teh poroštev, naj gleda župnik, da se zakon vsaj sklene pod pasivno asistenco katoliškega župnika.

3. Da se v nobenem prejšnjih dveh slučajev ne dasta pred ali po katoliški poroki poročiti še pred nekatoliškim dušnim oskrbnikom.

Pri mešanih zakonih so tedaj mogoči trije slučaji:

I. Tirjano poroštvo, posebno katoliška odgoja otrok se dá. V ta namén se naredi najprej pogodba. Vtegnil bi služiti naslednji vzorec, kolekovan s 50 kr.

Kolek
50 kr.

Pogodba

sklenjena med podpisanima: ženinom Antonom Jereb, katoliške vere, in Kristino Berg, avgsburškega veroizpovedanja.

1. *Kristina Berg se s tem zaveže prostovoljno, od nikogar prisiljena, da hoče dati vse otroke, s katerimi bode Bog njen zakon z Antonom Jereb blagoslovil, v rimsko-katoliški veri odgojiti. Zato se ona odpove pravici, dani od državne postave spoznovalcem avgsburškega veroizpovedanja, oziroma na versko odgojo otrok. Tudi se odpove vsem pravicam, katere bi utegnila v tem oziru država dati še v prihodnje.*

Poleg tega se zaveže, da ne bode nikoli svojega katoliškega soproga ovirala v spolnovanji njegovih verskih dolžnosti in v katoliški odgoji otrok, katere iz tega zakona pričakujeva.

2. *Anton Jereb sprejme to slovesno zagotovilo Kristine Berg in zatrdi, da je to njegova trdna in nespremenljiva volja: zvesto se držati katoliške cerkve, njena povelja in zapovedi natanko spolnovati; vse otroke, brez razločka spola, rojene mu iz zakona s Kristino Berg, v katoliško cerkev poslati k sv. Jerstu, jih kot vernike rimsko-katoliške cerkve odgojiti, tudi, ko bi on sam postal tako nesrečen, da bi od vere odpadel. Zato se odpove vsem pravicam, katere mu daje v takem slučaju državna postava, ali mu jih v prihodnje vtegne dati.*

3. *Oba zaročenca se zavežeta, da hočeta to pogodbo ves čas svojega zakona nespremenjeno ohraniti in izrečeta vsako njeno spremembo že naprej kot nedopuščeno*

in neveljavno. Ona dovolita slednjič tudi, da se smeta k spolnovanju te pogodbe potom gosposke, posebno sodnije prisiliti.

To potrjuje lastnoročen podpis pogodnikov in dveh prič.

Datum.

Podpisa prič.

Podpis ženina in neveste.

Ako je bil že kateri nezakonski otrok rojen, pride tudi v pogodbo: *da ta otrok I. I., kateri bode s sklenjenim zakonom zakonjen, bode tudi, kakor drugi otroci, pričakovani iz tega zakona, odgojen po katoliško.*

Pogodba naj je, če mogoče, pred notarjem podpisana in od njega legalizovana.

Če je eden izmed zaročencev še mladoleten, mora pogodbo tudi podpisati njegov zakonski oče ali varuh.

Ker imajo po državni postavi stariši pravico s pogodbo premeniti vero svojih še ne sedem let starih otrok (glej § 47.), velja taka pogodba pred državo, in nekatoliška stran je ne sme pozneje sama, če katoliška v to ne dovoli, prelomiti; tudi ne, ko bi bila katoliška odmrla ali na volji nezmožna postala. Če je katoliška stran (vdova) v brezverstvo odpadla, ne sme otrok svojega spola pred odpadom rojenih potegniti za seboj, pač pa po odpadu rojene. Da se doseže spolnjenje pogodbe, naj se duhovnik posluži državne postave, kjer mu gre na roke, ter naj po ordinarijatu kliče politično oblast na pomoč.

Ako se pa oba porazumeta, smeta res pred državno postavo vkljub obljubi prelomiti pogodbo in spremeniti veroizpovedanje otrok pred sedmim letom. Tudi če eden prestopi k veroizpovedanju drugega, potegne co ipso otroke prejšnjega veroizpovedanja, še ne sedem let stare, za sabo, in če je ta prestopljevalec katoliška stran, ne more duhovnik ničesar storiti.

V nekaterih škofijah je tudi zapovedano, da se katoliška stran pismeno zaveže k prizadevanju nekatoliškega sodruga privedi h katoliški veri, da se oba pismeno zavežeta, in da se ne dasta poročiti pred nekatoliškim pastorjem.

Še-le tedaj, ko je vse to dogotovljeno, se naredi s katoličanom zapisnik in se poizveduje še po drugih zadržkih; potem se sprejme v izpraševanje iz krščanskega nauka in se mu ukaže pripravljati za spovedno. Sedaj pride prošnja za spregled, katerega daje samo papež; semtertje imajo tudi škofje to pravico. Prošnja se sploh lahko pošlje na škofijo. Pošlje jo ali katoliški prošnik sam, največkrat jo mora pisati duhovnik v imenu prošnikov. V nji naj navede tudi, da je upanje, da se bodo obljubljeni pridržki spolnili; a naj se navedejo tudi uzroki: upanje, da se pridobi nekatoliška družina za vero; da se izogne pohujšanju, ki bi sicer nastalo, in bi eden prišel v slabo ime, ali propter gravidationem, ali kako drugače.

Prošnja bi se glasila :

Prečastiti knezoškofijski ordinarijat!

Anton Jerob, katoliške vere, se je oglasil pri ponižno podpisanim za poroko s Kristino Berg, avgsburškega veroizpovedanja. Ponižno podpisani je poskušal nekaterekrat katoliško stran odvrniti od te zaveze, a zastonj; samo toliko je opravil, da je nekatoliška nevesta obljubila nikakoršnih ovir delati ženinu pri spolnovanji verskih dolžnosti in ga ne zapeljevati k odpadu od vere; katoliški ženin pa se je zavezal po moči svojo nevesto odvrniti od krivoverske zarote. Obljubila sta tudi vse otroke v katoliški veri odgojiti s pogodbo, priloženo pod A.

Razven krivoverstva ni proti temu zakonu nobenega drugega zadržka.

Ker so tedaj pogoji, pod katerimi cerkev dovoljuje mešane zakone, spolnjeni in je poleg tega še upanje, da bi se morda dala pridobiti nekatoliška stran za katoliško vero, zato prosi ponižno podpisani spregleda od imenovanega zadržka, da se bode smel ta zakon skleniti veljavno in pripuščeno, ter cerkveno blagosloviti.

Datum.

Podpis župnika.

Če je katoliška stran sama spisala prošnjo, duhovnik potrdi, da je katoliška v verskih resnicah zadostno podučena, da ni nobenega drugega zadržka in da so resnični v prošnji navedeni uzroki.

Še-le sedaj, ko se je dobil spregled, se začno oklici in ne prej. Kliče se v župni cerkvi katoliške strani, pa v krivoverski molišnici. Dotičnemu krivoverskemu dušnemu pastirju pošlje župnik naznanilo oklicev (Verkündanzeige), ali ga pa zaročence sam nese, če hoče. Ko bi se krivoverski dušni oskrbovalec branil klicati, naj prosi stranka sama, ali pa katoliški duhovnik c. k. okrajno glavarstvo, v čegar okraji ima nekatoliški duhovni oskrbovalec svoj službeni sedež, da dene oklice na uradno tablo okrajnega glavarstva in občine krivoverskega ženina ali neveste, ali se pa pošlje prošnja za spregled vseh treh oklicev. Prošnja mora biti kolekovana s 50 kr., pismeni odpor nekatoliškega oskrbovalca kot priloga s 15 kr. Nabiti ostanejo oklici tri tedne, po tem preteklem času morata donesti zaročenca od okrajnega glavarstva (ne od občine) potrdilo (Certificat), da se ni našel noben zadržek.

Ko bi bilo treba prositi cerkvenega spregleda od enega ali dveh oklicev, se političen spregled za te oklice ne prosi samo pri okrajnem glavarstvu drugoverske, nego tudi katoliške strani.

Mešanega zakona poroka se ne sme skleniti s sv. mašo »pro sponsis« niti »de dice«. Vrší se v cerkvi prav po obredniku.

Pogodba se, kajpada, tudi zaznamuje v poročno knjigo, a tudi v poročnem listu se zaznamuje, da je katoliška odgoja otrok zagotovljena, zato, da se pri morebitni preselitvi poročencev pri krstu kaknega otroka precej prepriča iz tega lista o zagotavljeni katoliške odgoje otrok.¹⁾ Opazka v poročnem listu bi se glasila: *Poročenca sta se vsled legalizovane pogodbe z dné . . . zavezala vse otroke iz tega zakona po katoliško odgojiti.* Ko bi župnik izvedel, da se hočeta dati zaročenca pred ali po katoliški poroki poročiti še pri protestantih, se ne sme katoliška poroka vršiti z aktivno asistenco. Sicer se ima pa tudi tukaj župnik vesti po škofovem povelji, katerega naj si izprosi.

II. Potrebne ga poroštva za katoliško odgojo otrok ne dasta, pač pa se zavežeta, da prideta k pasivni asistenci.

Ako se je odrekla katoliška odgoja otrok, naj duhovnik mirno poduči katoliško stran, kakó zelo se pregreši s tem, da je sveti cerkvi nepokorna; ona bode kriva, da se zlorabi zakrament sve-tega zakona; ona bode pomagala odgojevati sovražnike sv. cerkve; v grehu začne zakon, ga nadaljuje in bode imela enkrat težak odgovor pred Bogom, zato je ne more odvezati noben duhovnik. (Ako pozneje že kot zakonski pride k spovedi in se kesa, se mora odvezati.) Žato sv. cerkev tudi take zaveze blagosloviti ne more.

Če je zastoj vsaka beseda, ni treba iskati spregleda, ker se ne more dati, tedaj tudi ne cerkveno poročati, ampak naj pripravi duhovnik zaročenca k temu, da prideta k »pasivni asistenci«, vendar naj ne izgovori te besede, nego naj reče n. pr.: ker mora radi katoliške strani, ki se poroča, zakon biti vpisan tudi v katoliške poročne knjige, naj prideta in prineseeta oklicni list od nekatoliškega dušnega oskrbnika, da si bodeta obljubila zakon. Oklicnega lista nekatoliški duhovnik ne sme odreči; ko bi ga odrekel, prisiliti se sme sodnijsko. Prav je, če se pismeno zavežeta, da prideta k pasivni asistenci, ali v zapisniku ženinov in nevest, ali v posebnem pismu. V zapisnik bi se vpisalo: *Podpisana ženin in nevesta se tudi zavežeta, da prideta po izvršenih oklicih z oklicnim listom evangeljskega pastorja pred podpisane ga župnika, in si dasta pred njim obljubo zakona.*

Ko je bila ta obljuba storjena in so vse druge listine donešene, naj si katoliški duhovnik izpiše vsa potrebna data iz njih za svojo oklicno in poročno knjigo, in naj dá potem vsa pisma nekatoliški strani, naj jih nese svojemu duhovniku, da si sam sestavi potrebna data za oklice. Katoliški duhovnik naj mu samo zaznamuje dneve, v katerih se bode klicalo. Ko bi pa zvedel župnik med oklici, da ne prideta k *pasivni asistenci*, mora oklice precej ustaviti, in če bi to izvedel še-le po oklicih, jima ne sme dati oklicnega lista.

¹⁾ Razglas ljublj. škof. 4 jan. 1859, št. 10/9.

Ako bi se pa zasledil kak zakonski zadržek svaštva ali sorodninstva, se mora katoliški strani zelo resnobno odsvetovati poroka, ker v tem slučaju ne dobi spregleda, razven, če dá potrebno poroštvo za odgojo otrok. Po izvršenih oklicih prideta ženin in nevesta na odločeni dan, župnik ima že pripravljene dve priči za *pasivno asistenco*. V poročno knjigo naj se prej ničesar ne vpisuje, kajti znalo bi se prigraditi, da se zaročenca premislita in ne prideta. Da župnik določni *da* iz nju spravi, naj ju vpraša n. pr.: *Vidva sta semkaj prišla, da tukaj očitno izročeta, da se hočeta vzeti v zakon?* 2. *Ali vzamete tedaj Vi, ženin Anton Jereb, to pričujočo nevesto Kristino Berg za svojo ženo?* 3. *In Vi, nevesta Kristina Berg, vzamete Antona Jereb za svojega moža?* In nič več. Priče je opomniti, da ste slišali zakonsko obljubo teh dveh poročenih. Sedaj še-le se poroka vpiše v poročno knjigo. Obe priči vpišete v navadni predel svoje ime in stan, v ravno ta predel pa vpiše tudi župnik svoje ime kot verodostojen svedok (*testis qualificatus*) z besedami: *Ta zakon se je sklenil vpričo mene I. I., župnika passive assistente*, ali *Mutuum in matrimonium consensum declaraverunt coram me parochia passive assistente*. Predel: *duhovni poročevalec* ostane prazen.

Duhovnik naj še opomni taka poročenca, da sta sedaj pred Bogom in svetom prava zakonska in da ju more samo smrt ločiti. Če je mogoče, naj katoliško stran še opomni, naj se ne dá poročati še pred nekatoliškim dušnim oskrbnikom; državna postava sicer to dovoli, ne tirja pa ne, saj se je že z dosedanjimi čini zelo pregrešil in preveč odjenjal nekatoliški strani. Sosebno če ga katoliška stran za svét vpraša, mora to povedati. Ako pa ni vprašan, in je prepričan, da nič ne opravi, naj molčí, da materijalnemu grešniku v formalen greh ne pomaga.

Vsa ta pasivna asistenca naj se pa ne vrši v cerkvi, oratoriji ali zakristiji, sploh ne sme biti na svetem kraju, nego v duhovnikovem stanovanji, in ne v cerkveni obleki, nego samo v talarji, tudi ne z biretom. Štolnina od poroke se ne sme vzeti,¹⁾ pač pa bi se smela vzeti pristojbina za oklice in oklicni list.

Kako se izdela za take poročni list, glej § 100.

Zaročenca, ki obljubita vse otroke po katoliško odgojiti, a hočeta na vsak način pred nekatoliškim dušnim oskrbnikom poročena biti, se tudi ne smeta niti klicati, niti poročati v katoliški cerkvi, nego samo s pasivno asistenco. Ta slučaj naj duhovnik vselej poroča škofu. Po civilni postavi sledé v mešanem zakonu otroci moškega spola očeta, ženskega mater v veri; duhovnik naj skrbi, da se vsaj to spolnuje.

III. Zaročenca odrečeta katoliško odgojo otrok, ter ne marata priti k pasivni asistenci.

Župnik naj poduči katoliško stran, kakor je bilo prej rečeno, in še pristavi, da stori še večji greh, ker noče priti k pasivni

¹⁾ Razglas ljublj. škof. 10. dec 1842, v navodu str. 48.

asistenci, kar bi lahko storil; kako z nogami tepta pravice svete cerkve, sv. zakrament zaničuje, radi svojega časnega prida zametuje izveličanje svojih otrok. — Naposled še vpraša, če ostaneta pri svojem sklepu, potem naj jima pové, da noče imeti nič opraviti s tako pregrešnim dejanjem in ju ne bode klical. Iz matic jima v ta namen dá krstni list, katerega mora dati kot oskrbnik matic za državo, in mrtvaški list za vdovca ali vdovo; drugega spisa pa nobenega ne.

Najbolje je pa še, če poroča na ordinarijat in si izprosi ukaza za postopanje. Če tirjata spričala, da so se jima oklici odrekli, jima sme duhovnik na koleka prost listek¹⁾ zapisati, da ne more teh oklicev sprejeti, lahko jima pa tudi to odreče.

Ako sta se poročila pred nekatoliškim duhovnikom in spoznavši svojo pregreho prideta potem pred katoliškega prosit poroke; se opravi vse, kakor bi ne bila pred nekatoliškim poročena. Od oklicev se prosi spregled pri škofiji; ta jima naloži razodetno prisego in po navadi vpošlje obrazec. (Sicer glej § 87.) Privzamete se k prisegi dve priči, katere se zavežeti k molčanju, prisega se sprejme pred sv. razpelom, ter jo podpišeta zaročenca in obe pričujoči priči. Potem se sprejme zakonska obljuba, kakor pri pasivni asistenci (razven, če nista katoliške odgoje otrok zagotovila), in ravno tako vpiše, samo da pride v opomnjo: *Ta dva zakonska, poročena po poročnem listu z dne . . . pred protestantovskim pastorjem, sta danes pred podpisanim župnikom kot rednim duhovnim pastirjem katoliške strani, po dani razodetni prisegi ponovila zakonsko obljubo.* Štolnine se seveda nič ne vzame.

Ko bi se morala taka poroka vršiti na smrtni postelji, in župnik ne more še-le prositi spregleda ter na škofijstvo poročati, sprejme sam razodetno prisego pred dvema zanesljivima pričama, da jima ni noben zakonsk zadržek razven različnosti vere znan, in potem sprejme zakonsko obljubo. Doma vpiše ves akt v poročno knjigo, a brez zaporedne številke tukaj in v prejšnjem slučaju (glej §§ 42, 53), ter sporoča naknadno na škofijo in prosi potrdila.

Ako pa nekatoliška stran po že pred pastorjem sklenjenem zakonu o zakonski obljubi pred katoliškim župnikom ničesar slišati noče, katoliška pa želi, se prosi ali naravnost v Rim, ali pa po škofiji *sanatio in radice*. A ta se daje le pod gotovimi pogoji (glej § 93). Če teh pogojev ni, se prosi spregleda od *formae Tridentinae*.

Če pripada eden izmed zaročencev verski ločini v Avstriji ne pripoznani (n. pr. angleško veroizpovedanje), ker nima tukaj od države pripoznanega verskega vodnika, bi se moral klicati pri okrajnem glavarstvu; in ko bi ne obljubil katoliške verske odgoje otrok, ali se ne hotel poročiti passive, bi bil na oklicih pri okrajnem glavarstvu in eventuelno tudi tam poročen.²⁾

¹⁾ Razglas fin. min. 28. dec. 1868, str. 37.375, v ukzn. I. str. 138.

²⁾ Post. 9. apr. 1870, § 1.

Ko bi se oglasil za poroko katoličan z brezvercem (confessionslos), in je bil ta krščen, bi se opravilo vse, kakor sicer; pred cerkvijo bi zakon veljal, a ne pred državo, ker ona ne priznava zakona med kristijani in takimi, ki ne spadajo k nobeni krščanski veri.¹⁾ Zato mora duhovnik katoliški strani odsvetovati tak zakon [k sklepanju itak ne sme pomagati], ali naj pa brezverca poskusi pripraviti k spreobrnitvi.

Pomni naj se pa, da semkaj ne spadajo katoličani različnega obreda (staroverci). Pij IX. je ostro zabranil²⁾ takim zaročencem staviti ovire. Vsak se kliče v cerkvi svojega obreda in po stari navadi poroča nevestini župnik.

§ 84.

Cerkvena prepoved.

(Interdictum ecclesiasticum. §§ 67, 68, 70, 105.)

Kadar se domneva, da bi bil zakonu nasproti kak zadržek, sme škof poroko prepovedati. Ravno tako, kadar se je bati, da bodo prišli iz zakona prepiri, pohujšanje ali drugo zlo n. pr. če je kdo — stariši, varuh — ugovarjal poroki. Škof v takih slučajih naznani župniku, kaj mu je storiti.

A tudi župnik mora vstaviti poroko.

1. Ako se kaže zadržek. Kadar se tak zadržek naznani, naj preiskuje duhovnik, je-li oseba dostoverna; ni morda sovražna zaročencema, ali ne brani zakona iz lastne koristi. Če se sprejme naznanilo, je najbolj z naznanilcem narediti zapisnik, ali naj pa naznanilec zadržek sam pismeno sporoči. Poroka se prepové ali vsaj odloži, dokler ni odpravljen zadržek. Zoper župnikov odlok se sme stranka pritožiti na škofa. Ko bi duhovnik imel še kake dvome, naj poroča škofu in čaka razsodbe. To naj tudi stori, če on sam vé za zadržek.

Gori omenjeni zapisnik bi se gasil:

Zapisnik

spisan pri župnem uradu Orehovca, dne . . .

Pričujoči so bili podpisani.

Predmet zakonskega zadržka je naznanilo svaštva v drugem kolenu med zaročencema Jožefom Verbič in Nežo Rus.

Janez Rojec, kmet iz Vrbja, hiš. št. 17, star 73 let, vsled včeraj slišanih oklicev naznanja to-le:

¹⁾ Drž. zak. § 64.

²⁾ Concordia na gališke škofe z dne 6. okt. 1863.

Meni je za gotovo znano, da je ženin Jožef Verbič v sorodu v drugem kolenu z rajnkim Janezom Rus, prejšnjim nevestinim možem, ker Rus-ova mati Barbara Štrk, omožena Rus, in ženinov oče sta bila po polu brat in sestra, tedaj sta si sedanji ženin in nevesta v drugem kolenu v svaštvo.

V dokaz mojih besed se sklicujem na Štefana Žvokelj in Jurija Erman, oba iz Vrbja, katera sta bila oba poklicana za priče, ko je Šimen Verbič, stari oče Jožefa Verbič, v moji hiši Mariji Štrk izplačeval rednino za Barbaro Štrk, katera je bila ž njim nezakonsko rojena, kakor sta se bila z lepa pogodila. Barbara Štrk je bila žena Matija Rus, očeta ranjkega Janeza Rus.

Gotovo bi smel skoraj trditi, da razven nas treh nobeden o tem nič ne vé, ker smo obljubili nezakonska mati Marija Štrk in obe priči večno molčati, in prav gotovo mi je znano, da še celo najbližnji sorodniki Marije Štrk niso nikoli Šimna Verbiča sumili, da bi bil Barbarin oče.

Se je prebralo, potrdilo, sklenilo in podpisalo.

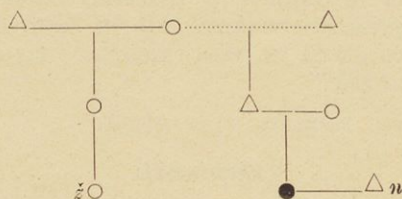
Coram nobis:

(L. S.)

I. I., župnik.
I. I., kapetan,
zapisnikar.

Janez Rojec.

Radi ložjega pregleda gori naznanjenega svaštva se pridene naslednji rodovnik:

Datum.

Podpis župnika.

2. Vstaviti se mora poroka, dokler nimajo vseh pisem, katere tirja cerkvena in državna postava.

3. Ako zaročenca nista podučena v krščanskem nauku. (O točki 2. in 3. bode govorjenje pozneje.)

4. Kadar stariši iz pravičnih uzrokov zakonu ugovarjajo, pa ne samo zakonu mladoletnih, nego tudi zakonu polnoletnih. Pravični so tudi tukaj oni uzroki, katere našteva

§ 53. drž. zak. (Glej § 80.) Doletnim se reče, naj si prizadevajo stvar s stariši z lepa poravnati, in si pridobiti blagoslov starišev; vendar spričala o dovoljenji starišev duhovnik ne sme zahtevati. Še-le, ko bi stariši sami prišli ugovarjat, in najde, da je ugovor opravičen, tedaj naj opominja zaročenca, da odnehata od zakona. Če starišev ugovori niso opravičeni, naj starišem z lepo prigovarja, da naj se zakonu ne vstavljajo. Še-le, ako ničesa ne opravi, naj vse sporoči na škofa, in čaka njegove razsodbe. Vendar naj je jako previden, ker država ne pripozna te zabrane za polnoletne; in odvisno je od sodbe civilne gosposke, če ne bode sprejela odlog poroke na podlagi cerkvenega zadržka za pravi odklon poroke, četudi država sama kaznuje polnoletne otroke, kadar zoper voljo starišev sklenejo zakon. Oni jim niso dolžni dati dote; sinovom pa nasprotuje, če je sodnik našel, da so imeli stariši pravičen uzrok ugovora.¹⁾ Vse drugače je pri mladoletnih, tukaj dobí cerkev tudi pri državi podporo.

5. Ako prebivata pod eno streho. Ne samo po noči, nego tudi po dnevu ne smeta skupaj prebivati; tudi dokler nista prejela zakramenta sv. pokore in presv. rešnjega Telesa. O tem zadnjem pozneje več. Včasih hočejo pohujšanja iskajoče ženske ubraniti zakon. Te se precej krepko zavrnejo; če se s pohujšanjem celo silijo pred altar, se naznanijo sodnji kot motilke bogočastja.

Kadar duhovnik nikakor ne more do dobrega zadržka izvedeti, je dobro kar neprevidoma poklicati ženina, nevesto in ju posamezno zaslišati, ravno tako stariše in druge, ki bi kaj o tem zadržku vedeli.

Kaj pa, če izvé skriven zadržek in sicer izven spovednice in se zanj daje spregled, n. pr. *affinitas e copula illicita*, in vse je že pripravljeno za ženitev? Če je mogoče, naj stopi k škofu in prosi ustmeno spregleda, ali pa pismeno in sicer z zamolčanimi imeni. Zaročnikoma se pa mora dobljen spregled naznaniti še pred poroko, ter jima naložiti pokora. Telegrafično prositi spregleda ne gré. Kaj pa tedaj, če je duhovnik oddaljen od škofijskega sedeža, in ne more dobiti spregleda niti ustmeno niti pismeno? Ako se ne dá odložiti poroka *propter magnum scandalum v. infamiam*, ker je nevesta noseča, ali bi se otrok ne pozakonil, ali je potreba oskrbeti dušo bolnega, ali je kak drug važen uzrok, ju sme in *hoc casu urgentissimo* poročiti, pa vse, kar najprej mogoče škofu sporočiti.

§ 85.

Izpraševanje iz krščanskega nauka.

(Instr. § 74.)

Ko so vsa za poroko potrebna pisma predložena, ali je vsaj upati, da se pred poročnim dnem donesó, se povabita zaročenca

¹⁾ Drž. zak. §§ 1222 in 1231.

k izpraševanju iz krščanskega nauka. To izpraševanje razdeljeno je v dva dela:

1. Izpraševanje iz krščanskega nauka Kaj morajo zaročenci znati? *Necessaria necessitate medii et praecepti.* O Bogu in njegovi volji, pravi navod. Da je en Bog, nauk o presv. Trojici, da se je Sin Božji včlovečil, za nas trpel in umrl, o sv. Duhu, o Božjih in cerkvenih zapovedih in sv. zakramentih.

Kdor niti tega ne vé, kar mora vsak človek vedeti in verovati, se prej ne sme pustiti k poroki, dokler se tega ne nauči. Zato je treba nevednega tako dolgo učiti, dokler se ne nauči. Papež Benedikt XIV. pravi, da za tiste, ki so trdega razuma in slabega spomina, je dosti, če znajo in verujejo pogloblitve resnice svete vere, oče naš, česčenasmarija, apostoljsko vero, Božje in cerkvene zapovedi, tri Božje čednosti in kes: kar pa moramo znati *necessitate praecepti*, je dosti, da se na priprost način zavé, a duhovnik naj mu priporoči, da naj večkrat sv. resnice posluša, da jih ne zabi.

Odvezati od tega izpraševanja bi se smeli oni, o katerih se dobro vé, da so čvrsto podučeni, ki so v šolo in cerkev radi hodili. Včasih se oprosté tudi vdovci in vdove. — Kar se pa tiče tako imenovanih izobraženih, se jim tudi izpraševanje ne odpusti, razven, če je duhovnik prepričan o njihovi verski izobraženosti. Vendar se je ozirati na oliko, dostojanstvo in starost. Vse naj je bolj podobno verskemu razgovoru, kakor izpraševanju.

Vrši naj se to izpraševanje pred prvim, ali vsaj precej po prvem oklicu, kajti če nista zaročenca podučena, se tudi klicati ne smeta, in o tem znanji se mora dati tudi spričalo krščanskega nauka, koleka in pisnine prosto, ako gré zaročenec v tujo župnijo k poroki, ali tudi kot priloga k prošnjam, a ne na civilno gosposko kot priloga za spregled civilnega zadržka, ali na vojaške urade, ker civilna postava se na to izpraševanje in na tako spričalo ne ozira.¹⁾

2. Poduk o sv. zakonu. Ta obsega nauk o tem zakramentu, dolžnosti zakonskih: ljubezen, medsebojno posvečevanje, zvestoba, zakonska čistost, odgoja otrok, dolžnosti do starišev, družine, do hiše; dolžnosti eden do družega. O zakonski čistosti se govori previdno in spoštljivo, da se ne žali čut čistosti. Rituale pravi, naj se vzame za izgled zgodba o Tobiju in Sari, ter poduk, katerega jima je angelj dal. Lep poduk o tem ima Frančišek Salezij v Filoteji III. C. 38 in 39 pogl. — Zupančič, Pastirstvo str. 731. — Volčič, Razlaganje kršč. n. o sv. zakramentih str. 1191 in sl. — Ta poduk naj se daje kratko pred poroko.

Po navadi izprašuje parochus proprius, akoravno bi ne bilo napačno in zoper cerkveno postavo, ko bi izpraševal župnik neveste ženina, ki ni iz njegove župnije in obratno.

¹⁾ Razglas min. notr. in bogoč. 3. avg. 1869.

Vzorec za:

Spričalo krščanskega nauka.

Službeno se potrjuje, da je I. I., krojač, samski zakonski sin očeta I. I., pol zemlje posestnika, in matere I. I., rojen v I., stanujoč v I., št. ., za ženine in neveste zapovedano izpraševanje iz pglavitnih resnic krščansko-katoliške vere in iz dejanskega nauka dobro opravil.

Datum.

Podpis župnika.

Kadar se pošilja *zapisnik ženinov*, in je v istem vse potrebno in znanje krščanskega nauka zaznamovano, ni treba tega spričala. V nekaterih krajih znanje krščanskega nauka zaznamujejo tudi v oklicnem listu.

§ 86.

Spoved in obhajilo.

(Instr. § 75.)

To tirja cerkev, vendar samo na sebi zakramentov sv. pokore in presv. rešnjega Telesa ne prejeti, ni zakonska zabrana, tudi ne cerkvena.

Zaročenca naj se nagovarjata, da opravita vesoljno spoved, najbolje precej po prvém oklicu. Potem prideta še enkrat, da sta pri sv. obhajilu vsaj tri dni pred poroko, navadno dan pred poroko; prav lepo bi bilo, ko bi bila med poročno mašo pri sv. obhajilu.

Zaročenec, ki pride še-le zadnji čas pred poroko k spovedi in ni za odvezo, ker se ne kesa, se ne sme odvezati, a ni mu reči, da naj se ne dá poročiti, nego se opominja, naj si prizadeva vsaj pred poroko popolni kes obuditi. Listek za spoved se mu ne sme odreči.

Od pridržanega greha se odveže nenaravnost, če bi se bilo bati pohujšanja, ko bi zaročenec ne šel k sv. obhajilu, ako je za to. Pozneje mora iti k spovedi k mašniku, pooblaščenem za odvezovanje takih grehov, ali naj pa spovednik sam prosi pri škofu dovoljenja, da ga sme odvezati od pridržaja.

Kaj, če se najde še-le pri spovedi zakonsk zadržek? Ako se zanj daje spregled, sta oba bona fide in se poroka ne dá odložiti, spovednik molči o zadržku, samo naroči, naj spovedanec o gotovem času zopet pride k spovedi. Med tem prosi spovednik spregleda.

Ako se za zadržek ne daje spregled, se jima pové, da tak zakon bi bil pred Bogom, cerkvijo in vestjo neveljaven, pregrešen, ima slabe nasledke, in odveza se ne dá, ako se ne odrečeta poroki.

Zaročencu, hotečemu stopiti v mešan zakon, ki pa ni dal potrebnega poroštva, se odrekó sv. zakramenti kot očitnemu grešniku.

Ko bi zaročenec ne hotel iti k spovedi, se mu poroka samo zaradi tega ne odreče, zlasti, ko bi se bilo batí hujšega zla, n. pr. civilne poroke, odpada od vere, pregrešnega skupnega življenja. Sicer se pa tudi ne vé, ali ni dotični v milosti Božji, in tridentinski zbor samo opominja zaročenca, naj sv. zakramente prejmeta. Siliti tedaj ni zaročencev k spovedi, razven, ko bi to tirjala škofijska postava. Ko bi se pa katerikrat radi tega odrekla poroka, naj se odreče: 1. Če je kdo očitén in znan grešnik; 2. če kdo iz zaničevanja do cerkve ne mara spovedi; 3. ko bi iz poroke brez spovedi nastalo očitno pohujšanje. Vendar tudi v teh slučajih ne sme duhovnik odreči poroke po svoji razsodbi, nego poročati mora škofu in od tam prositi ukazov. Ko bi bil pa že zadnji trenotek, da ne more več škofu poročati, bi smel tudi tukaj poročiti.

O opravljeni spovedi se dá listek, s katerim se morata zaročenca izkazati pred župnikom-poročevalcem. Župnik, ki je izpustil zaročenca z oklicnim listom v drugo župnijo, pa potrdi prejetje sv. zakramentov nanj. Potrdilo se glasi: *Sponsum (am) die, quo infra, pro rite incundo matrimonio sacramentaliter confessum (am), ac sacrosancta Eucharistia refectum (am) testor. Datum —, ali Sponsus confessus et s. synaxi refectus est, ali Sponsus necessaria praestitit, ali accepit sacramenta pro matrimonio.*

§ 87.

Listine, katere morajo donesti zaročenci.

(Instr. § 70—71.)

Zaročenci se oglašajo pri župniku svojega bivališča za oklice. Ako sta različnih župnij, se ima ravnati po škofijskih navadah. Navadno gré tisti zaročenec, ki misli oditi z oklicnim listom v tujo župnijo k poroki, k svojemu župniku, ta naredi ž njim zapisnik, dá mu krstni list, list svobodnega stanú (če ga je treba, ker je svoboden stan itako potrjen v zapisniku), vdovcu mrtvaški list njegovega prejšnjega zakonskega sodruga, mladoletnemu pové, kaj naj stori, da se spriča z dovoljenjem, ravno tako vojaku. Vsa pisma se pošljejo župniku, kateri bode poročal; po navadi nevestinemu. Ta jih pregleda, veli še donesti, kar manjka, in vodi potrebne obravnave radi spregleda. Dokler ni donešeno vse potrebno ali vsaj upanja ni, da se doneše pred poroko, in dokler se niso dovršile potrebne poizvedbe, se ne kliče. Zlasti, kadar je potreba spregleda za zunanjo sodnost, se praviloma ne kliče, dokler ni došel spregled.

Katera pisma tedaj donašajo zaročenci?

1. Krstni list, če je eden, ali sta celo oba v drugi župniji rojena. Ako je bil katoličan protestantovsko krščen in se je pozneje

spreobrnil, se tirja njegov krstni list, pa tudi potrdilo od tiste duhovnije, kjer je bil sprejet v katoliško cerkev.

Vdovec se sme spregledati krstni list, kadar je bil že prej med zakonskimi župnijskimi akti spravljen, ali če je gotovo, da so se ž njim skazali pri prvi poroki.

Kadar zaročenec ne more dobiti krstnega lista, ker so ali matice zgorele, ali ni bil krst vpisan, ali iz kakošnega družega uzroka, naj duhovnik dotičnega pokliče, naredi ž njim zapisnik in vpiše, koliko je star, kdo so njegovi stariši, kje je rojen; ako so botri, ki so ga pri krstu držali, še živi, kdo je bila babica, kdo ga je krstil. Zapisnik se pošlje škofiji s prošnjo za spregled od krstnega lista. Ta potem sporazumoma z deželno vlado potrebno določi. (Spregled v smrti nevarnosti glej § 88.¹⁾ Krstni listi inostrancev morajo biti legalizovani ali pa potrjeni od škofa. (Glej § 70.)

Rojstveni listi, izpisani iz zapisnikov o civilnem stanju, za cerkveno poroko ne zadostujejo, ker ne kažejo časa krsta, zato mora tak zaročenec donesti še poseben krstni list od svojega duhovnega pastirja.

2. Vdovec (vdova) iz druge župnije prinese mrtvaški list svojega prejšnjega sodruga. Iz inostranskih krajev mora biti potrjen, ko zgoraj. Ako je bil kateri prej dvakrat poročen, mora donesti tudi poročni list prve in druge poroke, kadar je treba razvida, da ni med nevesto in rajnkimi svaštva.

Če pa hoče kdo stopiti v zakon vsled razglasa smrti, ali ako je deželna vlada zakon kot neveljaven proglasila, se pošljejo vsi akti na škofijo in se čakajo ukazi. (Gl. § 96.)

Za umrle v bolnišnicah izdela mrtvaški list bolnišnični predstojnik.

Za vojake padle v bitki poveljnik. Od vojaškega duhovnika izdan mrtvaški list ne velja, če ga ni potrdil polkovni poveljnik (Regimentscommandant).

Veljala bi pa tudi moralna gotovost župnika o smrti zakonske strani, katero ima iz lastnega gotovega prepričanja, ali če je župniku znana smrt dotičnega iz kakošnega družega pri župnji hranjenega akta.

3. Mladoletni očetovo privoljenje. Sirote in nezakonski spoznanje doletnosti ali dovoljenje varstvenega urada. Nedoletni obrtniki obrtnijski list. Ta se vpiše v matico: *Po obrtnijskem listu ddt. štev. , za doletnega spoznan.* (Glej § 69.)

4. Vojaki potrebujejo dovoljenje. (Glej § 71.)

5. Z drugim zadržkom obvezani potrebni spregled.

6. Neznani morajo gotovo donesti list svobodnega stanú. Tega daje po navadi župnik rojstnega kraja. Ako je bil pa zaročenec dolgo odsoten, more redko ta župnik izpričati njegov samski

¹⁾ Drž. zak. § 78.

stan. Kadar tedaj zaročence ne more dobiti tega spričala, ali ga težko dobi, naj sporoči duhovnik škofiji, da bode smel dotičnik priseči. Prisega se pred svetim razpelom med dvema svečama. Prisegavec mora tri prste desne roke kviško držati in govoriti za župnikom prisežne besede, s katerimi izpové, da je še samskega stanu in prost vsakega zakonskega zadržka. Pričujoči morate biti dve priči. Prisežni obrazec ali pa zapisnik, ki se je naredil o prisegi, podpiše duhovnik, prisežence in obe priči.

Prisega bi se glasila :

Razodetna prisega.

Jaz, Jožef Vrbar (Ana Rus), prisezam pri Bogu vsegamogočnemu in vsegavednemu, da nisem z nobeno drugo osebo poročen (a) in ne zaročen (a), razven z Ano Rus (Jožefom Vrbar). Tudi prisezam, da mi po moji vednosti in kolikor se spominjam, ni znan noben postavni zadržek, da bi ne smel te poroke veljavno ali brez dovoljenja skleniti. Kakor mi Bog pomagaj in njegov sveti evangelij.

Datum.

Coram me

župnik.

Dve priči.

Ženin ali nevesta.

Vsekakor se mora prisežnik že pred prisego opomniti na svetost prisega.

Vzorec za list svobodnega stanu :

Spričalo svobodnega stanu.

Podpisani spričujem, da I. I. iz I., kronovine Kranjske, škofije ljubljanske, kolikor se je dalo poizvedeti pri zanesljivih sorodnikih in sosedih, ni zavezan z nobenimi veljavnimi zarokami, niti je poročen, tudi ni tukaj noben zadržek znan, ki bi mu branil skleniti veljavni zakon.

To potrjuje moj podpis in pritisnjen pečat.

Testimonium status liberi.

Praesentibus hinc fidem facimus et attestamur Josephum Kunc, natum in vico Stranska vas dt. 10, hujatis parochiae, esse in statu libero ad contrahendum matrimonium, nullisque irretitus sponsaliis legitimis nec, in quantum diligentissima cum appropinquis ejus vicinisque fide dignissimis disquisitione habita comperiri licuit, aliud obversari obstaculum, quominus valide ac

licite alibi matrimonium servatis servandis queat contrahere.

In quorum fidem praesentes hasce propria nominis subscriptione et sigillo parochiali munivimus.

Ex officio parochiae N. dioecesis N. in Austria.

die . . .

(L. S.)

Parochus.

Kolekuje se s 50 kr.

7. Spričalo krščanskega nauka. (Glej § 85.)

8. Politično dovoljenje od županije, koder ga je še treba. (Glej § 70.) Včasih tudi spričalo gospodarja, da dotični pri njem stanuje; isto mora biti po mestih od policije vidimovano. Semterje tudi potrdila o stanovanji od županije brez koleka.

9. Oklicni list se prinese pred poroko, kolekovan s 50 kr. Na njem ali tudi posebej se zaznamuje opravljena spoved. (Glej § 86.) Nikoli pa se ne sme mesto oklicnega lista pričevanje prič o oklicih sprejeti.

Vzorec za oklicni list:

Oklicni list.

Sporočuje se službeno, da sta bila: ženin Janez Malovec, vdovec, rojen v Plešivici, župnije Adlešičke, h. št. 36 in ravno tam stanujoč, 33 let star, katoliške vere, zakonski sin še živih Jurija Malovec, pol zemlje posestnika in njegove žene Marije roj. Simonič, in

nevesta: Barbara Milkovič, neomožena, rojena na Butoraji, župnije Črnomelj, h. št. 2 in ravno tam stanujoča, 19 let stara, katoliške vere, hči rajnkega Mikota Milkovič, cele zemlje posestnika in njegove še žive žene Katarine roj. Jerman

v tukajšnji župni cerkvi sv. Nikolaja v Adlešičah pri Božji službi postavno trikrat, in sicer 1., 2. in 8. februarja t. l. oklicana, in da se ni zglasil nikakošen zadržek proti njuni zaročbi.

Datum.

(L. S.)

Župnik.

Nota pro denunciationibus.

Sponsalia inter N. N. parochianum meum et N. N. in parochia N. habitantem, inita rite proclamata esse in ecclesia nostra parochiali, nullumque impedimentum canonicum innotuisse (insuper examine peracto sponsum in doctrina christiana sufficienter instructum ipsum que peccata sua confestum esse), hisce fidem facio atque testor.

Datum.

(L. S.)

Parochus.

Ako se je bil spregledal eden ali drugi oklic, se dostavi po besedi *imita*: juxta dispensationem die . . . a Reverendissimo ordinariatu obtentam semel (bis) in nostra ecclesia parochiali proclamata fuisse etc.

10. Podložni tujih držav spričala domovinske gosposke, da njih zakonu po postavah njih domovine ni zadržka. (Glej § 70.) Še pred prvim oklicem se predložé taki akti c. k. okrajnemu glavarstvu v preiskavo in potrdilo.

11. Uradniki dovoljenje svojih predstojnikov. (Glej § 70.)

12. K poroki po pooblaščenecu donese pooblaščenec dovoljenje od deželne vlade. A župnik v takem primerljeji ne sme poročati brez škofovega dovoljenja.

§ 88.

Oklici.

(*Bannus nuptialis*. Instr. §§ 39—45, 60—65, 82—85.)

Župnik ne sme nikogar klicati, dokler ni popolnoma prepričan, da hoče dotičnik res s tem in tem skleniti zakon; zato se mora vsak prej oglasiti pri njem, ali pa prositi oklicev po pravzanesljivi osebi.

Kje se imata zaročenca klicati, kolikrat in kedaj, vse to mora že biti določeno pri izpraševanji.

Kje se imata tedaj klicati zaročenca in kdo ju kliče? V župni cerkvi, pa tudi v podružnici, kadar so župljani tje prišli radi javne službe Božje. A tudi v podružnici, kjer imajo podružničani redno Božjo službo, se po navadi kliče, a pri župni cerkvi se oklici ne opusté.

Kličé jih lastni župnik zaročencev (*parochus proprius*). Lastni župnik je pa tisti, v čegar župniji imata zaročenca pravo ali nepravo bivališče.

Kar se pa tiče bivališča, so mogoči štirje slučaji. Dotični ima 1. samo pravo, 2. pravo in nepravo, 3. samo nepravo, 4. nobena bivališča.

1. Kdor se je stalno nastanil v kakem kraju, in hoče tam ostati tako, da bi se reklo, ni ga doma, ko bi tam ne bil, ima tukaj svoje pravo bivališče.

Žena ima pravo bivališče tam, kjer ga ima mož; mladoletni tam, kjer njegovi stariši, njegov varuh (drugi stariši, *Wahleltern*), ali redniki. Tem nedoletnim se prištevajo tudi od sodnije razklicani kot zapravljevci in djani pod varuštvo. Uradniki, ali sploh taki, kateri so stopili v javno službo za celo življenje, imajo svoje pravo bivališče tam, kjer bivajo v spolnovanje svojih uradnih ali službenih opravkov. To je postavno bivališče, in ostane, ko bi

bil tudi kdo semkaj prišel z namenom, da bi ga prej ko mogoče premestili.

Zna imeti pa kdo tudi prostovoljno ali natorno bivališče, katero se spozna iz gotovih znakov, namreč: če kdo stalno, pogostoma, celo že deset let na tem kraju biva; je na ta kraj prenesel večji del svojega premoženja; si je na tem kraju pridobil nepremakljivo premoženje; za gotovo trdi, še celo priseže, da hoče tukaj zmirom stanovati; je dobil dovoljenje ali pravico bivati na tem kraju.

2. Kdor v kakem kraju ne misli stalno ostati, vendar je tje prišel z namenom, za čegar dosego bode moral tamkaj dolgo (t. j. večji del leta) bivati, tedaj ima na tem kraju ne pravo bivališče. Iz česa se posname, da misli tukaj dolgo ostati? Ako je tam že najmanj eden mesec bival, ko bi se morda iz drugih gotovih znakov ne sklepalo, da tam ostati ne misli. A tudi bivanje manj od enega meseca zadostuje, kadar se spozna iz gotovih znakov, da misli tukaj bivati gotovo več ko pol leta.

a) Žena ima tam nepravo bivališče, kjer služi; mladoletni ali postavljeni pod varstvo, ako ni pri stariših ali tam, kjer je varuh, ima svoje nepravo bivališče ondi, kjer sedaj biva, služi, študira, se uči. Vojak, kjer ima svoje stajališče.

b) Kdor ima razven svojega pravega bivališča še v drugih župnijah hiše z vso pripravo, more tudi tukaj imeti nepravo bivališče. Mogoč pa je trojen slučaj, kateri mu tukaj nakloni nepravo bivališče: α) je to bivališče kupil že pred leti in prebiva v njem znaten čas leta, je ta kraj brez vsega pomisleka njegovo nepravo bivališče. β) Ima to bivališče vže več let, a ne stanuje v njem vsako leto znaten čas. γ) Je še-le pred kratkim dobil v last to bivališče. V teh dveh zadnjih slučajih je pa tukaj dobil le tedaj nepravo bivališče, če prebiva ob poroki že šest tednov v njem.

c) Kdor stopi v službo pri privatnih osebah, zavodih ali družbah za daljši ali negotov čas. Vendar ne smejo biti opravi taki, ki tirjajo vedno premembo bivališča. Kdor služi gospodarja tako, da mora tam bivati, kjer gospodar, ne dobí tam bivališča, kjer ga nima gospodar.

d) Državni uradniki in vsi v javnih službah nastavljeni za čas življenja, kadar so v izvanredno službo poklicani na drug kraj, kakor je oni, v katerem imajo svojo pravo službo, in ostanejo v tem kraju izvanredne službe dlje časa, dobijo v tem kraju svoje nepravo bivališče.

Kdor se v kakem kraju radi potovanja, vedrila ali kupčije mudi dlje časa, ni dobil tukaj nepravega bivališča.

Kje se imajo tedaj zaročenci klicati?

1. Če sta ženin in nevesta iz ene in iste župnije in imata oba tamkaj pravo bivališče, ju kliče župnik te župnije. Sta ženin in nevesta iz različnih župnij, v katerih imata pravo bivališče, ju kličeta njuna lastna župnika.

2. Ima eden pravo bivališče na dveh krajih, tako, da ga lahko menja po lastni volji, je doma na obeh krajih, tedaj mora biti klican tudi na obeh krajih.

3. Če ima eden ali drugi pravo in nepravo bivališče, mora biti klican na kraji pravega in nepravega bivališča, kjer n. pr. posel ali delavec pri privatni osebi služi na nedoločen čas; kjer se ne-doletni uči rokodelstva.

Kdor ima več nepravih bivališč, je dosti, da je na enem klican.

Naj si pa ima ženin ali nevesta pravo ali obojno bivališče, gotovo je moral stanovati na njem že šest tednov pred prvim oklicem, sicer se mora klicati tudi še v oni župniji, v kateri je vzdnjič stanoval celih šest tednov.

4. Ako nima eden pravega bivališča, je pa kraj, iz katerega se je oglasil za oklice, njegovo nepravo bivališče, in na tem ne biva še najmanj eno leto, tedaj mora biti tudi klican v tisti župniji, v kateri ima svojo domovinsko pravico (ta se razvidi iz domovinskega lista), in ako nima te nikjer, pa v svojem rojstvenem kraji. A rojstveni kraj se tukaj ne šteje tisti, v katerem je bil kdó rojen po naključji, n. pr. na potovanji, nego tam, kjer so imeli stariši svoje bivališče za čas rojstva.

Ako v tem slučaju nastanejo kake pritežnosti, naj se stvar naznani škofiji.

5. Kdor nima niti pravega, niti nepravega bivališča, naj si bode že zato, ker je popustil svoje poprejšnje bivališče in ga še ni dobil nikjer drugej v tem smislu, kakor to tirjajo pogoji za pravo in nepravo bivališče, ali zato, ker radi svojega opravka nikjer dolgo ne ostane (brezdomovinci, vagi), se kliče v župniji, v kateri ravnokar stanuje, a tudi v župniji, v kateri ima domovinsko pravico; ako nima te nikjer, pa v rojstni župniji. Takih ne sme nikakor poročati župnik, da bi prej ne naznanil škofiji.

Pri neznanih tujcih je treba včasih potrjenja od županije, koliko časa da že biva v župniji.

To so cerkveni ukazi radi oklicev, so pa nekoliko v navskrižji z državnimi.

Po državni postavi¹⁾ se kličeta zaročenca v svoji župniji, in ako sta iz različnih župnij, v obeh župnijah. A če ne stanujeta v župniji, v kateri se bode sklenil zakon, še šest tednov, se morata klicati tudi v župniji, kjer sta bivala zadnjič več ko šest tednov, ter se preskočijo vsi tisti kraji, kjer sta bivala krajši čas. Ali naj pa oseba, če noče biti klicana na več krajih, počaka, dokler bode na svojem novem bivališču več ko šest tednov. To velja tudi, ako se je med oklici preselil v drugo župnijo. Tukaj se mora z nova klicati začeti, ali pa dobiti cerkveni in državni spregled od teh oklicev; na prejšnjem bivališči pa ne smejo prenehati oklici.

¹⁾ Drž. zak. § 71.

Od katerega obroka naj se pa začne šteti teh šest tednov, ali od poroke ali od prvega oklica nazaj, ni gotovo. V dejavnosti naj se šteje od prvega oklica nazaj.

Po državni postavi morajo biti prav tam klicani nedoletni dijaki, kjer ravnokar prebivajo. Civilna postava se tedaj s cerkveno ne vjema v št. 2, celo 3., posebno pri nedoletnih, tudi v 4. Vendar spolnujoč cerkvene predpise zadošča tudi civilnim.

Ko bi radi tega nastala nasprotja postav, od strani zaročencev pa kake pritožbe, naj prosi duhovnik pri škofiji spregleda od oklicev. Nikakor se pa ne sme prezreti cerkvena postava. Prav bode, da se pregleda pristojbina, kadar se kliče samo radi cerkvene postave. Izsiliti se itak ne more z državno pomočjo. Tudi ni treba izdelavati oklicnega lista na kolek v takem slučaju, nego v obliki dopisa se naznanijo oklici dotičnemu župniku.

Nekatere škofije so dale spregled od oklicev za celo škofijo, kateri bi se morali tirjati samo radi cerkvene postave.

Ako je vojak, prištevajoč se k *militia vaga*, v kraji, kjer ni garnizijske cerkve, sme ga klicati tudi civilni župnik tiste župnije, v kateri prebiva.¹⁾

O oklicih mešanega zakona glej § 83.

Ko bi bili oklici bistveno napačni ali opuščeni, tedaj je po cerkveni postavi zakon nedopuščen, po državni pa celó neveljaven, ako ni bilo vsaj enkrat klicano.

Kolikrat in kedaj se vršé oklici?

Po cerkveni in državni postavi o treh zaporedno si sledečih nedeljah ali zapovedanih praznikih, in sicer med dopoldansko službo Božjo. Ko bi se pozabilo klicati dopoldan, se sme tudi popoldan pri večernicah ali krščanskem nauku. Tudi, ko bi se bili povsem pozabili oklici eno nedeljo, se smejo prenesti na prihodnjo nedeljo ali praznik, če se ne mudi za poroko. Ko bi se pa mudilo, mora župnik pri škofiji in politični oblasti v svojem imenu prositi spregleda za ta izpuščeni oklic. Da se bode pa zadostilo duhu postave, naj vsaj med prvim in drugim ali drugim in tretjim oklicem preteče nekaj delavnikov. Ko bi bilo treba oklicev na več krajih, sporoči to dotičnim župnikom oni župnik, ki bode imel poroko, navadno nevestini, po pravilu: *Ubi sponsa, ibi sponsalia*.

Sporočilo bi se znalo glasiti tako-le:

Visokočastiti župni urad!

Pri podpisanem sta se oglasila za poroko:

Ženin: Janez Mižon, krojač, vdovec, katoliške vere, 23 let star, stanujoč na Vrhu št. 9, župnije Št. Janž, zakonski sin še živega Jurija Mižon, kmeta, in njegove ranjke žene Terezije roj. Kobal;

¹⁾ Dvorn. dekr. 9. maja in 15. sept. 1808.

Nevesta: Jera Pucelj, neomožena, katoliške vere, 20 let stara, iz Vrhpolja št. 10, županije sv. Trojica, zakonska hči še živega Janeza Pucelj, kočarja, in njegove žene Marije roj. Rojec.

Donesla sta vsa za zakon potrebna pisma in bosta tukaj klicana prvo, drugo in tretjo nedeljo po binkoštih. Ker je pa prišel ženin še-le pred štirimi tedni semkaj in je poleg tega še mladoleten, se mora po § 41 nav. in § 72 drž. zak. klicati tudi v Št. Janžu, zato prosim, da ju blagovolite v gori naznanjenih dnéh klicati tudi pri Vas.

Spregled od oklicev.

V sili in posebnih okoliščinah bi se smeli oklici ali popolnoma opustiti, ali pa vršiti samo enkrat. Cerkevni spregled daje škof; če sta iz različnih škofij, tisti škof, v čegar škofiji bode poroka. Politični spregled od vseh treh oklicev daje deželna gosposka,¹⁾ v nujnih slučajih in od drugega in tretjega oklica pa okrajno glavarstvo.²⁾ A deželna vlada in okrajno glavarstvo smeta dajati spregled samo za svoje okrožje; kadar mora biti eden zaročenec klican tudi v drugi kronovini ali okrajnem glavarstvu, mora tudi tamkaj dobiti spregled.

Prošnje na škofijo odpošlje naj vselej župnik, kateri potrdi, da sta zaročenca v krščanskem nauku podučena in da so v prošnji navedeni uzroki resnični.³⁾ a tudi prošnje na politično oblast potrdi župnik, da ni nobenega zadržka zoper zakon. Najboljše je, če se pošljejo prošnje na deželno vlado po okrajnem glavarstvu, ker sicer deželna vlada itak pošilja take prošnje na okrajna glavarstva, da potrdijo resničnost uzrokov za spregled. Kolekujejo se prošnje s 50 kr. Vsaka še ne kolekovana priloga s 15 kr. Prošnje in priloge na škofijo so koleka proste.

Uzroki, radi katerih se daje spregled od vseh oklicev.

1. Bližna smrtna nevarnost. Ko bi bila nevarnost velika, da bi se pri ordinarijatu ne mogel prositi spregled, ga sme dati tudi dekan, in v zelo veliki smrtni nevarnosti, ko bi še tudi dekan ne mogel dati spregleda, ga dá za poroko opravičeni duhovnik v škofovem imenu. Nikakor pa se ne sme poročati brez političnega dovoljenja. Ako je duhovnik sam spregled dal in poročal, prosi potem škofa, da odobri njegovo ravnanje. Ta bližna smrtna nevarnost pa mora biti gotova ali po spričalu zdravnikovem, ali pa, da je o nji duhovnik moralično prepričan. A dobro se mora prevdariti, če ni zakonu nasproti kak cerkveni ali državni zadržek. Za poroko morajo biti najprej odstranjeni vsi zadržki, n. pr. vojaštvo,

¹⁾ Drž. zak. § 85.

²⁾ Ukaz min. 1. jul. 1868, post. 4. jul. 1872 v ukz. I. str. 226.

³⁾ Razglas ljublj. škof. 12. dec. 1857, št. 363/E.

naborna dolžnost, mladoletnost. Tudi krstni list mora donesti, ako kateri izmed zaročencev ni krščen v župniji. Kadar se ne more dobiti, se prosi zanj spregleda po škofiji, katera izposluje spregled deželne vlade, ali v silnem slučaju pri dekaniji in okrajnem glavarstvu.¹⁾ V zelo silnem slučaju bi smel duhovnik poročati tudi brez njega od cerkvene strani, a nikakor ne od državne strani.

Naj se poroča s čegar koli spregledom, morata storiti zaročenca razodetno prisego, in sicer pred župnikom, kateri bode poročal. Ž njo potrđita, da nista sedaj niti zaročena, niti poročena, in da jima ni znan noben njenemu zakonu nasproten zadržek. K tej prisegi sme poslati okrajno glavarstvo uradnika ali pooblastiti župana, ali jo pa pusti priseci pred samim političnim uradnikom. Ko bi teh ne bilo, privzame duhovnik dve priči.

Tudi pri poroki morate biti dve priči.

Vzorec za razodetno prisego glej § 87. Za vsakega zaročenca se vpiše posebej prisega in vsak podpiše svojo. Spodaj pa podpiše župnik: *Ta prisega se je storila v pričo podpisanih v I., dne . . .* Podpiše jo poleg zaročenca še župnik, politični pooblaščenec, če je bil navzoč, sicer dve priči, ter se priloži zakonskim aktom in vpiše v poročno knjigo.

Ko bi moral duhovnik v sili poročati vojaka *militiae vagae*, ki je pod oblastjo vojaškega duhovnika in tega ni blizu, se dobi spregled od škofa, kakor za civilne osebe; državni spregled pa radi vojaške osebe pri deželni generalni komandi, in v bližnji smrtni nevarnosti pri vojaški komandi (Militär-Commando), ter povabi k razodetni prisegi dotičnega vojaškega poveljnika, kateri se dá tudi nadomestovati po kakem avditorji, častniku ali državnemu uradniku. Ako spada drug zaročenec pod civilno oblast, se mora spregled prositi tudi pri civilni oblasti.

Prošnja na dekanat bi se glasila :

Visokočastiti dekanijski urad!

Ponižno podpisana prosita radi nenadnega hudega ženinovega oboljenja spregleda vseh oklicev za njuno poroko. Uzroke navajata te-le:

1. Smrtna nevarnost ženinova, kakor kaže priloženo zdravnikovo spričalo A.

2. Ker bi rada popravila slab glas, v katerem sta radi desetletnega skupnega bivanja.

3. Ker zelo želita pozakoniti dva otroka, rojena iz te zaveze.

Datum.

Podpisa ženina in neveste.

¹⁾ Post. 4. jul. 1872 v ukz. I. str. 227.

Župnik pristavi na prošnjo, ali pa napravi posebno spričalo: *Navedene uzroke potrjujem s to opazko, da ni znan noben tej poroki nasprotni zadržek, in da se bode ž njo popravilo veliko pohujšanje. V krščanskem nauku sta dobro podučena.*

Prošnja na politično gosposko glasi se mutatis mutandis enako.

2. Kadar se hočete dve osebi poročiti, kateri imajo ljudje sploh za poročene, pa niso bile nikdar poročene. Spregled daje samo škof in deželno predsedništvo. Prošnja, kolekovano s 50 kr., podpišeta zaročenca. Ko bi pa taka dva ne mogla s prošnjo za spregled nastopiti rednega pota, ker bi sicer njima ali otrokom nastala velika škoda, dasta svojo zadevo ali sama, ali pa po dušnem pastirji na škofa s svojim pravim imenom,¹⁾ ta jo pošlje na deželnega predsednika.

Prošnja bi se glasila:

Prečastiti knezoškofjski ordinarijat!

V moji župniji živita že pet let Jakob Moss, krznar, in Ana Höffner. Cela okolica ju ima za zakonskega moža in ženo tembolj, ker sta se pri vselitvi skazala s poročnim listom Moss-ove ranjke žene. Še-le sedaj sta se pri podpisnem oglasila in skesano naznanila, da živita v pregrešni zavezi in prosita poroke.

Pri izpraševanji se je pokazalo, da proti njunemu zakonu ni nobenega zadržka. V krščanskem nauku sta dobro podučena.

Ker bi bila pri očitnih oklicih zelo osramotena in bi nastalo tudi med župljani pohujšanje, zato prosi ponižno podpisani za nje spregleda od vseh treh oklicev, proti temu, da storita razodetno prisego, in dovoljenja skrivnega poročanja, ter izposlovanja političnega spregleda po § 87 drž. zak.

Sprejme se potem prisega, kakor zgoraj.

3. Osramotenje zaročencev, kadar jima je svetovati iz moralnih ozirov zakon, a sta po svojih razmerah ali po starosti tako različna, da bi ju oklici osramotili.

4. Ko bi se bilo zelo bati, da se bode zlobno zaviral zakon, ko bi se tolikrat vršili oklici.

5. Ko bi imela ena stran nepreviden in nedolžljiv pot k spolnovanju svojih dolžnosti, sklenjenih s smrtno nevarnostjo, n. pr. če mora vojak v vojsko, ali če mora eden iti v oddaljen kraj, od koder se ne bode kmalu vrnil, sosebno, kadar je treba otroke pozakoniti ali rešiti nevestino čast.

¹⁾ § 87. drž. zak. je preklican z razgl. nauč. min. 4. jun. 1859, št. 8240.

6. Ko bi se imela poroka sicer vršiti v prepovedanem času.

7. Kadar gré za poroko velikih plemenitašev ali vladajočih knezov.

Uzroki, radi katerih se daje spregled od drugega ali tretjega oklica:

1. Nevarnost greha, katera bi nastala iz odlašanja poroke n. pr. če sta dosedaj živela pod eno streho, blizo skupaj stanujeta, ali bi odkladanje zakona delalo pohujšanje radi prejšnjega življenja.

2. Če se more dokazati, da bi iz odloga poroke nastala velika škoda na premoženji, n. p. nakup posestva, katero je treba obdelovati, posle nadzirati, bližna žetev.

3. Premeščenje uradnika ali vojaka na drug kraj, da ne bode treba tamkaj novih oklicev.

4. Potovanje, ki se ne dá odložiti.

5. Bližni porod neveste.

6. Ko bi se bilo bati, da bi kdo iz hudobije ne zaviral zakona, če bi se bili vršili vsi trije oklici.

7. Ko bi si bila ženina in nevesta zelo narazen po starosti, stanu in premoženji.

8. Kadar je prepovedan čas blizu in bi po odlogu prišla škoda, pa le takrat, ako nista zaročenca sama zakrivila zamude, n. pr. če se je rešil spregled ali ženitovanjska zglasnica prišla kratko pred prepovedanim časom.

Niso pa samo ti uzroki, ampak tudi drugi, kateri se dadó tem podrediti.

Svetovati je, da se prošnji na politično oblast priložijo potrebna zakonska pisma: pismeno privoljenje zakonskega očeta, spoznanje polnoletnosti ali dovoljenje varstvenega urada, potrdilo, da je ženina, ki še ni izvršil šestintrideseto leto, zadovoljil naborni dolžnosti.

Za nekatoliško stran velja spregled politične gosposke, izdan radi oklicev v cerkvi.

Kako se kliče?

Oseba ženina in neveste se mora natanko označiti; naznani se:

1. Krstno ime in priimek, pri nezakonskih tisti, kateri je v krstni knjigi, ko bi bil tudi napačen. Pri posinovljenih ime posinovnika poleg obiteljskega priimka.

Navada je, da se naznani tudi očetovo in materino ime in če še živita. — Pri vdovi tudi ime njenega prejšnjega moža.

2. Rojstveni kraj, včasih še s pristavkom župnije, dežele. Stanovanje in hišna številka. Starost, za katero zadostuje, če se napové, da je zaročenec *mlado- ali polnoleten*, vendar se je držati navade, po kateri se starost napové v letih, ali še celo z mesecem, dnevom in letnico. (Drž. post. § 70, drž. zak. ne tirja starosti.) Stan, ali je neoženjen ali vdovec, opravek. Kateri pa še nimajo nikake

stopinje v družbinskem življenji, zadostuje, da se naznani stan in opravke starišev. Zamolči se, kar je sramotilnega, n. pr. nezakonski porod.

3. Da sta klicana v prvič, drugič, tretjič. Kadar se dobi spregled od oklicev, se pové, da sta klicana enkrat za trikrat. Ravno tako je prav, da se naznani, kadar sta dobila spregled o kakem drugem zadržku. A naznani se samo spregled od očitnega in ne sramotilnega zadržka.

Obrazec za oklice je več ali manj ta-le v navadi:

V stan svetega zakona želita stopiti:

Franc Ljusk, krojač, vdovec, zakonski sin še živega Jožefa Ljusk, kmeta in njegove rajnke žene Jere, rojene Rovan, rojen v Črni vasi, Št. Mihelske župnije, h. št. 3, sedaj stanujoč na Gaberci h. št. 20, star 23 let,

jemlje v zakon

Marijo Črnigoj, neomoženo zakonsko hčer rajnkega Baltazarja Črnigoj, krčmarja, in njegove še žive žene Ane, roj. Martolos, rojeno v Žabnici, Št. Vidske župnije na Koroškem, sedaj stanujočo na Vihri h. št. 3, staro 19 let,

sta oklicana

v prvič 3., v drugič 10., v tretjič 17. julija.

Pové se še nazadnje: Ako je komu znan kak temu zakonu nasprotujoč zadržek, naj ga naznani.

O veri zaročencev se navadno nič ne naznani, pri mešanem zakonu že celo ne.

Ko bi kdo naznanil med oklici zakonsk zadržek, mora župnik precej ustaviti oklice, ko bi imel tudi gotovo upanje, da se bode spregled dobil. Ako župnik pri vsem svojem prizadevanji tudi dozdeve zadržka odpraviti ne more, naj sporoči vse škofu in ravna po njegovi razsodbi.

Oklici veljajo šest mesecev od dné zadnjega oklica, ali če je bil spregled dan od vseh oklicev, od dné danega spregleda. A ukazati sme škof, da se morajo ponoviti, tudi ako je pretekkel krajši čas.

§ 89.

Spregled zadržkov in uzroki spregleda.

I. Nekateri zadržki se nikoli ne spregledajo, in ti so:

1. Nedostatek potrebnih duševnih moči. (§ 63.)
2. Strah in sila. (§ 61.)
3. Pomota (§ 60), a ne pomota o suženstvu. (§ 74.)
4. Nespolnjeni pogoji. (§ 79.)

5. Nezmožnost. (§ 62.)
6. Zakonska vez. (§ 66.)
7. Nedorastlost, kadar ni duševne zrelosti za zakon. (§ 64.)
8. Krvno sorodovinstvo v ravni vrsti in v prvem kolenu stranske vrste (brat in sestra). (§ 56.)

II. Nekateri so taki, da bi jih smel spregledati papež, a jih ne spregleda nikoli:

1. Svaštvo v prvem kolenu ravne vrste ex copula licita (očem in pastorka; mačeha in pastork; sveker, svekrva; tast, tašča in sinaha, zet. (§ 57.)

2. Prešestvo z umorom nedolžnega zakonskega sodruga, kadar je zločinstvo očitno znano. (§ 58.)

3. Skrivna poroka tam, kjer je bila razglašena tridentinska določba, in sicer samo oziroma na čisto katoliške zakone, kateri se mislijo še-le skleniti.

III. Nekateri so taki, da se le redkokrat spregledujejo, in sicer iz zelo veljavnih uzrokov:

1. Slovesne obljube vedne čistosti. (§ 67.)

2. Višje posvečenje. (§ 67.)

3. Veljaven, a ne izvršen zakon. (§ 66.)

4. Razlika vere med krščenim in nekrščenim; posebno ondi se ne daje ta spregled, kjer je že razširjena krščanska vera. (§ 68.)

5. Skrivno zločinstvo, kadar sta sodelovala pri umoru eden ali oba, in je bila nasledek smrt nedolžnega zakonskega tovariša. (§ 59.)

6. Drugo koleno krvnega sorodstva tikajoče se prvega (stric, ujec z bratovo ali sestrično hčerjo; strina, ujna z bratovim ali sestrinim sinom).

7. Duhovno sorodstvo med botrom in krščencem. (§ 75.)

IV. Od vseh drugih zadržkov se dobi po navadi spregled:

1. Krvno sorodstvo v drugem, tretjem in četrtem kolenu.

2. Svaštvo iz zakonske vezi po vseh kolenih stranske vrste.

3. Svaštvo ex copula illicita po vseh kolenih in vrstah. (Izjemo glej § 77.)

4. Prešestvo brez umora.

5. Duhovno sorodovinstvo (izjemši med botrom in krščencem).

6. Državno sorodovinstvo.

7. Javna spodobnost po vseh kolenih.

8. Neslovesne obljube vedne čistosti.

9. Razlika vere med katoliškim in nekatoliškim kristijanom.

A) Spregled daje papež

1. Za krvno sorodovinstvo v prvem in drugem kolenu.

2. Za svaštvo iz zakonske zaveze v prvem in drugem kolenu, in iz nedopuščene zaveze.

3. Za prešestvo z umorom (se daje malokdaj).
4. Za postavno sorodovinstvo.
5. Javna spodobnost iz veljavnega in neizvršenega zakona.
6. Neslovesne obljube vedne čistosti in stopiti v red.
7. Razlika vere.

V sili pa sme tudi od papeževih pridržajev *ex licentia praesumpta* škof dati spregled, kadar je zadržek tajen. Sila pa je takrat, kadar se brez pohujšanja ne more odložiti poroka.

B) Spregled daje škof

1. Od krvnega sorodovinstva v tretjem in četrtem kolenu.
2. Od svaštva v tretjem in četrtem kolenu, a oboje le, če se ne dotika družega.
3. Od prešestva neutro machinante.
4. Od duhovnega sorodovinstva (samo ne med botrom in krščencem).
5. Od javne spodobnosti iz zarok.
6. Od obljube sprejeti mašnikovo posvečenje, od začasne obljube devišstva in obljube ne stopiti v zakon.
7. Od prepovedanega časa.

V smrtni nevarnosti, kadar ni več moči pri sv. Očetu prositi spregleda, sme škof spregledati takim, kateri so sklenili samo civilni zakon, ali ki živé v priležnosti r a z v e n zadržkov zakonske vezi, krvnega sorodovinstva v navzgori in navzdolni vrsti med polno in po polirodnimi, mašniškega posvečenja, svaštva iz dopuščene zaveze v prvem kolenu ravne vrste, n. pr. med očmom, mačeho in pastorko, svekrem in sinaho:

1. Višji mašniški blagoslovi in slovesna obljuba v redu.
2. Razlika vere med krščenim in nekrščenim.
3. Krvno sorodovinstvo razven gori naznanjenega zadržka.
4. Duhovno sorodovinstvo.
5. Postavno sorodovinstvo.
6. Svaštvo iz dopuščene zaveze razven gori naznanjenega zadržka.
7. Svaštvo iz nedopuščene zaveze.
8. Zadržek javne spodobnosti.
9. Prešestvo.
10. Umor zakonskega družeta.
11. Zakonska zaveza na skrivnem.

A spregled se ne daje brez uzroka; kanonični uzroki so ti-le in veljajo večinoma le za ženske:

1. *Angustia loci*, kjer biva ali je bila rojena nevesta, ako v tem kraju ne more dobiti nobenega sebi po stanu, starosti in premoženji enacega, a le, kadar dotični kraj nima več kakor tristo ognjišč in ne čez 1500 prebivalcev. Več krajev, k večjemu

pol ure oddaljenih, velja za eden kraj. Semkaj spadajo tudi samotne hiše, mlini, kraji po gozdih in predmestje pol ure oddaljeno od mesta. Velja samo za poštene ženske v oddaljenih kolenih sorodovinstva in svaštva, in sicer sam za-se.

2. *Aetas foeminea superadulta*, ker je že čez štiriindvajset let stara, tudi ko bi bila že prej katerikrat odklonila zakon. Ne velja pa za vdove. V oddaljenih kolenih zadostuje sam.

3. *Deficientia v. incompetentia dotis*. Kadar nima nevesta svojemu stanu in krajnim razmeram primerne dote. Tudi, če nevesti kdo drugi obljubi doto pod pogojem, da se omoži v sorodovinstvu ali svaštvu, ali ji ženin v ta namen obljubi opremo (*Ausstattung*). — Kdor izvršuje spregled, mora gledati in tirjati, da ženin plača pred izvrševanjem spregleda opremo. Vendar vse eno velja spregled, ko bi se to tudi ne zgodilo. Ko bi pa dekle sicer samo ne imelo premoženja, a ima bogate stariše, od katerih pričakuje doto po smrti, ne velja za-njo ta uzrok. Pač pa, kadar pričakuje dote od bogatih sorodnikov, in nima še pravice do nje, ter tudi ni upanja, da jo kmalu dobi. Ako je dobila nevesta pred izvrševanjem spregleda premoženje, n. pr. po daritvi ali dedščini, tedaj odpade ta uzrok in ni spregleda; če ga je pa dobila po izvršitvi spregleda, velja spregled. Semkaj bi tudi spadal uzrok: sama revščina, če bi morala prošnica, ko bi ne vzela sorodnika, služiti celo življenje, in bi v starosti trpela lakoto. Tudi, če je bolehnata ali grde zvanjosti.

Na ta uzrok se daje spregled v oddaljenih kolenih sorodovinstva in svaštva. Dana oprema od ženina ali koga drugega je uzrok, da se dá spregled v tretjem kolenu, tikajočem se družega, in v prvem kolenu javne spodobnosti.

4. *Lites super successione bonorum jam exortae, v. earundem gravis v. imminens periculum*, kadar ženska nima nikogar, s čegar pomočjo bi mogla priti do podedovanega premoženja ali dote, kakor tega, katerega hoče vzeti. Velja samo za oddaljena kolena.

5. *Paupertas viduae, v. vidua filiis gravata, v. oratrix filiis gravata*, ako ji bode pomagal novi mož odrejati otroke. Včasih se daje tudi spregled, če je vdova mlada, ter je v nevarnosti nezdržnosti. Tudi je uzrok *necessitas auxilii*, če vdova za otroke in premoženje ne more sama skrbeti. Ta uzrok velja tudi za vdovca in zadostuje sam celo za bližnja kolena, posebno prvo stransko koleno svaštva.

6. *Bonum pacis*, ako more zakon odstraniti sovraštvo, prepire, mrzkost, ne samo med velikaši, ampak sicer med stariši in sorodstvom. A da spregled stopi v svojo moč, morajo biti preje poravnani prepiri. Tudi velja ta uzrok, če se bode mir še bolj utrdil z zakonom. Tudi se prišteva semkaj *si oratoribus v. alteri eorum vitae periculum imminet per matrimonii concessionem prae-*

caendum. Potem *evitatio scandalorum inter cognatos in fornicationis periculum ratione juventutis contrahentium*, posebno, kadar se po sklenjenem zakonu prosi spregled.

Na uzrok *bonum pacis* se daje spregled v drugem kolenu sorodovinstva in svaštva, če se dobijo še drugi uzroki tudi v drugem tikajočem se prvega.

7. *Nimis suspecta, periculosa familiaritas*, neenon cohabitatio sub eodem tecto, ako se lahko zabraniti ne dá.

8. *Copula carnalis inter oratores*, tembolj *impraegnatio oratricis in legitimatio prolis*. Če se je storila *copula* z namenom, da bi se ložje dobil spregled, se mora to naznaniti, ker na to se težje dobi spregled. Ta uzrok velja tudi za drugo koleno. Semkaj spada tudi uzrok: *periculum incontinentiae*, če dekle nima starišev in je od mnogih zapeljevana.

9. *Infamia mulieris*, če je iz preprijaznega občevanja prišla v sum, da se je pregrešila s prošnikom, in je tako prišla v slab glas, ter bi morala neomožena ostati, ali vzeti moža nižjega stanú, ali imela sicer veliko škodo. Ta uzrok velja tudi, če se nista pregrešila. Daje se nanj spregled v oddaljenih kolenih.

10. *Revalidatio matrimonii*, v. *matrimonium bona fide contractum* in sicer, če je bil sklenjen po tridentinski obliki. Sklenjen mala fide ne dobi spregleda.

11. *Periculum matrimonii mixti v. coram aca-tholico ministro celebrandi*. Semkaj spada tudi *periculum perversionis*, ko bi bil prepričan duhovnik, da se je bati tega.

12. *Periculum incestuosi concubinatus*.

13. *Periculum matrimonii civilis*.

14. *Remotio gravium scandalorum*.

15. *Cessatio publici concubinatus*, posebno če je bil zakon vže civilno sklenjen.

16. *Excellentia meritorum* ali prošnika samega ali njegovega sorodovinstva, če je kdo odbijal cerkvene sovražnike, bil radodaren do cerkve, se skazal v cerkveni učenosti, v čednosti ali kakorkoli.

To so uzroki po Instr. S. Congr. de propag. fide 9. maja 1877, pa ne izključni, ampak navadni; nahajajo se še ti-le:

17. *Conservatio bonorum in eadem familia illustri*.

18. *Praerogativa principalis v. regiae dignitatis*.

19. *Sine causa v. ex certis rationabilibusque causis*, in to pri imenitnih prošnikih. To so imenitnejši uzroki, radi katerih se daje spregled; utegnili bi pa biti tudi še drugi, ki se dajo podrediti gorenjim, tako n. pr. pri neslovesni obljudi vedne čistosti in stopiti v red se navede kot uzrok silno poželenje izvirajoče iz velike mesene slabosti, velika težava v spolnovanji obljudbe in nevarnost pogostega prelomljenja.

§ 90.

Prošnja za spregled.

Duhovnik naj sicer ne podpira takih prošenj, vendar je najbolje, če on sam sestavi prošnjo, prošnika jo pa podpišeta; smeta jo pa narediti tudi sama. Ako ne znata pisati, naj duhovnik za nje prosi v svojem imenu. V prvih dveh slučajih pripiše duhovnik tudi še svoje provodno poročilo (*gutächtlich einbegleiten*). Duhovnik zapové pri tej priložnosti prosilcema tudi strogo, da ne smeta pod eno streho stanovati ali grešiti. Prošnje na cerkveno oblast z vsemi prilogami vred se ne kolekujejo. Če sta prošnika iz različnih škofij, zadostuje spregled enega škofa, in sicer po navadi nevestinega, kjer bo poroka — a le, če se sosednji škofje tako dogovoré.

Vsaka prošnja mora obsezati:

1. Imena in priimke obeh prošnikov, starost, stan (neomžen, vdovec, in koliko časa vdovec), otroke obdovljenega in njih starost, vera.

2. Ime škofije, v kateri sta rojena ali v kateri stanujeta. Če sta iz različnih škofij, se mora naznaniti tudi to.

3. Natanko označenje zadržka in vsak, tudi najmanjši zadržek: koleno, vrsto sorodovinstva in svaštva, kako sta si v botrinstvu.

4. Število zadržkov: mnogotero sorodovinstvo in svaštvo, sorodovinstvo s svaštvom.

5. Mnogotere okoliščine: ali gre za že sklenjen zakon, ali za zakon, ki se bo še le sklenil; v prvem slučaju, ali je bil sklenjen bona fide, ali pa se je vedlo za zadržek; ali z oklici, po obliki tridentinski, ali se je vršila *copula* zato, da bi se ložje dobil spregled; ali se je zakon izvršil, in če se je *mala fide*, je morda vsaj ena stran vedela za zadržek, ali je bil obema zadržek znan. Etiam *copula imperfecta exprimenda est, si scilicet vas femineum penetratum fuerit.* — Pri *copula incestuosa* je vselej dodati, ali sta vedela za žlahto ali ne.

Uzroki, radi katerih se prosi spregled, naj se dokažejo kolikor mogoče s pismi, n. pr. prestarost neveste s krstnim listom, vdova z otroci ravno tako s krstnimi listi otrok, *incompetentia dotis* s postavnim izkazom o premoženji ali z ubožnim listom, *compositio litium* s pravoveljavno pogodbo o spravi.

Uzroka naj se navedeta najmanj dva, razven, če kateri že velja sam za-se. Če večji ni resničen, spregled ne velja; če manji ni resničen, pa velja.

Zadržki so pa očitni ali skrivni; prve razsoja datarija, druge penitencijarija. Najbolje je, da vselej prošnjo pošlje na škofijo. Če je izvirna prošnja latinska, dá škof samo svoje provodno poročilo, slovenski pa sestavi sam latinsko prošnjo.

Kateri zadržek se šteje med skrivne? Tisti, ki ni znan niti sodnijsko niti izvansodnijsko, ali ako ga razven prošnikov

ne vé več kot pet oseb, o katerih se sme soditi po pravici, da ga ne bodo razodele. Kadar je znan samo prošnikoma in spovedniku, se imenuje povsem skriven (omnino occultum). Skrivni morejo biti posebno zadržki izhajajoči ex crimine, večidel ex copula illicita, drugi se domnevajo ex jure očitni.

Vsi drugi so očitni, in tudi taki do sedaj popolnoma skrivni, ako se domneva, da bi jih mogel sodnik dokazati po sodbi.

Ako imata zaročenca očitni in skriven zadržek, se o vsakem posebej naredi prošnja, ena pro foro externo, katera gre na datarijo, druga pro foro interno na penitencijarijo.

Kadar zadržek, za katerega je dala penitencijarija spregled, ni bil ali že začetkoma skriven, ali se je pa potem razglasil, spregled pro foro externo ne velja; mora se še pri datariji prositi spregleda, tudi kadarkoli se je bati, da pride zadržek med ljudi.

V prošnji na datarijo se nič ne omeni, da je še kak skriven zadržek. Na penitencijarijo naredi se pismo z izmišljenimi imeni, in se mora navesti tudi očitni zadržek, a priloge se k tej prošnji nikake ne dajejo.

Tega spregleda prosi navadno duhovnik, ako je zadržek izvedel v spovednici, ali pa, če ga je izvedel zunaj spovednice pod zavezo molčečnosti, a sme ga tudi oseba, spregleda potrebna, sama prositi. Večinoma se prošnja ne pošlje naravnost na penitencijarijo, kadar nima škof sam pravice spregleda, ampak na škofijstvo, ter se prosi, naj blagovoli izposlovati spregled. Uzroki, radi katerih prosi za spregled, se navedó ravno tako, kakor v prošnji za spregled očitnih zadržkov, a veljajo tukaj tudi uzroki, kateri niso strogo kanonični, vendar naj se strogo kanonični postavijo pred zadnje.

Ker vsak spregled postavi vseka rano, zato se pa tudi za vsacega tirja zadoščenja tembolj, kadar se uzrok opira na moralno zablodo prošnikovo, v tem slučaji mora biti zadoščenje zdravilno.

Kadar ji ni treba zdravilnega značaja, spreminja se tudi v denarno kazen, katera se naklada prošnikom in foro externo, in sicer po tem, v kakoršni obliki se jim je dal spregled. Daje se namreč 1. in forma nobilium, 2. in forma communi s. ordinaria, 3. in forma pauperum. In forma communi se daje premožnim, in tistim, ki iščejo spregleda ex honestis causis, če so tudi revni. A tudi tukaj se odmeri mala pristojbina, kadar škof podpiše ubožni list in prosi zmanjšanja pristojbine. In forma pauperum se daje spregled za revne in causis inhonestis (diffamatio oratricis v. impraegnatio), ali ko bi se bilo bati odpada od vere. Za revne pa veljajo *qui pauperes et miserabiles existunt, et ex suis labore et industria tantum vivunt*. Kateri so ti? Taki, ki imajo premoženja v glavnici 525 škudov (1 škud = 2 gld. 20 kr., tedaj 1155 gld.) tudi do 1750 škudov (3850 gld.). Ti plačajo samo odločeno miloščino, pa še ta se jim odpusti, ako so za svoj stan pri tem premoženji revni. Iz tega zadnjega določila Pija VI. se razvidi,

kako se ima razsojevati premoženje prošnikov. Niso tedaj vsi revni, kateri od dela ali rokodelstva živé, tudi ne visoki uradniki. Istotako se ne prištevajo ubožnim, kateri imajo bogate stariše.

Po navadi se sedaj ta pristojbina določuje od slučaja do slučaja, in se prepušča prostovoljni ponudbi prošnikov, ako je po izjavi župnika in sodbi škofovi primerno njih premoženje.

Od te pristojbine je pa razločiti opravnine znašajoče okoli pet škidov (11 gld.) in za zelo revne $1\frac{1}{2}$ škuda (3 gld. 30 kr.). To velja tudi za penitencijarijo, katera daje sicer spreglede gratis ubique, opravnina znaša okoli 5 gld.

Ker pa ni postavila samo cerkev zakonskih zadržkov, ampak tudi država, je treba iskati tudi tukaj spregleda. Daje ga za državo deželna vlada. Okrajna glavarstva imajo samo v teh-le slučajih pravico spregleda: 1. od družega in tretjega oklica; 2. od vseh oklicev v silnih okoliščinah; 3. razsoditi, če bi se smelo poročati v potrjeni bližnji smrtni nevarnosti brez krstnega lista; 4. od vdovstva.¹⁾

Prošnjo, kolekovano s 50 kr. vložita prošnika sama pod svojim imenom. Samo kadar se pokaže po sklenjenem zakonu razdiraven zadržek, sme duhovnik vložiti prošnjo v imenu strank (Glej § 88 str. 144—146), duhovnik dá le provodno poročilo na prošnjo samo. Oboje se glasi *mutatis mutandis*, kakor na škofijo (v spodnjem vzorcu se izpusté točke 4, 5, 5 a). Po navadi se vloži potem, ko je spregled od škofije že došel, sme pa se tudi vložiti med tem, ko gre prošnja na škofijo. Dobro je vselej, če gre potom okrajnega glavarstva. Ako je eden izmed prošnikov iz druge kronovine ali drugega okrajnega glavarstva, mora dobiti svoj spregled vsak od svoje deželne vlade, oziroma okrajnega glavarstva. Vlada želi, da se vselej priloži v izvirniku tudi cerkveni spregled.²⁾ Še le, ko je dotični spregled došel, se začnú oklici.

Kadar se je pokazal zadržek, kateri ne pusti blagosloviti katoliškemu duhovniku zakona, a je po avstrijskem državnem pravu zakon dovoljen, in hočeta dotična civilen zakon skleniti, takrat sme duhovnik dati spričevalo na dotično gosposko, da ju ne more oklicati in poročiti, odreče pa jima je tudi lahko. V spričalu sme navesti uzroke odreke, pa jih tudi lahko izpusti. Zadošča namreč, da pričata dva moža o odreki oklicev in poroke. Še celo, ko bi civilna gosposka zahtevala potrdila odreke pri duhovniku, ga sme poslati ali ne, kajti osem dni potem, ko gosposka ni dobila nobenega odpisa, prične vršiti svoje ukrepe.³⁾

Priloge k prošnjam.

Rodovnik, s katerim se izkazuje sorodstvo ali svaštvo. Mesto rodovnika zadošča tudi nepodpisana in nedatovana pregledna tabela

¹⁾ Min. razglas 4. jul. 1872.

²⁾ Dvorni dekr. 18. maja 1819, št. 15.239. Post. 25. maja 1868, člen I.

³⁾ Post. 25. maja 1868.

(Glej § 62.), kadar gre na politično gosposko. Pri zadržku svaštva se potrebuje tudi mrtvaški list umrlega soproga. Pri prestarosti neveste treba je krstnega lista neveste; vidua liberis gravata — tu potrebni krstni listi otrok; od nezakonskega otroka — izpis iz krstne knjige. Na škofijo se vselej priloži spričalo iz krščanskega nauka, katerikrat je treba tudi spričala o nravnosti (kolek 50 kr.); za revne je treba ubožnega lista radi spregleda od pristojbin; ta se glasi na prošnjo v Rim:

Ego infra scriptus rector ecclesiae parochialis N. scio et testificor N. N. et N. N. dioecesanos N. atque meos parochianos esse Romanae fidei cultores, et in obedientia Sanctae Sedis Apostolicae honeste vivere, attamen adeo pauperes et miserabiles existere, ut ex suis labore et industria tantum vivant, et propterea nihil (vel omnino nihil) nomine taxae solvere queant.

In cujus fidem haec subscripsi die

Ker pa se po navadi prošnja pošilja škofiji, tedaj župnik, ako jo vloži v svojem imenu, potrdi v prošnji sami tudi ubožstvo, sicer pa v provodnem poročilu; ravno tako se tudi lahko dá spričevanje o znanji krščanskega nauka in nravnosti.

Prošnje za spregled sorodovinstva in svaštva do politične gosposke se oblože z rodovnikom, seveda postavno kolekovanim, tudi nepodpisanim in nedatovanim načrtom, kateri se kolekuje s 15 kr. Vsi izpisi iz matic morajo biti postavno kolekovani. Če se priloži cerkveni spregled, mora biti kolekovan s 15 kr., a včasih se ne sme priložiti, ker je kaj v njem, kar gre vedeti samo duhovniku. Prav pa je, ako duhovnik pristavi v provodnem poročilu, da se je že dobil cerkveni spregled, ter se nanj ozira z datumom in številko.

Mladoletni prilože dovoljenje očetovo, kolekovano s 50 kr., oziroma spoznanje doletnosti ali dovoljenje nadvarstvenega urada. Ženin, ki ni še dovršil 36 let, priložiti mora potrdilo (Certificat), da je zadostil vojaškemu naboru, ali da je bil spoznan za nesposobnega, ali da je začasno oproščen. Kadar je dobil od strani vojaštva dovoljenje za ženitev, se priloži tudi isto. Vsaka še ne kolekovana priloga mora imeti kolek za 15 kr.

Vzorci za prošnje:

Prečastiti knezoškofjski ordinarijat!

Ponižno podpisani Janez Volk, mladoleten, posestnik v Žabji vasi Št. Mihelske župnije, in Ana Strgar, doletna kmetiška hči iz Volčje vasi, tukajšnje župnije, oba katoliške vere in samskega stanu, bi se rada poročila. Po priloženem rodovniku A) jima pa brani zakon zadržek

krvnega sorodovinstva v drugem kolenu enake stranske vrste, ker nezakonski nevestin oče je brat ženinove matere.

Podpisana tedaj ponižno prosita: Naj jima prečastiti knezoškofijski ordinarijat izprosi spregled pri svetem Očetu. Podpirata pa svojo prošnjo z naslednjimi razlogi:

1. Nevesta je po priloženem krstnem listu B) že postarna.
2. Ima ona še pet nedoraslih bratov in sestrâ. Ker je očetovo posestvo in premoženje malo, ne nadja se velike dote.
3. Šteje kraj njenega rojstva in sedanjega stanovanja samo 40 hiš.
4. So nevestini stariši posebni dobrotniki župne cerkve, ustanovili so pri njej sv. maše itd.
5. Ima po pridejanem krstnem listu C z ženinom že enega še živega otroka. — Ali

a) je s prošnikom v drugem stanu. Potrdita pa pred Bogom in svojo vestjo, da se to ni zgodilo zato, da bi dobila lažje spregled, in bati se je, ko bi se jima ne spolnila prošnja, bila bi prošnica tako osramotena, da bi ne prišla lahko do zakona, njenemu stanu primerne. — Ali

b) (v svaštvu). Ima prošnica iz prvega zakona pet še živih nedoraslih otrok, njeno premoženje pa je vsled nezadolženih nesreč prišlo tako v nič, da si ne upa sebe in svoje otroke oskrbeti drugače, kakor po tej možitvi.

Ob enem oba ponižno prosita, naj se jima z ozirom na njuno pičlo premoženje, kakor potrjuje spričevalo pod D, izprosi milostno znižanje pristojbine za spregled, ker ne moreta plačati svote čez . . . gld.

Datum

Podpisa ženina in neveste.

Župnik pripiše ali na prošnjo samo, ali pa naredi posebno poročilo tako-le:

Podpisani župni urad pritrdi, da so navedeni razlogi za spregled resnični, in prosi, naj se prošnja milostljivo usliši, ker se bo tako pohujšanje odstranilo ali nezakonski otrok pozakonil, — v svaštvu: ker je ženin pobožnega in lepega obnašanja, ter se sme gotovo pričakovati, da se bodo pod njegovo skrbjo gori navedeni otroci krščansko odgojili; če je oče umrl, ali je zaročenec nezakonski: je donesel dovoljenje za ženitev od nadvarstvenega urada.

Kadar se je bila vložila prošnja od prošnikov naravnost pri ordinarijatu, in tirja ta izrečenja:

Prečastiti knezoškofjski ordinarijat!

Na visoko povelje z dné . . . št. . . . poroča ponižno podpisani o v privilku ./. povrnjeni prošnji zaročencev I. I. in I. I. za spregled to-le:

Od prositeljev navedeni fakti in uzroki so deloma resnični, deloma neresnični.

Res je, kar sta navedla v točkah . . .

Neresnično pa je, kar je navedeno v točkah . . . ; kar se pa tiče točke . . . je resnica to-le: točka . . . se mora pa tako popraviti, da . . .

Tudi kar zadeva naznanila o premoženji radi odmere pristojbine za spregled, mora ponižno podpisani naznaniti resnico, da nista ubožna, kakor naznanjujeta, temveč se smeta v smislu kanonične rabe besedi šteti med premožne.

Sicer méni ponižno podpisani župni urad, da sme podpirati njuno prošnjo za milosten spregled.

Prošnja za spregled skrivnih zadržkov.

a) Svaštvo.

Reverendissime Ordinariatus!

Titius, conscius (vel: ignarus) impedimenti, matrimonium contrahere intendit cum muliere, cujus sororem (vel: filiam) prius carnaliter cognovit. Cum hoc impedimentum penitus sit occultum, et jam omnia ad nuptias parata sint, proptereaue absque danno et gravi scandalo a sponsalibus resilire nequeat, per me humillime supplicat dispensationem super hoc impedimento, ut cum dicta muliere matrimonium contrahere ac in eo postmodum libere ac licite permanere valeat.

b) Obljuba vedne čistosti.

Reverendissime Ordinariatus!

Caja, laica catholica, ante duos ab hinc annos privatim emisit votum perpetuae castitatis. Interim vero defuncta est ejusdem soror unica, ita ut Caja praedium rusticum satis amplum nunc possideat. Hinc pater senex urget, ut Caja ineat matrimonium cum Titio laico catholico. Cum Titius valde etiam instet, Caja in periculo peccandi versatur. Quare per me humillime supplicat,

ut ipsi super dicto voto benigne procuretur dispensatio ad effectum, ut licite valeat matrimonium cum Titio inire ac consummare.

c) Javna spodobnost.

Reverendissime Ordinariatus!

Titius, laicus catholicus, in matrimonium ducere intendit Cajam, cum eaque bona fide sponsalia iniit. At vero postea secreta mihi aperuit, se defunctam Cajae sororem carnaliter cognovisse. Cum autem absque damno et scandalo a sponsalibus resilire nequeat, orator, qui vere pauper et miserabilis est, per me humiliter supplicat, ut ipsi super dicto impedimento occulto benigne indulgeatur dispensatio; etenim omnia jam parata sunt ad nuptias et binae proclamationes factae simulque sponsa superadulta est aetatis.

d) Prešestvo.

Reverendissime Ordinariatus!

Exponitur humiliter pro parte oratorum Flavii et Liviae de parochia N., quod alias constante matrimonio inter ipsum oratorem et ejus uxorem defunctam, oratores ipsi carnis fragilitate devicti, data sibi invicem fide de matrimonio inter se post obitum mulieris praefatae contrahendo, se carnaliter cognoverint; postmodum autem oratoris uxor praedicta, neutro tamen in ejus mortem machinante, ab humanis decesserit.

Cum autem, nisi matrimonium inter oratores contraheretur, oratrix diffamata et innupta remaneret graviaque exinde scandala possent exoriri, cupiunt matrimonialiter conjungi. Sed quia obstante praedicto impedimento desiderium suum hac in parte adimplere non possunt absque speciali gratia dispensationis: idcirco humiliter supplicant oratores quatenus reverendissimus Ordinariatus dispensare dignetur, ut servata forma Concilii Tridentini publice matrimonium invicem contrahere ac in eo postmodum remanere libere ac licite valeant.

e) Od očitnega in skrivnega zadržka.

Reverendissime Ordinariatus!

Petrus et Anna, consanguinei in secundo gradu, non spe facilioris dispensationis obtinendae, sed vesana libidine victi, rem simul habuerunt. Joannes vero, Petri frater, Annam ducere intendit, constituta illi dote, quam

aliunde habere non posset juxta status sui conditionem. Ambo supplicat, ut Reverendissimus ordinariatus illis super dicto consanguinitatis impedimento dispensationem procurare dignetur. Oratrix Anna insuper humiliter orat dispensationem, ut, non obstante praedicto affinitatis ex illicita copula provenientis impedimento penitus occulto, matrimonium cum dicto Joanne licite et valide contrahere possit.

Nadglavje:

*Pro gratia dispensationis
in impedimento consanguinitatis secundi
gradus publici et affinitatis primi gradus
ex copula illicita in occultis.*

§ 91.

Izvrševanje spregleda.

Ako se je v Rimu dovolil spregled od očitnega zadržka, pride na škofa, kateri pod gotovimi v spregledu naznanjenimi pogoji spregled izvrši. Ta se poslužuje župnikove pomoči, ter mu naznani, kaj imajo prošniki storiti še pred poroko. Ravno to mu tudi naznani, kadar sam spregled dá.

Če se je dal spregled *ex causa infamante*, naroči se navadno, da naj se naloži prošnikom pokora, o kateri se marsikaterikrat veli, da naj je *salutaris, gravis* itd. Pod *poenitentia salutaris* razumeva kurija dobra dela, primerna osebi, starosti, stanu in spolu. Sv. Liguori pravi, da se sme naložiti post na en dan v tednu skozi šest mesecev, tri rožne vence v tednu ali druge molitve in spokorna dela. *Poenitentia gravis* bi znala biti molitev, post, miloščina in druga telesna mrtvenja in duhovne vaje, ponavljane vsak teden po velikosti greha in opravljane skozi eno celo leto. Tako bi bila težka pokora n. pr. rožni venec klečé moliti vsak teden, a trikrat na teden rožni venec moliti bi bila *poenitentia gravissima*. *Poenitentia longa* bi bila trajajoča skozi eno leto, *diuturna* skozi tri leta, *perpetua* skozi celo življenje.¹⁾ Ako je bila naložena prisega *quod incestum non commiserint sub spe facilius habendae dispensationis, quodque deinde talia non sint commissura neque committentibus auxilium vel favorem praestituri* sprejme od nju župnik prisego. Vzorec za-njo utegne biti: *Jaz I. I. prisežem pri Bogu in njegovem sv. evangeliji, da greha, katerega sem žalibog z I. I. storil, nisem doprinesel iz namena, da bi lažje dobil dovoljenje se s to osebo poročiti, in da v prihodnje tako hudobnega dejanja ne bom niti sam storil, niti komu svetoval ali pomagal k temu. To prisežem po resnici in ne hlinjeno, kakor mi Bog pomaga in njegovo sv. evangelje.*

¹⁾ Tako Instr. Eichstaet.

Vse te pogoje duhovnik zaročencema pové in jih natanko izvrši. Slednjič jih odveže, ko jima je naložil pokoro, od pregrehe krvoskrunstva ali enakih zločinov in forma ecclesiae consueta za sodbo vesti in za vnanji svet, ter jima pové, da je sedaj zadržek odstranjen. Za vnanji svet podeljeni spregled se vpiše v poročno knjigo in listine se shranijo pri zakonskih pismih. Ordinarijat pošlje formular odveze v sledeči obliki:

Absolutio a Censuris in foro externo.

Poenitentibus coram se utroque genu flexis dicit sacerdos delegatus totum Psalmum Miserere . . . cum Gloria Patri . . . in fine.

Deinde ait: Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster etc.

Ÿ. *Et ne nos inducas in tentationem.*

R. *Sed libera nos a malo.*

Ÿ. *Salvos fac servos tuos.*

R. *Deus meus sperantes in te.*

Ÿ. *Nihil proficiat inimicus in eis.*

R. *Et filius iniquitatis non apponat nocere eis.*

Ÿ. *Esto eis Domine turris fortitudinis.*

R. *A facie inimici.*

Ÿ. *Domine exaudi orationem meam.*

R. *Et clamor meus ad te veniat*

Ÿ. *Dominus vobiscum.*

R. *Et cum spiritu tuo.*

Oremus. Deus cui proprium est misereri semper et parcere, suscipe deprecationem nostram, et hos famulos tuos, quatenus eos excommunicationis sententia constringit, miseratio tuae pietatis clementer absolvat. Per Christum Dominum nostrum.

Dominus noster Jesus Christus vos absolvat, et ego auctoritate ipsius et sanctissimi Domini nostri Papae mihi specialiter subdelegata absolvo Vos ab incestus reatu et excommunicationis aliisque sententiis, censuris et poenis Ecclesiasticis et temporalibus, quas propter tale factum incurristis, et restituo Vos communioni et unitati fidelium et Sanctis Sacramentis ecclesiae in nomine Patris † et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Izvrševanje spregleda od skrivnega zadržka. Penitencijarija ga pošlje na škofa, ali duhovnika ali spovednika samega, če je naravnost prosil spregleda. Škof ga itako pošlje na duhovnika. Postopanje se sedaj po tem ravna, če se je bil zadržek I. zasledil v spovednici ali II. zunaj spovednice.

I. Spovednik je naročil spovedancu o določenem času priti k spovedi; po obtožbi mu pové, da je spregled došel, in kateri so

pogoji. Ko je obljubil vse spolniti, mu naloži pokoro, in po zakramentalni odvezi ga odveže še od zadržka, tako da govori po besedah: *Deinde ego te absolvo a peccatis tuis* še to-le: *Et insuper auctoritate apostolica (episcopali) mihi specialiter delegata dispense tecum super impedimento . . . ut praefato impedimento non obstante matrimonium cum dicta muliere publice servata forma Concilii Tridentini contrahere, consummare et in eo remanere licite possis ac valeas. In nomine Patris . . . (Prolis legitimatio fit verbis: Insuper eadem auctoritate apostolica prolem ex dicto matrimonio suscipiendam legitimam declaro. In nomine Patris . . .)* Potem se moli: *Passio Domini . . .* Sicer pa ni zapovedan ta obrazec od besede do besede, da mu ostane le pomen.

II. V drugem slučaju pokliče duhovnik prošnika, mu pokaže pismo še zapečateno, ga odpre, pisanje prebere, mu razloži pogoje ter določi čas za spoved, drugo pa opravi, ko zgoraj pod I. Ko bi pa hotel iti prošilec drugam k spovedi, mu dá pismo zapечатeno, kakor ga je bil prejel, da ga nese izvoljenemu spovedniku. Ta tudi precej pred njim listino odpre in ravna, kakor zgoraj rečeno.

Listina o tem se mora pokončati, najbolje sežgati in v poročni knjigi se o tem seveda nič ne opomni.

§ 92.

Poroka.

(Nav. §§. 47, 49—55, 59, 77, 204.)

Poročati sme samo oni župnik ženina ali neveste, v čegar župniji ima eden ali drugi izmed nju pravo ali začasno bivališče. Razven njega ima pravico poroke za celo cerkev papež, za svojo škofijo škof. Ker pa se vendar dvomi, če bi pred škofom dano privoljenje veljalo tudi pred državno oblastjo, zato naj je v takih slučajih vselej pričujoč lastni župnik.

Navadno poroča nevestin župnik in če morda škofijsko določilo tako tirja, se je držati določila.

Ko bi eden izmed zaročencev imel bivališče, drugi pa ne, poroča župnik tistega, pod katerim ima bivališče. A če sta oba brez bivališča (vagi), ju poroča tisti župnik, v čegar župniji takrat stanujeta. Vendar takih župnik ne sme sam ob sebi poročati, celo klicati jih ne smé (glej § 88), ampak mora za to dobiti dovoljenje od škofa. Zakon z navideznim bivališčem na kraji poroke, tedaj sklenjen pred nekompetentnim župnikom, ne velja niti pred cerkvi, niti pred državo.

Ženinov ali nevestin župnik sme mesto sebe tudi katerega drugega duhovnika poslati poročat, ali na prošnjo poročencev drugega duhovnika pooblastiti za poroko. To pooblastilo se daje ustmeno, pismeno ali molče. Ustmeno

pooblastilo se daje duhovniku, kadar se poroča v kaki cerkvi domače župnije. Če se prepusti poroka nepristojnemu duhovniku v tuji cerkvi, se dá navadno pismeno pooblastilo. Na molčé dan o privoljenje (n. pr. ako je župnik poslal vsa pisma duhovniku, pooblastilo dati je pa pozabil) naj se ne poroča, razven v veliki sili. Na domnevano pooblastilo (n. pr. zaročenca se hočeta poročiti prej, ko je bil dan določen, župnika pa ni doma) se ne sme poročati, tudi ko bi se domnevalo, da bi bil župnik dal gotovo privoljenje. Še celo, ko bi župnik pozneje temu pritrdil, bi poroka ne veljala. Telegrafično se ne daje pooblastilo in je po mnogih škofijah prepovedano. Pooblastilo se razveljavi s preklicem pooblaščevalčevim ali z njegovo smrtjo, če je izvedel pooblaščenec za njo. Kapelani smejo poročati brez posebnega pooblastila, kadar so poverjeni v opravljanje vseh župnikovih opravil, tako kurati, administratorji, ali če je župnik bolan, šel potovat, in jim je izročil delitev vseh sv. zakramentov, istotako tudi, če so od škofa dobili povelje, da nadomeščajo župnika. Tudi imajo pravico podpooblaščenja. Kdor je prejel delegacijo za poseben slučaj, ne sme podpooblaščati, razven, ako je prejel pravico podpooblaščenja. Vendar je tukaj vselej gledati na določila ali navade v škofiji.

V o j a k e, spadajoče k *militia vaga* poroča vojaški duhovnik, ker ima od tega pravico po stari navadi. Kadar je pa ena stran izpod sodnosti civilnega duhovnika, jo ima tudi ta, ali v tem slučaju daje vojaški duhovnik prepustilo (Entlasschein), ker pregleda, ima li vojaška stran vse listine v redu, česar civilni duhovnik ne more vselej dognati. Ravno to odpustilo pa mu je porok, da je vse v redu.

Civilni duhovnik-poročevalec hrani vsa poročna pisma in vpiše poroko v svojo poročno knjigo pod tekočo številko; v osmih dneh pa pošlje izpis iz poročne knjige¹⁾ po vojaškem duhovniku na poveljništvo ženinevega polka.

Ko bi pa osebe izpod vojaške sodnosti želele biti poročene od civilnega duhovnika, jih izroči vojaški duhovnik tudi potom pooblastila. Civilni župnik sme svojemu kapelanu prepustiti tako poroko, a ne kakemu drugemu duhovniku, da ne bi prej naznanil tega vojaškemu duhovniku. V tem slučaju hrani vse listine vojaški duhovnik, zaznamuje pa tudi vse že na pooblastilu, da jih more civilni duhovnik, kateri vpiše tudi poroko v svojo poročno knjigo, postaviti na razvid. Izpis iz poročne knjige naj dá precej ženinu, ali naj ga pa pošlje v osmih dneh na vojaškega duhovnika.²⁾

Sploh vpiše župnik-pooblastitelj poroko precej v svojo poročno knjigo, pa brez vrstne številke, ter zaznamuje tudi, kje bosta

¹⁾ Vzorci v ljublj. škof. l. 1877, str. 139.

²⁾ Razpis nauč. min. 5. aprila 1871, št. 2335 v ukzn. l. str. 209—210. — Škof. list 1880, str. 76. — Ukaz za vojaške duhovnike l. 1887. — Ljublj. škof. l. 1888, str. 23.

poročena. Vsa pisma hrani on. V opomnjo bi se vpisalo: *Poročena bosta vsled tû izdanega pooblastila v župni cerkvi I. od g. I. I.* Duhovnik-poročevalec vpiše pa tudi poroko v svojo poročno knjigo, a z vrstno številko in zaznamuje pooblastnika z opomnjo pod svoje ime: *pooblaščen od I. I., župnika v I.*, ter vpiše v predel dokaznice o odpravi itd. *pooblastilo g. župnika I. I. iz I.* V osmih dnéh sporoči pooblastitelju, da je izvršil poroko, dan, kraj in imena prič. Pooblaščevalec zaznamuje to v svojo poročno knjigo, ter spravi naznanilo v svojem arhivu,¹⁾ zaznamuje ga pa tudi v poročni knjigi.

Pooblastilo mora imeti vsa data, potrebna za vpisovanje v poročno knjigo. Ko bi se izdalo samo okrajšano pooblastilo brez dat, pošlje naj se duhovniku-poročevalcu oklicni list, iz katerega posname potrebna data. V pooblastilu se mora pa posebno imenovati duhovnik, kateri naj poroča. A še bolj previdno je, ako se izdá pooblastilo na vse duhovne pastirje tiste župnije, v katero sta pristojna poročenca, treba pa ni nobenega posebej imenovati. Pooblastilo, na katerega koli duhovnika sploh bi se smelo izdati samo v skrajni sili, ter je v nekaterih škofijah celo prepovedano.

Vzorec za pooblastilo (brez koleka):

Pooblastilo.

Jaz, nižje podpisani, pooblašcam visokočast. gospoda I. I., župnika v I., in v njegovi odsotnosti, ali ko bi bil zadržan, njegovega g. kapelana (katerega koli izmed njegovih dveh gospodov duhovnih pomočnikov), da v mojem imenu poroči:

ženina Jakoba Vrščaj, mizarja, neoženjenega zakonskega sina Jurija Vrščaj, kmeta, in njegove žene Marije roj. Jerman, katoliške vere, starega 33 let iz Vrha št. 3 moje župnije

z nevesto Marjeto Lulek, neomozeno zakonsko hčerjo Matija Lulek, kmeta, in njegove žene Ane roj. Erman, katoliške vere, staro 19 let, iz Čurilovega št. 1 moje župnije.

Klicana sta bila 1., 2. in 8. februvarija t. l. v tukajšnji župni cerkvi in se ni doznal noben njunemu zakonu nasproten zadržek. Sv. zakramente za sv. zakon sta prejela. Blagovolite mi naznaniti po izvršeni poroki v smislu § 77. Instr. dan in kraj poroke, poročne priče in duhovnika-poročevalca radi vpisa v poročno knjigo.

Ali:

Ego infrascriptus tenore praesentium pl. Rev. Domino N. N., parochi (curato), vel de ejus casu aliquo improviso impediti licentia alteri sacerdoti facultatem

¹⁾ Ukaz min. prava in notr. 1. julija 1868, v ukzn. l. str. 131. — Razpis min. notr. 6. avg. 1882, št. 16.258, v škof. l. 1883, str. 158.

impertior, assistendi meo nomine matrimonio juxta formam S. Concilii Tridentini in parochia N. contrahendo inter juvenem N. N., filium legitimum conjugum N. N. et N. N., parochianum meum, et virginem N. N., filiam legitimam conjugum N. N. et N. N. meam ibidem parochianam, eorumque nuptias rite benedicendi. Exinde vero non gravabitur Rev. Dominus parochus mihi desuper (juxta § 77. Instr. pro jud. Austr. matrim.) communicare in scriptis testimonium circa tempus, locum ac testes nuptiarum, ut omnia matriculae conjugatorum debite inscribi possint.

In quorum fidem hasce litteras propria manu subscripsi et sigillo parochiali signavi.

Če sta dobila zaročenca spregled od oklicev ali od katerega koli zadržka, se tudi to naznani v pooblastilu.

Poročilo po sklenjeni poroki bi se glasilo:

Sporočam s tem, da sem po pooblastilu, izdanem dné 11. februvarija t. l., na moje ime poročil dné 13. februvarija t. l. v tukajšnji župni cerkvi sv. Nikolaja ženina Jakoba Vrščaja, mizarja, in nevesto Marjeto Lulek pred pričama Janczom Ščetina, vrtnarjem, in Jožefom Bavdek, kmetom.

Ali:

Lecturis salutem in Domino!

Subscriptus praesentium vigore testor, N. N. et N. N. parochiae N. sponsos virtute dimissorialium d. d. . . per me die . . . in ecclesia parochiali N. praesentibus N. N. et N. N. testibus juxta formam S. Concilii Tridentini in matrimonium copulatos fuisse.

Ako poročenca ne bosta stanovala v tisti župniji, kjer ju je poročil pristojni župnik, naj se njuna poroka radi vpisa v *status animarum* naznani župniku njunega bivališča. Če vdova dovede otroke seboj, označijo naj se tudi vsa njih data.

Vzorec bi se glasil:

Pro statu animarum.

Sponsi: Joannes Kalčič, coelebs, operarius, filius legitimus Mathiae Kalčič ejusque conjugis Mariae Vodičar, et

Margaritha Bajec, vidua, filia legitima Antonii Bajec, rustici, ejusque conjugis Mariae Pezdič in hac ecclesia parochiali die 3. augusti a. c. a me infra scripto legitimo matrimonio juncti sunt.

Filia sponsae viduae e primo thoro Maria Reppek cum matre abeunda in hac parochia die 10. augusti anno 1866 nata, anno 1876 confirmata et confessa, et anno 1877 primo S. Communionem accepit.

Zakon mora biti sklenjen pred dvema, h krati z duhovnikom navzočima pričama; sklenjen samo pred eno pričo, bil bi neveljaven. Priče morajo imeti sploh natorno zmožnost za pričevanje: posluh, vid, razum. Sposobni so tedaj: sorodovinci, redovniki, ženske, odpadenci od vere, a ti samo za državno stran; cerkev je določila, da naj bodo pri porokah katoličanov priče samo katoliški kristijani.¹⁾ Ne zmožni za pričevanje so, kateri sploh nimajo fizične ali duševne zmožnosti, ali je pa nimajo ob trenutku sklepanja zakona, n. pr. bebeci, pijani. Država tirja²⁾, da morajo biti priče najmanj dvajset let stare, mlajše smatra avstrijska postava za sumne. Morajo se pa vpisati lastnoročno v poročno knjigo ali vsaj pristaviti svoje znamenje.

Kedaj se poroča? V prepovedanem času ne brez dovoljenja škofovega, druge krati kolikor mogoče dopoldan. V nekaterih škofijah je še celo poroka popoldan brez škofovega dovoljenja prepovedana. Sv. cerkev hoče, da bi bila poroka z mašo in se vzame *missa pro sponsis*, če praznik dopusti, sicer po rubrikah. Vendar naj se ne vrši poroka na postni dan, razven v sili. Če je nevesta vdova ter je pri prvi poroki že prejela blagoslov, se ne bere maša *pro sponsis*, v kateri se daje dotični blagoslov. Tudi se ne bere in ne dá dotični blagoslov, kadar je poroka v prepovedanem času, ali če se sklepa mešan zakon. Ni ravno potreba, da se ta maša za poročence aplicira, sme se tudi za druge, n. pr. ko bi hotli zaročenci zjutraj ob navadni uri biti poročeni, pa so ubožni. A sme se tudi po poroki podeliti blagoslov, kadar ga nista prejela poprej³⁾ iz katerega koli si bodi uzroka. Brez posebno imenitnega uzroka ni primerno poročati kar tisti dan, ko so se ravno zvršili oklici.

Kje se poroča? V župni cerkvi. Ako želita, tudi v vsaki drugi cerkvi, kapeli ali oratoriji. Vpis glej § 54. Samo ko bi duhovnik šel poročat svoje župljane v drugo župnijo, naznani naj to dotičnemu župniku. Če je s škofovim dovoljenjem ali v sili brez dovoljenja bolne doma poročal, naj prideta pozneje v cerkev k blagoslovu *cum missa pro sponsis*, a tukaj si več ne dajeta obljube. Če se je bil zakon v tem slučaju sklenil na domu brez škofovega dovoljenja, poroča naj to duhovnik precej škofu. Sicer kaj naj stori duhovnik pri poroki na smrtni postelji glej § 88, in mešan zakon § 83.

Dovoljenje v zakon izraziti morata zaročenca z zunanjsimi in umevnimi znamenji, tako da lahko potrdijo župnik in priče, da se

¹⁾ Decr. v. Officii 20. novbr. 1762.

²⁾ Razglas min. 3. jan. 1881.

³⁾ C. s. Inq. 31. aug. 1881.

je sklenil zakon. Gluhi in mutasti izrazijo to dovoljenje tudi z znamenji.

Poroka se tudi utegne vršiti po pooblaščenca. Ta mora prinesiti pooblastilo, katero se glasi naravnost na zakon, ki se ima skleniti, ter mora imeti natanko zaznamovano osebo, s katero se ima skleniti zakon. Kolekovano mora biti tako pooblastilo s 50 kr., če je iz inozemstva, pa poverjeno. Vendar se mora dobiti dovoljenje za tako poroko od škofije in deželne vlade.¹⁾

E. Poslovanje o zadržkih in pritežnostih po sklenjenem zakonu.

§ 93.

Poveljavljenje neveljavnih zakonov.

(Lustr. §§ 88—94.)

Neveljaven je vsak zakon, sklenjen z razdiralnim zadržkom. Če duhovnik zasledi tak zakon, mora prav previdno ravnati, da ga, če mogoče, poveljavi, a pri tem ne kali zakonskega miru in ne naredi iz tvarinskih grešnikov zavednih. Treba je tedaj prevdariti, ali se dá od zadržka spregled, ali ne. Ne dá se spregled od zadržkov natornega in Božjega prava, n. pr. nezmožnost, obstoječ zakon, sorodovinstvo v ravni vrsti in prvem kolenu enake stranske vrste, pač pa, če je zadržek postavilo cerkveno pravo. Poizvedeti se mora tudi, je-li zadržek očiten ali skriven, sta poročenca zanj vedela ali ne, v kakih razmerah živita drug proti drugem, živita li v miru ali v prepiru. — Preišče naj se, ali ima tožnik pravico zakon spodbijati ali ne. Spodbijati veljavnost zakona morejo samo katoliški kristijani. Izmed teh imata pri zadržkih zasobnega prava (pomota, sila in strah, pomanjkanje privoljenja in deloma nezmožnost) samo zakonska to pravico. Pri drugih zadržkih zgubili so to pravico oni, kateri so na sumu, da ga spodbijajo iz samopridnih namenov, dalje tisti, kateri so pred poroko vedeli za zadržek, in bi ga bili lahko naznanili, pa ga vendar niso, soproga, kateri je sklenil vedoma zakon z zadržkom, akoravno more biti njegovo naznanilo povod, da se začne postopati uradno. Kdor zakon samo pismeno spodbija, osebno se pa ne oglasi, ne ozira se na njegovo naznanilo.

Duhovniku je hoditi drugo pot, kadar je izvedel zadržek zunaj spovednice in zopet drugo, kadar ga je izvedel v spovednici.

Če mu je bil zadržek naznanjen zunaj spovedi in se preveri po prevdarku, da naznanilo ni resnično, o čemur se najbolje prepriča iz župnih matic, naj poduči naznanilca o neresničnosti njegovega naznanila. Ako se pa preveri o istinitosti, naj naznanilca izpraša, ali vé le on za zadržek, ali pa je

¹⁾ Drž. zak. § 88.

še drugim znan in koliko jih zanj vé, ali vesta tudi zakonska sama, da je njun zakon neveljaven radi zadržka. Če je zadržek znan le naznanilcu in samo nekaterim (glej § 90) in ne zakonskima, zanesti pa se je na molčanje vedočih, tedaj naj veli duhovnik molčati in naj pové, da bode že sam storil vse, kar je potrebno k poveljavljenju zakona. Po teh poizvedbah vésti se je tudi zakonskima nasproti.

1. Ako je zadržek očitien, ali se je vsaj bati, da očitien postane, in se ne spregleda, naznani se škofijski zakonski sodniji, da razsodi na neveljavnost zakona in se dozdevna zakonska ločita za vselej.

2. Kadar je očitien, ali se je bati, da se razglasi, pa se ne spregleda, tedaj se morata ločiti dozdevna vsaj po noči, da se odvrne javno pohujšanje.

3. Če je znana neveljavnost samo dozdevnima zakonskima, se morata zdržati zakonskih pravic, dokler ne dojde spregled. Če je možno, ločita naj se začasno s pametnim izgovorom, n. pr. da gre eden na potovanje, in če to ni mogoče, spremenita naj bližnjo priložnost v daljno.

4. Neveljavnost je znana samo enemu, ali obema neznan, živita pa v miru, in tudi zadržek ni tak, da bi razodetje provzročilo nevarnost, ko bi se razodel enemu ali drugemu, tedaj se sme brez vse nevarnosti razodeti enemu kakor drugemu. V tem slučaju je ravnati, kakor pod št. 3.

5. Neveljavnost je znana samo eni strani, se pa ne sme razodeti drugi, ker je nevarnost osramotjenja, nevarnost za otročjo odgojo, pohujšanja, ločitve ali nezdržnosti. — Vedoča stran se mora zdržati zakonske pravice in drugo stran odvrčati s tehtnimi in istinitimi izgovori od tirjatve dozdevnih pravic, dokler ne dojde spregled. Ko bi bila bližnja nevarnost nezdržnosti, loči naj se začasno, n. pr. odpotuje.

6. Zadržek je obema neznan in živita v dobri vesti, ni pa pričakovati, da bi opominjevanje kaj izdalo, marveč se je bati pohujšanja, škode za otroke, nezdržnosti ali celo ločitve. Tu se sporoči škofu, da zakon v korenini izceli, ali dovoli, da skupaj živita v dobri vesti.

Spregled se prosi, kakor za zadržke pred poroko; pri očitnih z naznanjenim imenom, pri skrivnih z izmišljenim imenom. Navedejo se tudi uzroki, samo da se vpoštevajo tukaj še nekateri imenitni: *bona fides saltem alterius partis*, dovršen zakon, posebno če se je otrok spočel, pa tudi če ni bil spočet. Navesti se mora vse istinito, kakor pri zadržkih pred poroko. V prošnji se tedaj pové:

a) Zakonski zadržek.

b) Čas sklenjenega zakona.

c) Ali se je bil sklenil z dobro ali slabo vestjo, ali po tridentinskem ukazu in z oklici?

d) Kakošne škode in kakošnega pohujšanja se je bati iz razveze zakona?

e) Ali oba zakonska privolita v začasno ločitev, dokler ne pride spregled?

f) Ali je nevarno odkladati ali ne?

g) Je-li zadržek očiten ali skriten?

Po navadi ni potreba nobenih prič za potrjenje resničnosti povedanega, ker zadošča župnikova beseda. Tako se prosi spregled za zunanjo sodnost in sodnost vesti. Vzorci bi veljali pod § 88., uzroki oklicev št. 2 in § 90.

Ko je došel spregled, se s tem še ni poveljavil zakon, ampak dobila sta še le dovoljenje, da smeta skleniti veljaven zakon; mora se torej vse tako obvršiti, kakor kadar se zakon z nova sklepa, razven da se ne okliče. Če pa pri prvi poroki ni bilo oklicev, dobi se za nje spregled od cerkvene in državne strani, kadar je bil zadržek tudi drzaven. Zaročenca morata prejeti sv. zakramente; poroka pa se vrši v cerkvi na tihem pri zaprtih durih, v zakristiji ali v župni hiši pred dvema pričama, zato, da ni razgledovanja. Zaročenca smeta dovesti zanesljive in molčeče priče; najboljše je pa, če duhovnik privzame še dva druga duhovnika kot prič. Samo ko bi bil zadržek sploh znan, n. pr. civilni zakon, se vrši poveljavljenje očitno v cerkvi po obredniku, kakor za druge zakonske, če ni škof ukazal radi posebnih razmer tihega ponovljenja obljube. Ako je nevesta že preje prejela blagoslov, ne dá se sedaj iz *missa pro sponsis*.

Poroča ju župnik nju bivališča ter vpiše poveljavljenje v svojo poročno knjigo, sporoči pa tudi župniku, v čegar župniji se je bila poroka prej neveljavno sklenila, da vpiše poveljavljenje tega zakona v svojo poročno knjigo.¹⁾ Vpiše se v župniji stare in nove poroke v opomnjo in sicer latinski: *Hoc matrimonium ob serius detectum impedimentum (criminis) invalidum, sublato impedimento per dispensationem vigore instrumenti dato 3. augusti 1887, Nr. . . . convalidatum est die 5. augusti 1887 coram me N. N., parcho et testibus N. N. et N. N.*

Včasih jenja razdiraven zadržek brez spregleda (n. pr. različnost vere, kadar se je nevernik pokristijanal; zakonska vez, kadar prejšnji sodrug umre). V tem slučaju morata dozdevna zakonska pred duhovnikom in dvema-pričama ponoviti privolitev v zakon, in če ni zadržek na kraji njih bivališča sploh znan, natihoma. Poroka se vpiše v poročno knjigo. Če je pa ta zadržek skriten in se ni bati, da se razglasi, moreta zakonska z dovoljenjem škofovim sama med seboj ponoviti privoljenje v zakon.

Neveljavni zakon radi hlinjenega privoljenja, ali če mu je bila nasproti pomota, strah ali sila, se poveljavi, ako dotični drug,

¹⁾ Drž. zak. § 88.

ki se je hlinil, zares privoli, ali tisti, ki se je pomotil, potem, ko je spoznal pomoto, ali ko je siljeni dosegel prostost, z besedo potrdi, da hoče živeti v tem zakonu, ali pa z dejanjem, n. pr. s pristoječim sobivanjem dalji čas (pol leta), ali s spolnjenjem zakonske dolžnosti popravi pomanjkljivo privoljenje. To molčeče privoljenje onega družeta, ki ima pravico zakon spodbijati, velja le tedaj, če je bil zakon sklenjen po tridentinskem ukazu, ali če je skriven zadržek; če je pa očiten, ali se je bati, da se razglasi, morata dozdevna zakonska ponoviti privolitev pred župnikom in dvema pričama in sicer na tihem, da se odvrne pohujšanje.

Če je zadržek tudi državen in je očiten, ali je možno, da očiten postane, prosi spregleda duhovnik z zamolčanima imenoma potom škofije pri deželni vladi.¹⁾ Izjema je, kadar bi se bil sklenil zakon brez oklicev, tedaj morata zakonska vložiti prošnjo v svojem imenu (glej § 88).

Tako poveljavljenje velja pred državo, kakor da je bil že začetkoma zakon veljavno sklenjen, drugače je pa s pravnimi nasledki v cerkvenem področju. Če sta bila oba zakonska prejšnji zakon sklenila s slabo vestjo, niso se odpravili s tem poveljavljenjem pravni nasledki za čas od prve neveljavne poroke do poveljavljenja, ampak samo od poveljavljenja nadalje, tako da se smatrajo prej rojeni otroci še zmiraj nezakonskimi. Zato se mora prositi še posebej za spregled pravnih nasledkov preteklega časa.

Kadar zvé duhovnik zadržek iz spovedi, mora prevdariti, ali se spregleduje, ali ne; in v obeh slučajih, ali je obema neznan ali samo eni strani, ali je pa znan obema.

a) Zadržek se ne spregleduje in je neznan obema, tedaj naj spovednik molči, če se zadržek ne dá pravno dokazati, in se je bati, da bi podučenje o neveljavnosti dalo priložnost k zavednemu grehu, ali bi bila velika nevarnost osramotenja, pohujšanja, nezdržnosti ali celo ločitve.

b) Zadržek je enemu ali obema znan. Spovednik naj s prikritim imenom sporoči vse škofu in čaka ukazov. Kadar se zadržek dá skazati in ni pričakovati mirnega življenja med poročencema, če ni otrok iz te zveze in tudi država ne bode branila novega zakona, se bode naložilo spovedancu, da naj prosi pri cerkveni sodnji razsodbe na neveljavnost sklenjenega zakona. Če se pa neveljavnost ne dá skazati, ali zakonska neveljavnosti dokazati nočeta (n. pr. pri telesni nezmožnosti) in če ob enem iz skupnega življenja ne izvira bližnja grešna priložnost, se jima bode dovolilo, da bivata skupaj kot brat in sestra. Vendar se daje to dovoljenje le starejim in sploh takim, katerih zdržnost je moralno gotova.

Če se zadržek spregleduje, se je vèsti, kakor je bilo rečeno pod št. 3—6.

¹⁾ Drž. zak. § 84.

Prošnja za spregled z navedenimi uzroki se naredi, kakor za spregled očitnega zadržka, samo z izmišljenimi imeni, in gre ravno tisto pot, kakor za spregled skrivnega zadržka pred poroko. Izvrševanje se izroči spovedniku. Tudi tukaj morata oba dozdevna zakonska izreči privoljenje v zakon z zvonanjimi znamenji, a le na tihem med sabo, da se je le prva privolitev vršila po tridentinskem ukazu. Oba morata vedeti za dosedanjo neveljavnost zakona, razven če je bil sklenjen s hlinjenim privoljenjem, kateri se poveljavi, kadar tisti, ki se je hlinil, v resnici privoli, ali če tisti, ki je pomoto spoznal ali zadobil popolno prostost, privoli z besedo in dejanjem v zakon.

Kadar je zadržek obema znan, je lahko, oba dasta privoljenje. A težave nastanejo, kadar samo eden vé za zadržek. Neveljavnost morata doznati oba, ker se daje spregled navadno pod klavzulo: *muliere de nullitate consensus certiorata, sed ita caute ut latoris delictum numquam detegatur*, in v novejšem času se še dostavlja: *Et quatenus haec certioratio absque gravi periculo fieri nequeat, renovato consensu juxta regulas a probatis auctoribus traditas*. Naznaniti mora se torej tako, da se zadržek ne ovadi, niti razodene način spregleda. Najbolje je, če stran, ki vé za zadržek, nevedni razodene, da ni dala pri sklepanju zakona pravega privoljenja; treba je zato po spovednikovem svetu in za mir vesti, da oba še enkrat ponovita obljubo. To se zgodi s temi ali enakimi besedami: *Ko je bila najina poroka, je manjkalo pravega privoljenja, jaz ga hočem dati sedaj, hočeš ga dati tudi ti?*

Kaj pa, ko bi tako razodetje provzročilo zdražbo, in bi nevedna stran zahtevala razodetje pregrehe, sosebno če sta že dosedaj živela v prepiru in bi se bilo še celo bati, da se bode poskušalo razdreti zakon? Ko bi se bilo kaj tacega bati, naj prosí duhovnik pri škofu pod zamolčanima imenoma, da se izprosi pri apostoljskem sedežu opuščenje pristavka: *altera parte de nullitate prioris consensus certiorata*, ali pa izceljenja zakona v korenini. V prav nujnih slučajih daje ta spregled od omenjenih pogojev tudi škof z dozdevnim papeževim privoljenjem.

Odveza od zadržka se daje v spovednici s sledečim slovilom: Po odvezi od grehov, po besedah: *Deinde ego te absolvo a peccatis tuis . . .* se pristavi: *Et insuper auctoritate Apostolica mihi specialiter delegata dispenso tecum super impedimento N., ut eo non obstante matrimonium consummare (scilicet post renovatum consensum matrimoniale) et in eo remanere licite possis, in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Et pariter eadem auctoritate Apostolica prolem, si quam suscepisti aut susceperis, legitimam fore decerno et declaro, in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Passio etc.*

Ako spovedanec ni za odvezo od grehov, a silne okoliščine tirjajo spregleda, se mu tudi brez odveze po gorenjem slovilu podeli spregled.

Skrivno ponovljenje zakona se nikoli ne vpiše v poročno knjigo.

Ko bi se bilo bati, da bode eden izmed zakonskih ali oba zlorabila znanje o neveljavnosti zakona in bi od nju ne bilo dobiti privoljenja v zakon, se prosi po škofu izceljenja zakona v korenini (sanatio in radice), katerega more dati samo papež, ter njegovo izvrševanje prepušča škofu, razven če dobi škof s posebnim pooblastilom pravico, dajati to izceljenje. Isto pa se samo dá:

1. Če je dotična zaveza pred svetom res veljala za zakon.
2. Če je vsaj ena stran sklenila zakon z dobro vestjo.
3. Zadržek mora izvirati iz cerkvene, ne pa Božje ali natorne postave. Ne daje se pa za cerkven zadržek višjega posvečenja in slovesnih obljub.
4. Sta morala pri sklepanji namen imeti stopiti v zakon, a ne v priležništvo.
5. Mora biti za to važen uzrok, kakoršen je pozakonjenje otrok.
6. Dano je moralo biti privoljenje v zakon, a ne nazaj vzeto. To izceljenje ne more nastopiti, kadar ga oni, ki vé za neveljavnost, noče sprejeti, ali če sta ločena.

Vpotreblja se za zvananje sodnost in za sodnost vesti. Prosi se zanj, kakor za spregled.

Vzorec za zvananje sodnost:

Prečastiti knezoškofijski ordinarijat!

V tukajšnji župniji živita I. I. in I. I., katera sta bila dné . . . v I. poročena, iz katerega zakona sta dobila tri še žive otroke. Kakor pa pod ./. priložene listine dokazujejo, je ta zakon neveljaven. Zato je želeli, da se poveljavi iz naslednjih uzrokov: (uzroki se navedejo).

Ker pa mož svojo dozdevno ženo vedno prezira in mrzi, ter je še v okolici veliko takih podpihovalcev, kateri bi ga utegnili nadražiti na razvezo zakona, ko bi izvedel za neveljavnost zakona, sodi ponižno podpisani, da bi se tukaj dalo pomagati z izceljenjem v korenini, ali naj pa prečastiti knezoškofijski ordinarijat za obveljavanje tega zakona po svoji previdnosti potrebno milostljivo ukrene.

Za sodnost vesti. Razloži se lahko vse, kakor v prošnjah pod § 90. in potem se pristavi:

Cum tamen ex rerum circumstantiis graviter timendum sit, ne conjux impedimenti hujus ignarus, si fors de nullitate prioris consensus certior redderetur, hac certificatione malevole tum ad molestias gravissimas putatae suae uxori parandas, tum ad matrimonii, cujus nullitas foris a nemine scitur, vinculum dissolvendum

in summum prolium susceptarum incommodum et cum scandalo plorabili abuteretur: hinc humillime petitur, ut Reverendissimus Ordinarius ad praecavenda tam atrociam mala de sanatione in radice aut de alio opportuniori remedio gratiosissime providere dignetur.

Izvrši se to izceljenje z razglasom škofovim, kateremu je bilo izročeno izvrševanje. Pri izvrševanju je razločiti, je-li zadržek obema neznan, ali samo enemu znan. Kadar je obema neznan, se pustita pri dobri vesti, in se, kadar se je dalo izceljenje za vnanjo sodnost, zaznamuje samo v krstni knjigi. Kadar je samo enemu znan, ali obema (če n. pr. eden noče obljube ponoviti), se podeli pro foro externo tudi zvnaj spovedi. Seveda se vpiše tudi v poročno knjigo, ter se zakon prav na novo vpiše, kadar ni bil še vpisan, ali se pa opomnja pristavi tam, kjer je bil že vpisan. More se podeliti tudi po smrti enega izmed zakonskih; izceljenje je zato tako imenitno, ker sega do korenine prvega začetka zakona, in pozakoni otroke.

Za sodbo vesti se podeli pri spovedi po odvezi od grehov z besedami: *Ego potestate Apostolica mihi specialiter demandata matrimonium a te N. cum N. nulliter contractum in radice revalido et prolem ex eo susceptam ac suscipiendam legitimam declaro. In nomine Patris etc.*

Izceljevanje velja, če se je podelilo tudi samo eni strani.

Zgoditi se more tudi v veljavno sklenjenem zakonu, da ena stran nima pravice tirjati zakonske dolžnosti, ko jo nedolžna stran tirjati sme. Sèm spadajo:

1. Kdor je stopil brez spregleda v zakon z neslovesno obljubo (glej § 81) v redu ali vedne čistosti, ga veže tudi še po sklenjeni poroki tako, da zakonske dolžnosti sam tirjati ne sme, pač pa jo mora spolniti drugi strani, kadar jo tirja, zato se mora takemu izprositi spregled.

Vzorec:

Reverendissime Ordinarius!

Cajus, laicus catholicus votum simplex castitatis perpetuae emisit, at postea nihilominus matrimonium inivit et consummavit. Cum autem de voti sui transgressione vehementer doleat et periculum incontinentiae, stante adhuc matrimonio, videat: humillime Reverendissimo Ordinariatui supplicat, ut opportunum dispensationis remedium sibi providere clementissime dignetur, quo debitum conjugale licite et absque peccato exigere possit.

2. To pravico tudi zgubi, kedor z osebo njegovemu zakonskemu sodrugu sorodno v prvem ali drugem kolenu nečisto greši, tedaj mož z ženino materjo,

staro materjo, sestro, hčerjo svoje žene, sestro ženine matere, z bratranko, hčerjo ženine sestre, z vnukinjo svoje žene; žena z očetom, starim očetom, bratom, sinom moževim, z bratom moževega očeta, z bratrancem, s sinom moževega brata, vnukom svojega moža. *Copula* je pa morala biti *perfecta*, če tudi ni imela nasledkov.

Ne zgubi pa te pravice, kdor je bil k grehu prisiljen, če zakonski svoje sogrešnice ni spoznal ali ni vedel, da je sorodnica njegove žene (*ignorantia facti*), tudi če ob storjenem grehu ni vedel za cerkveno prepoved (*ignorantia juris*), ali pa — kakor uči *sententia satis probabilis* — ni poznal zažugane kazni. Za cerkveno prepoved večjidel vé samo tisti, kateri je bil zaradi takega greha podučen in posvarjen že prej pri spovedi. Za take prosi spovednik pri škofu spregleda.

V z o r e c :

Reverendissime Ordinarius!

Cajus, vesana libidine victus sororem suae uxoris carnaliter cognovit ac propterea amisit jus petendi debitum conjugale. Cum autem de hoc libidinis excessu, qui occultus est, plurimum doleat ac debitum conjugale ob incontinentiae periculum licite exigere posse desiderat, cumque omnem recidendi occasionem abstulerit, ideo humillime petit, ut gratia dispensationis sibi desuper impertiatur.

Spovednik mu po došlem spregledu naloži pokoro po škofovem povelji, in če je za to, ga odveže, ter mu podeli tako-le spregled:

Et insuper auctoritate mihi delegata dispenso tecum, ut non obstante affinitate, quam contraxisti cum tua uxore ex illicita copula a te habita, debitum conjugale etiam exigere licite possis et valeas. In nomine Patris etc. Passio...

§ 94.

Razveza neveljavnega zakona.

(Instr. §§ 95, 114—122, 147.)

Sploh veljá za resnico, da zakon, sklenjen po postavi katoške cerkve, velja do smrti. Če se poizvé, da je bil sklenjen z zadržkom, se mora delati na to, da se poveljavi. Ako pa za zadržek ni dobiti spregleda, ali zakonska sama nočeta poveljavljenja, se mora razvezati ničev zakon, in to postopanje se prične s tožbo na neveljavnost pred škofjsko zakonsko sodnijo. Kdor nima pravice spodbijati zakona, kakor je bilo v § 93. rečeno, tudi nima pravice do te tožbe.

Pričeti pa sme zakonska sodnija to tožbo tudi službeno, če tudi ni tožil opravičeni na spodbijanje zakona, namreč: če je stvar očitna, ali je bila od koga drugega naznanjena, ali če ima sodnija kak drug zadosten vzrok.

Ko bi kdo pri duhovniku tožil na neveljavnost zakona, in ta spozná, da je tožba opravičena in ima tožnik pravico tožiti, tedaj naj vse sporoči na škofijsko zakonsko sodnijo, potem nima opraviti nič drugega, kakor samo to, kar se mu bode naročilo od višje cerkvene oblasti.

Ko bi bila svetna sodnija izrekla ničevnost zakona, ta razsodba pred cerkvijo ne velja; zakonska naj se tedaj napotita, da vložita tožbo še pri cerkveni sodnji.

Če je pa cerkvena sodnija že prej spoznala na neveljavnost, napotita naj se, da iščeta razveze še pred svetno sodnijo.

Od cerkvene in politične gosposke izrečena razsodba o neveljavnosti zakona se vpiše tudi v poročno knjigo, n. pr.: *Ta zakon je bil po razsodbi . . . proglašen neveljavnim.*

§ 95.

Ločitev od mize in postelje.

(Instr. §§ 205–245.)

Nerazvezljiv je po cerkvenih postavah sklenjeni zakon; zakonska se tudi ne smeta ločiti, razven če je dovolila tako ločitev cerkvena zakonska sodnija iz vzrokov, zaradi katerih se sploh po kanoničnem pravu ločitev dovoliti smé. Nekateri vzroki dovolijo ločitev za celo življenje, drugi le začasno ločitev.

I. Ločitev za celo življenje se zopet sme zgoditi
a) po medsebojnem sporazumljenji; če hočeta oba ali eden vstopiti v red potrjen od apostolskega sedeža, ali če želi mož prejeti mašnikovo posvečenje; *b)* tudi zoper voljo ene strani radi prešestva, naj je bilo to *copula* z drugo osebo, ali *sodomia* ali *bestialitas*. To pa je moralo biti dovršeno (*adulterium materiale*) in dotični je moral biti kriv zločinstva (*ad. formale*), ter je vedel, da oseba, s katero ima *copulam*, ni njegov zakonski družec, in ni bil prisiljen k temu.

Samo nedolžna stran ima pravico tirjati ločitev, pa tudi ta zgubi pravico:

1. ako je prešestvu pritrdila, ga dovolila ali zadolžila sama;
2. če je sama prešestvo prouzročila;
3. ako je zadolžencu naravnost ali natihoma odpustila zločin. Natihoma s spolnjenjem nju zakonske dolžnosti, ali z drugimi znamenji ljubezni, vendar se med to ne šteje prijazno obnašanje vpričo drugih radi uljudnosti. Tudi spolnjenje zakonske dolžnosti ne vzame te pravice, če je bilo izsiljeno, ali če je nedolžna stran mislila, da mora biti pokorna.

II. Uzroki začasne ločitve:

1. Odpad od krščanske vere (apostasia), a ne pristop k drugemu krščanskemu veroizpovedanju (haeresia). Na taki odpad se dovoli ločitev tudi brez vsakega družega uzroka.

2. Kadar obdolženec poskuša svojega sodruga zapeljati k odpadu od katoliške vere (haeresia), ali ga zapeljati k hudobijam ali zločinstvom n. pr. v sodomski greh, rop, otrovanje itd. Vendar ni uzroka ločitvi, če ni nevarnosti, da bi bil sodrug zapeljan.

3. Če je nevarnost za življenje in zdravje. Če ena stran drugi žuga s smrtjo, zalezuje s strupom ali drugim nevarnim orodjem in se je takega bati še zanaprej; če mož ženo pretepa, posebno če jo rani, prouzroči splav, bolezen. Eno edino, če tudi hudo tepenje, ni še uzrok ločitve, če se ni bati, da sledé še druga. Malo tepenje je uzrok ločitve, če se godí brez uzroka ali iz ničevih uzrokov.

4. Ako ena stran drugo skozi daljši čas občutno žali, grdo ž njo ravna, n. pr. če jo zmiraj preklinja, jo napeljuje k jezi in preprirom, če mož ženi ne dá potrebnega živeža, jo pusti stradati, jo neznosno zaničuje, sramotí, ji še celó pred drugimi prostost sramotno prikrajšuje, iz ljubosumnosti zapira, se pohujšljivo peča z drugo osebo, če se tudi ne zgodi prešestvo itd. Za uzrok ločitve je dosti, da táko ravnanje tovariša žali, če mu tudi ni v kvar na življenji ali zdravji.

Grdo ravnanje in razžaljenje se pa presojuje po stanu, zdravji, premoženji tistega, s katerim se je grdo ravnalo. Vendar se ne dovoljuje precej ločitev zavoljo takega posamnega grdega ravnanja, ampak poskusi se še poprej z opominjevanjem.

5. Če ima zakonski tovariš trajno nalezljivo bolezen. Semkaj se prišteva zblojenost uma, tudi grda pijanost. Ne dovoli se pa z lahka ločitev radi bolezní.

6. Ako je zakonski svojega tovariša hudovoljno zapustil z namenom, da bi raztrgal zakonsko vez, če tudi je ostal pod isto streho, ali kadar si je izvolil drugo stanovanje; če mož ženo iz hiše zapodi; če žena noče iti v stanovanje z možem. Zapuščeni ima pravico tirjati ločitve toliko časa, dokler ni ločeni dokazal, da hoče zopet spolnovati svoje dolžnosti. Sem se prišteva tudi nepremagljiva zmrza, neizbrisljivo sovraštvo med zakonskima. V tem slučaji sodnik ločenega najprej nagovarja, da naj se vrne, določi mu tudi v povrnitev gotov obrok. — Semkaj se prišteva tudi neopravičena odreka zakonske dolžnosti.

7. Táko življenje, katero lahko oškoduje ali v nevarnost pripravi tovariševe pravice do premoženja ali njegovo čast. Če mož s potratnim življenjem zapravlja premoženje, dela dolgove, ne skrbi za gospodarstvo, neizmerno popiva, igra, pa tudi če se podá v kaznjiva podjetja in zaveze, radi katerih more zgubiti

premoženje, ako se poizvedó, — če je zašel v zločinstva, katera zasleduje sodnija, ako je mož n. pr. ubijalec, otrovnik, pa tudi če se je zapletel v politična zločinstva, ter bi ženo sumničeli, da je deležna njegovih zločinov.

Država dovoljuje po svoji postavi razvezo zakona v slučajih *impraegnationis sponsae a tertio*, vestni strani bi se tukaj z ločitvijo pomagalo. A ni, da bi morali samo ti uzroki imeti veljavo za ločitev, ampak navajajo se samo v izgled, s katerim se primerjajo drugi. Sicer je pa uzroke ločitve težko dokazati, zato je zakonskemu tožba odsvetovati, če ne more uzrokov dosti utrditi.

Če pride zakonski tožit na ločitev, naj duhovnik najprej preudari, ima li tožitelj pravih uzrokov za ločitev, ali ne; in če vže ni morda zgubil pravice za tožbo. Ako niso uzroki zadostni, ga poduči in odpravi, ako so pa zadostni, naj mu vendar še precej ne pritrdi in naj ne privoli brž v njegovo terjatev, razven ko bi npravna pravila tirjala ločitev. Sicer naj ga poduči in opominja k spravi s tovarišem, ter mu obljubi, da bo poklical tudi zatoženega in ga opominjal k poboljšanju. Vendar naj zatoženca ne kliče v prvem razporu, ko sta še razburjena, ampak še-le tedaj, ko se jima je kri umirila. Zatoženca naj ljubeznivo svari radi pregreška, in naj skuša dobiti od njega obljubo poboljšanja. Če je tudi to brezuspešno, naj pokliče oba, posluša mirno nju tožbe, ne pripušča, da bi drug drugemu segal v besedo, in razburjena pomiri. Še le sedaj, če tožnik zopet pride, se prične s postavno zapovedano trojno spravo. Povabi ju k sebi, da ju skuša pomiriti. Svetujejo, da naj se ta opravek z molitvijo pričnè. Ako je bil pri prvem povabilu zaman duhovnikov trud, jima veli čez osem dni — in ne prej! — priti. Ako je bil drugi poskus brezuspešen, naj prideta zopet čez osem dni. Tretji poskus sme izostati, ako je gotovo, da hode brezuspešen, ali če je v nevarnosti tožiteljev časna in večna sreča.

Če so bili vsi poskusi zaman, naznani to župnik predsedniku zakonske škofijske sodnije, pa tudi sporoči o prizadevanju k spravi: da ju je klical trikrat ali samo dvakrat, ter pové natanko razloge, zakaj se je bil opustil tretji poskus, potem ali in v koliko se mu tožiteljeve pritožbe zdé opravičene. A ob enem pové tožitelju, da naj toži na ločitev od mize in postelje ali pri zakonski sodniji ali pa pri dotičnem preiskovalnem komisarju. Tožbo dá lahko ustmeno na zapisnik, ali naj jo pa vloží pismeno.

Za ljubljansko škofijo je določeno¹⁾, da prebivalci v Ljubljani in ljubljanski dekaniji tožijo naravnost pri zakonski sodniji, po drugih krajih škofije so pa dekani poverjeni škofijski komisarji pri tožbah od mize in postelje. Ti imajo samo uvodno preiskavo, in ko dojde kaka tožba na ločitev, morajo precej škofiji zaznamo-

¹⁾ Razpis ljublj. škof. 13. marca 1857, št. 147/E.

vati v bližini nameščenega duhovnika, katerega si želé kot zapisnikarja; tega (ali katerega drugega, če se ta škofiji sposoben ne zdi) potrdi škofija in komisar ga vzame na prisego.

Vzorec za sporočilo župnikovo na predsednika:

Prečastiti g. predsednik zakonske sodnije!

*Marija I. je prišla 1. t. m. pred ponižno podpisane-
nega kot svojega župnika, in je tožila svojega moža I. I.,
da grdo ž njo ravna, tako, da je v nevarnosti njeno zdravje
in še celo življenje. Dne 9. t. m. sta bila oba poklicana
in opominjana k spravi, a zaman; klical sem ju še dne
18. in 27. t. m. (ali: poklical sem ju še 18. t. m., v tretjič
ju pa več nisem klical, ker je med tem prepir med njima
še večji postal ter ni upanja za spravo in poleg tega
tudi tožiteljica ne more več pri možu ostati, ker je v ve-
liki dušni in telesni nevarnosti). Ker je bil tudi ta tretji
poskus brezuspešen, naznanim ponižno podpisani po
dolžnosti ta slučaj s pristavkom, da ima po poizvedbah
tožiteljica uzrok tožiti (ali: nima pravega uzroka tožiti).*

Škofijska sodnija potem nadalje postopa, in duhovnik ima samo to izvršiti, kar se mu naroča.

Samolastno pa se zakonska ne smeta ločiti. Če to storita, ju duhovnik pred-se pokliče, jima pojasni pohujšanje, katero delata, povdarja tudi škodo iz tega izvirajočo za gospodarstvo, otroke itd. ter skuša ju zopet sprijazniti. Več ne more duhovnik storiti, ako ga ne ubogata, razven, da sporoči na škofijo in si izprosi navoda za nadaljno postopanje. Taki trdovratneži se ne smejo odvezati. Na naznanilo ju bo škofija silila, da se zopet združita, ali naj pa tožbo vložita cerkveni sodniji. Če ni uzrokov za ločitev ali se ne dajo dokazati, jima dovoli začasno ločitev.

Ko je bila ločitev od škofije dovoljena, se zakonska napotita tudi na deželno gosposko, od katere naj si izposlujeta ločitve radi njunih časnih stvari.

Država dovoljuje tudi ločitev iz enakih uzrokov, kakor cerkvena. Dovolj pa tudi ločitev po dogovoru¹⁾. Zakonska namreč prideta pred sodnijo, pojasnita, da sta sklenila ločiti se in vrnala vse, kar tiče njunega premoženja in živeža. Sodnija ju ne izprašuje, ter jima dovoli ločitev.

Samo državna ločitev pred cerkvijo nima veljave. Ko bi svetna gosposka zakonska, ki iščeta državne ločitve pred cerkveno, poslala k duhovniku, da ju spraviti skuša (ta poskus sprave pred duhovnikom sicer sprejme posvetna gosposka, a zapovedan pa ni), ju duhovnik pokliče, kakor je bilo zgoraj rečeno. Ako je njegov trud zaman, jima veli, da naj spravita svojo pravdo

¹⁾ Drž. zak § 105.

pred cerkveno sodnijo, da razsodi o ločitvi zakona; radi časnih zadev, premoženja in drugih razmer naj se pa obrneta do cesarske sodnije. Za svetno sodnijo pa duhovnik ne naredi nikakega spričala o poskušani spravi, ampak pošlje poročilo samo na cerkveno sodnijo, kakor je bilo prej rečeno. Ko bi svetna sodnija tirjala spričala o poskušani spravi, sporoči naj, sklicevaje se na ukaz škofijskega ordinarijata 9. julija 1868¹⁾, da je storil, kar tirja njegov poklic kot duhovni pastir in da je poslal zadevna pojasnila na škofijski ordinarijat.

Ako sta si zakonska — preziraje cerkveno sodnijo — izposlovala ločitev pred svetno sodnijo, se ukaže onemu, kateri je ločitev tirjal in izposloval, po okoliščinah tudi obema, naj pošljeta prošnjo za ločitev tudi do škofijske sodnije in se podvržeta še ti sodbi. Če se ustavljata kljub poduku trdno in odločno, tedaj ne smeta dobiti odveze pri spovedi.

Ker je večidel duhovnik primoran prositelju narediti prošnjo za ločitev, ali vsaj svetovati, kako naj se naredi, da bo prav izdelana in podkrepljena: zato je treba vedeti, kaj vse je navesti v takih prošnjah. Ime, stan, rojstni kraj, starost, vera, stanovanje tožiteljevo in zatoženčevo, čas in kraj poroke, število in starost otrok iz tega zakona, uzrok, zakaj tirja tožitelj ločitev, dalje, da sta bila pred župnikom trikrat radi sprave; navedó se tudi vsi drugi dokazi in pomisleki.

V zakonskih rečeh so zakonski pod oblastjo tistega škofa, v čegar škofiji bivajo. A ravno pri tožbah na ločitev je neka izjema. Zakonsko življenje se je ali z ločitvijo pretrgalo, ali pa je mož svojo ženo hudovoljno zapustil. V prvem slučaju toži vsaka stran pri tistem škofu, pod katerim biva, v drugem pa žena pri tistem, pod katerim ima ona svoje bivališče.

Ako sodnijski predsednik pri škofiji ali škofijski komisar naroči duhovniku, da zasliši kako pričo, naredi ž njo zapisnik.

V z o r e c :

Zapisnik

spisan v župnem dvorcu župnije I. dne

Pričujoči so podpisani.

(ali: pričujoči I. I. župnik, I. I. duhovni pomočnik kot zapisnikar in I. I. zaslišana priča.)

Predmet

je zaslišanje priče I. I., kovača iz Strmca h. št. 3., v zadevi tožbe na ločitev zakona Marije I. proti svojemu možu I. I. iz Strmca h. št. 4. vsled naročila predsednika škofijske zakonske sodnije v I. z dne

Najprej je bila priča opomnjena, da naj o vseh zadevah, o katerih bo poprašana, govori po svoji vednosti

¹⁾ Ukazn. l. str. 107, §§ 11—20.

in vesti golo resnico, naj nič ne zamolči in vse tako pové, da bo mogla, ko bi bilo treba, na vse priseči.

Podpisani župnik potem pričo I. I. vpraša in ona odgovarja, kakor tu sledi:

1. *Od kedaj poznate Vi zakonska I. I. in I. I., in ali imate ž njima kako zavezo?*

Ad. 1.

Moža I. I. poznam od otročjih let. Saj sva soseda. Njegovo ženo poznam od leta . . . odkar sta se vzela. Sem ter tje pridem tudi po opravkih k sosedu I. I., kakor že nanesejo okoliščine med sosedi, tedaj so mi razmere v hiši jako dobro znane. V drugi zavezi nisem s tema zakonskima nikakeršni.

2. *Kaj Vam je znano o prepirih med I. I. in njegovo ženo in kaj je uzrok prepitom?*

Ad. 2.

I. I. je v drugo poročen, iz prve poroke ima odraščeno 21 let staro hčer itd.

3. *I. I. trdi, da ga je njegova žena hudovoljno zapustila. Kaj veste Vi o tem povedati?*

Ad. 3.

Meni je znano itd.

4. *I. I. toži, da ga je bila njegova žena že prejenkrat zapustila in sicer v jeseni leta . . . Vam je kaj znano, kaj je bilo temu krivo?*

Ad. 4.

Slišal sem, da je šla svoje stariše v I. obiskat; je-li bil to pot provzročil kakov prepir med možem in ženo, ni mi znano.

Je to, kar se Vam je sedaj čitalo, tako vpisano, kakor ste Vi govorili, imate morda še kaj pristaviti ali drugače povedati?

Moja izpovedba je prav vpisana in nimam ničesar več dostaviti niti kaj spremeniti. (Ali: samo to imam še pripomniti, ker mi je sedaj prišlo v misli . . .)

(Mesto zadnjega vprašanja in odgovora se tudi sme vpisati: *se je prečitalo, vpisano za resnično spoznalo in podpisalo.*)

Datum.

Podpis župnika kot vodje zapisnika in podpis zapisnikarja.

Podpis zaslišane priče.

Če je zakonska sodnija naznanila vprašanja za pričo, zastavijo se naznanjena vprašanja.

Ločena se smeta, kar je zelo želeti, zopet zediniti, ker taka ločitev v katoliški cerkvi ne razveže zakonske vezi, pač pa pri protestantih.

Ako je škofija izrekla ločitev zakonskih iz mešanega zakona in protestantovska stran tudi doseže razvezo zakonske vezi, sme protestantovska stran vnovič v zakon stopiti, a katoliška stran ne.

Zakonskim, kateri se želé zediniti, in so bili tudi pred posvetno sodnijo ločeni, naj duhovnik nasvetuje, da naj svoje zedinjenje naznanijo tisti sodniji, pred katero se je bila izrekla ločitev.¹⁾

§ 96.

Nova poroka vsled proglasitve za mrtvega.

(Instr. §§ 247—250.)

Vdovec mora izkazati z mrtvaškim listom, da je njegov prejšnji sodrug res umrl, ali pa s proglasitvijo smrti. (Glej § 87, 2.) To izvrši svetna sodnija.

Ako se tedaj oglasi za zakon obvdovljenec, ki trdi, da se je n. pr. njegov poprejšnji zakonski tovariš izselil v Ameriko in se je med potoma vtopil, ker se je ladija razbila, ali je kje umrl vsled kuge, ali kot vojak v vojski, pa ne more tega dokazati z javnimi pismi, tedaj naj gre k sodišču prve stopinje (okrajno so-

¹⁾ Drž. zak. § 110.

dišče), kjer je imel odsotni zadnjič svoje stanovališče, ali če tacega ni imel, svoje bivališče. To bo razsodilo na domnevanje smrti:

1. Če je od pogrešančevega rojstva preteklo že 80 let, in je kraj njegovega stanovališča že 10 let sem neznan.

2. Brez ozira na čas rojstva, če je kraj njegovega stanovališča že celih 30 let neznan.

3. Ako je bil v vojski težko ranjen, ali bil na ladiji, ki se je razbila ali v drugi smrtni nevarnosti, ter se od tistega časa pogošča že tri leta.¹⁾ Pod takimi okoliščinami se vložijo na sodišče prošnja za proglasitev smrti tudi eno leto pred gori naznačenimi obroki; ako je bil pa odsotni v bližni smrtni nevarnosti, se sme vložiti tudi precej po tistem dogodku. Sodišče povabi v javnih listih odsotnega, da naj se oglasi pri sodišči ob določenem času, kateri pa ne sme biti krajši od enega leta, sicer ga proglasi mrtvega. Ko je potekel ta obrok, naj živi vložijo novo prošnjo pri sodišči, in ta še le sedaj preiskuje, ali se prošnja usliši ali ne. Ob enem z gorenjo prošnjo sme živi zakonski tovariš prositi, da naj se spozna zakon kot razvezan; sme pa tudi pozneje vložiti²⁾ to prošnjo.

Ta razsodba svetne gosposke pa ne velja še za cerkveno področje, ampak župnik mora še vso zadevo v razsodbo poslati škofiji.

Toliko veljavo za cerkveno stran kakor javne listine ima tudi pričevanje dveh verodostojnih prič, izjemoma tudi ene verodostojne priče. Vendar ta dokaz ne more zadovoljiti župnika, poslati ga mora škofu. A za državno stran bi ne veljal ta dokaz, ampak stranka se zavrne na civilno sodišče. Stranka se še-le tedaj sprejme na oklice, ko ima duhovnik vse v roki, kar tirjata cerkev in država. Ko zapisuje v poročno knjigo tak zakon, zaznamuje tudi proglas smrti od državne oblasti in odlok škofijske zakonske sodnije.

Precej tisti dan, ko je bil proglašen kdo za mrtvega, velja za mrtvega in civilno je isti tudi dan njegove smrti.

F. Pogrebi.

§ 97.

Mrtvaška knjiga.

Spisuje se na tiskane golice, kakor so ukazane za dotično škofijo. Z vsakim novim letom se začnejo mrličji vpisovati z vrstno številko. Beležiti je smrt vsacega, kateri je umrl v župniji, naj si je bil katolišk kristijan ali krivoverec. Izraeliti pa se ne vpisujejo.

¹⁾ Drž. zak. § 24.

²⁾ Zak. 13. febr. 1883 v škof. l. 1883, str. 126.

Ko bi se v župniji prigodil kak tak slučaj, naj župnik naznani smrt okrajnemu glavarstvu, ter pošlje mrtvogledni list. Vpiše ga pa tisti spisovatelj matic za Izraelce, kateri je najbližji dotičnemu kraju.¹⁾

Vpiše se dan smrti, vpisati bi se smela tudi ura, a zapovedano ni.

Bivališče se vpiše tisto, na katerem je kdo umrl, ne pa tisto, na katerem je bil rojen.

Stan se vpiše, da se naznani, je bil li mrlič oženjen ali ne-
oženjen (možena ali neomožena) — razven pri otrocih — ali vdovec, vdova; pri otrocih ime in opravke očetov, in pri nezakonskih ime in opravke matere, n. pr.: *Ignac, zakonski sin Jurija Štrekelj, krojača*. Tedaj naj se vselej označi stan zakonski ali nezakonski. Pri odraščениh se vpiše tudi njih opravke.

Pri umrlih zakonskih ženah naj se vselej vpiše njen rojstni pridevek, ime in stan moža n. pr.: *Marija roj. Samec, žena Josipa Vidmarja, kovača*, in ako je že mož umrl: *Katarina roj. Premrl, vdova po rajnkem Petru Škerl, polzemljaku*.

Bolezen ali uzrok smrti se vpiše po naznanilu zdravnikovem ali mrtvogledčevem; ker jo pa nevešči mrtvogledci mnogokrat napak ali prav nerodno naznanijo, po spoznanju duhovnikovem pri bolniškem obiskovanji. Duhovnik-pokopovalec se lastnoročno podpisuje; kadar pa ni katoliški duhovnik pokopaval, se tudi to naznači, n. pr.: *ni bil cerkveno pokopan kot samomorec (kot civilni zakonski)*.

V sili krščeni se tako vpišejo, da se beleži v predel *ime, priimek: V sili krščen otrok moškega spola, zakonski sin Jurija Štrekelj, krojača*.

Mrtvorojeni se vpišejo v krstno in mrtvaško knjigo; dan rojstva je dan njih smrti, v predelu *katoliški* se naredi vodoravna črta. — Ako je kdo umrl v tuji župniji in je bil prepeljan v domačo, ga vpišeta oba župnika. Župnik, v čegar župniji se je dogodila smrt, pusti predel *podpis duhovnika* prazen, a v opomnjo vpiše župnijo, kamor je bil prepeljan k pogrebu. Ta ga vpiše z vrstno številko. Župnik pa, v čegar župnijo je bil prepeljan, in kateri ga je pokopal, ga vpiše brez vrstne številke, vpiše tudi, kdaj in kje je umrl in kdaj je bil pokopan.²⁾ Drugače je ondi, kjer ima več župnij skupno pokopališče, kakor je v mestih. Tukaj vpiše mrliča tisti župnik, v čegar župniji je umrl, naj si ga je on pokopal ali ne.

Ako je kdo umrl na inozemskem, n. pr. v Ameriki, se ne vpisuje v mrtvaško knjigo, ampak njegova smrt se zaznamuje samo v *status*.

¹⁾ Razpis min. notr. 16. jun. 1873, št. 7351, v ukazn. l. str. 241.

²⁾ Razglas min. 2. avg. 1882, št. 16.258, v škof. l. 1883, str. 82.

Ponesrečenci, kateri se ne smejo prej pokopati, dokler jih ni ogledala sodnija ali dovolila pogreb brez ogleda, se vpišujejo tako, da se dene v predel *bolezen* n. pr. *so ga našli na veliki cesti pri Šmariji ubitega. Sodnijsko ogledan.* — *Se je v svoji hiši obesil. Sodnijsko ogledan.*

Na smrt obsojeni se vpiše: *Je bil zaradi tolovajstva obsojen k smrti na višala.*

Pri samomorcih ali tistih, ki so bili umorjeni najdeni, je posebno opomniti, da se vpiše v predel *dan smrti* n. pr. *7. februvarija mrtvev najden*, ker se dan smrti večinoma določiti ne more. Če se samomorcem vsled škofijskega določila ni pogreb dovolil, še vpiše škofijski odlok v opomnjo.

Ako se je kdo pogrešil in ga je vsled tega sodnija proglasila za mrtvega (glej § 96), se vpiše v predel *dan smrti* n. pr.: *7. februvarija za mrtvega proglašen*, in v predel *bolezen*: *Ga je sodišče v I. z razsodbo z dné . . . proglasilo za mrtvega.*

Kadar se pokoplje na katoliškem pokopališči protestant, ga vpiše vselej v svojo mrtvaško knjigo tisti duhovni oskrbnik evangelijskega okraja, kamor spada kraj smrti, in sicer z vrstno številko, zaznamuje tudi pokopališče, kjer je bil pokopan, in to vse eno, ga je pastor spremljal ali ne. — Katoliški župnik, na čegar pokopališči je bil pokopan, ga tudi vpiše v svojo mrtvaško knjigo, pa brez vrstne številke, in sicer v predel *ime* pride ime pokopanega, drugi predeli se pa ne izpolnijo, ampak v predel *opomnja* se vpiše dan pokopa, kraj smrti, njegovo evangelijsko veroizpovedanje, in tisto duhovniško oskrbnništvo, pri katerem je smrt redno vpisana.

Če je katoliški duhovnik pokopal krivoverskih starišev otroka na njih in pastorjevo prošnjo, se vpiše v opomnjo: *Se je cerkveno pokopal na prošnjo starišev z vednostjo evangelijskega pastorja, kateri ga je tudi vpisal.*

Če ga ni pokopal pastor, se izpiše ta v obliki opomnje vpisan zapis in se pošlje z listom mrtvaškega ogleda vred ali naravnost, ali potom politične okrajne gosposke na pristojnega protestantskega dušnega oskrbnika.¹⁾

Pri vpisu smrti civilnih zakonskih ali njih otrok se mora vselej označiti tudi civilni zakon. Tedaj se vpišejo otroci: *sin, hči iz civilnega zakona starišev I. I.; ženske: I. I. rojena I., civilno poročena soproga I. Ijeva.* Moški: *I. I., trgovec, civilno poročen; vdove: I. I. civilno poročena vdova I. Ijeva, rojena I.* Predel *poročen* se izpolni z vodoravno črto.²⁾

Pri umrlih moških, ki niso še dopolnili dvainštirideseto leto, pa niso v župniji doma, naj se pripiše poleg imena in stanú še občina, kamor je pristojen, in rojstvena župnija.

¹⁾ Razglas min. notr. 16. avg. 1883, št. 8157, v škof. l. 1883, str. 158.

²⁾ Škof. ukzn. l. str. 111, 112, §§ 45, 46.

Ker ima vojaška duhovščina za svoje matice nekoliko drugačne obrazce in se mora pogreb aktivnega vojaka, če ga je imel civilni duhovnik, naznaniti vojaškemu okrajnemu dopolnilnemu poveljništvu radi vpisa v vojaške matice,¹⁾ zato naj pri takih vojakih tudi označi njih vojaški stan, ter vpiše poleg imena in priimka tudi ime in številko regimenta, pri katerem je služil, potem kompanijo in šaržo, n. pr. *Janez Stojan, narednik c. k. pešpolka kralj Belgiški št. 27, druga rezervna kompanija*. Otroci vojakov: *Jožef Stojan, zakonski sin narednika Janeza Stojan in njegove žene Lucije roj. Štor, poročena na prvi način*. Vojaške soproge: *Lucija Stojan, zakonska soproga Janeza Stojan, narednika, hči Janeza Štor, kajžarja*.²⁾

Ako je umrl neznan človek, se vpiše v predel *ime: Neznani mož*, drugo pa po navadi.

Ako je kdo umrl, smrt pa ni bila vpisana v matico, mora politična gosposka o smrti poizvedati in ukazati, da se dodatno vpiše³⁾ v matico.

§ 98.

Pokopališče.

Za postavljenje in razširjenje pokopališča ima v prvi vrsti skrbeti župnija; če se ta odreče, pride na vrsto politična občina in samo to slednjo sme gosposka siliti v to. Kot posvečeni kraji spadajo pokopališča v versko sodnost. Verski značaj pa pripoznava država pokopališču: 1. Če je vknjiženo na cerkev, 2. če je bilo v ta namen izročeno (gewidmet), ko bi bilo tudi vknjiženo na občino, 3. če ga je postavila župna občina (fara) in je vknjiženo na župno občino.⁴⁾

Verska pokopališča upravlja samostojno cerkveno upravništvo v mejah občinih državnih zakonov; zdravstvene zadeve nadzira občina.⁵⁾ Brez dovoljenja države se tudi staviti ne smejo.⁶⁾

Ako ni na cerkev vknjiženo, se domneva, da ima ona lastninsko pravico, če ga je dosedaj župnik upravljal in pobiral grobnino. Občina si ni dobila pravice nanj, ako ga je dala obzidati, nastavljal grobokope, imela košnjo trave itd.

Pokopališča ne smejo biti na močvirnem ali ilovnatem kraju, in morajo biti obzidana.⁷⁾ Na njih mora biti z zidom, ograjo ali vsaj jarkom odločen prostor, kateri ni posvečen; ondi se pokopavajo brez sv. krsta umrli otroci, tudi oni, kateri niso v zvezi s katoliško cerkvijo umrli, in katerim se je odrekel cerkveni pogreb.

¹⁾ Ukzn. l. str. 167, 168 in 210, 211.

²⁾ Škof. l. 1877, str. 136.

³⁾ Razgl. min. notr. 16. okt. 1873, št. 13.711, škof. l. 1875, str. 18.

⁴⁾ Razs. upr. sod. 19. maja 1882, 30. sept. 1885 in 18. dec. 1885.

⁵⁾ Razs. upr. sod. 7. novbr. 1883.

⁶⁾ Post. 30. apr. 1870, § 3 lit. d.

⁷⁾ Dvorni dekr. l. 1874.

Grobovi naj se kopljejo za odraščene šest čevljev globoki in za otroke štiri čevlje, naj so v vrsti drug od drugega štiri čevlje narazen. Brez dovoljenja župnikovega se ne sme iz vrste pokopavati. Križi naj se nanje postavljajo, kameniti ali drugi spomeniki pa naj bi se v ograjo vzdavali, a tudi ne brez župnikovega dovoljenja.

Pred desetim letom naj bi se ne prekopavalo. Pred pretekom tega obroka se tudi na opuščnem pokopališču ne smejo zidati hiše, pač pa se sme prej spremeniti v vrt, njivo, travnik.¹⁾

Pokopališče naj se snažno ohranjuje. Ako so se podrli križi na grobovih, naj župnik opomni domače, da jih zopet postavijo; ako tega ne storé, naj je ne pusté ležati po tleh, ampak naj je odstranijo. Lepšati pokopališča, da bi bilo kakor vrt, ne gré, vendar, non significat nonnisi locum miseriae et tenebrarum (Syn. Prag). Očitna pot naj ne vodi nobena po njem; tudi prodajalnice naj se ne postavljajo na ta sveti kraj.

Grobokopa nastavljeni imajo pravico cerkveni organi ne gledé na to, da je bila prej drugačna navada; da je le pokopališče versko, cerkveno, in ne občinsko, namenjeno mrličem vseh ver brez razločka. Dolžnost pa ima cerkvena oblast naročiti grobarju, da je pokoren v zdravstvenih stvaréh²⁾ poveljem predpostavljene deželjske gosposke, posebej še tudi občinske.

Blagoslovljeno pokopališče se oskruni, ako se zgodi na njem: 1. Umor na posvečenem kraju, 2. sploh silovito prelihanje krvi, 3. effusio seminis humani valde peccaminosa, 4. s pokopom nesvetega trupla (corpus profanum) t. j. truplo pagana, nekršččenega, netoleriranega izobčenca, med katere se prištevajo tisti, kateri so bili od cerkvene sodnije po imenu izobčeni in kot izobčenci tudi izrečno proglašeni, razven, če so dali znamenja kesanja, ali izrekli željo stopiti v cerkvene zvezo.

§ 99.

O pogrebih posebej.

Noben mrlič se ne sme pokopati, dokler ni bil postavno ogledan po mrliškem ogledniku. Postavlja ga politična gosposka na predlog županije.

Mrlič mora ležati nepokopan osemindvajset ur. Pred preteklimi štiriindvajsetimi urami se ne sme nikdo pokopati. V posebnih slučajih, n. pr. če je kdo na nagli, hudi, nalezljivi boleznii umrl, če v hiši ni bilo prostora, ali je huda vročina, in je nastal vsled tega nagel razpad in smrad, ter je smrt gotova, sme se tudi prej pokopati. Ako pa smrt ni gotova, se mora prenesti v mrtvašnico in pustiti ondi do postavnega časa.³⁾

¹⁾ Dvorni dekr. 24. jan. 1785.

²⁾ Drž. upr. sodn. 7. novbr. 1883, št. 2556.

³⁾ Dvorni dekr. 14. avg. 1772 in 10. apr. 1787.

Oglednik bi moral iti mrliča ogledati na dom; če je pa pot zelo oddaljena, ogledati ga sme tudi še-le pred cerkvijo. Oglednina na mestu mrtvogledčevega stanovanja znaša 35 kr., zunaj mrtvogledčevega bivališča 50 kr., ogled pred cerkvijo 35 kr. Župnik prišteje to oglednino v svojo pogrebščino, in jo izroči mrliškem ogledniku proti prejemnemu potrdilu. Za revne dobi to plačilo mrtvoglednik iz okrajne blagajnice. Župnik mu naredi v ta namen pogrebni list (Beerdigungsschein), katerega oglednik sam pošlje na okrajno gosposko.¹⁾

Ogledati se morajo tudi mrtvorojeni otroci. Babica jih mora ogledniku naznaniti.

Pri aktivnih vojakih mora duhovnik vpisati v svoj list poleg drugega tudi vojaški stan. (Glej § 97.)

Ako je pa umrl ogrski podložnik moškega spola, kateri še ni izpolnil triindvajset let, mora vpisati tudi kraj rojstva in vero. Če pa tega izvedeti ne more, naj zaznamuje, da se bode obrnil zaradi tega oskrbnik na politično gosposko.²⁾

Čas pokopa je od solnčnega vzhoda do zahoda. Po noči naj se nobeden ne pokopuje brez škofovega dovoljenja. In ultimo triduo se pri pogrebih ne zvoni.

Otroci pred spolnjenim sedmim letom se pokopujejo *ordine sepeliendi parvulos*, od sedmega leta naprej pa, če tudi niso bili še pri spovedi, *ordine sepeliendi adultos*.

Pravico in dolžnost pogreba ima parochus proprius, on tudi določi, kaj naj se godi s samomorci, in on vpraša o tem pri vikši duhovni oblasti. Mrliča, kojega je voda vrgla na suho ali je bil najden, pokoplje župnik iste župnije, v kateri se je to zgodilo. Če je bil kdo pripeljan v njegovo župnijo, ga tudi on pokoplje, posebno, če je bil pripeljan po železnici in je postaja v njegovi župnji.

Je kdo umrl slučajno v tuji župniji, prepeljati se sme tudi v svojo župnijo in pravico pokopati ga ima njegov lastni župnik. Vendar so v tem v različnih škofijah različni običaji, katerih naj se duhovnik drži.

Prepeljavati se pa ne sme noben mrlič brez dovoljenja tistega okrajnega glavarstva, v čegar okraji je dotični umrl. Dovoljenje se mora vselej dobiti, naj je pokopališče blizu ali daleč.³⁾ (Vpis takih glej § 97.)

Vsak dorasli ima tudi pravico voliti si kraj zadnjega počitka izven svoje župnije, kjer bode umrl; pa le on sam, bodisi da naznani to željo v svoji poslednji volji, bodisi, da pričata o taki izvolitvi vsaj dva zanesljiva človeka. Tudi v tem slučaju dobiti se mora dovoljenje za prepeljatev.

¹⁾ Ukaz ilirsk. glavarstva v Ljubljani 11. apr. 1823.

²⁾ Razpis min. notr. 28. avg. 1872, št. 11.081, v ukzn. I. str. 225.

³⁾ Ukz. min. notr. 3. maja 1874.

O prepeljatvi mrliča imata v Avstriji pravico do štolnine oba župnika, obe cerkvi in cerkveni služabniki. Cerkev, kjer se je smrt dogodila, ima pravico do štolnine tistega reda, katerega je bil pogreb.¹⁾

Izkopati in prenesti se pa ne sme nobeno truplo brez dovoljenja škofovega²⁾ in dovoljenja okrajnega glavarstva.³⁾ Sodnijam je ukazano, da morajo vselej izkopanje mrliča naznaniti župnikom.⁴⁾ Mrtva trupla naj se še enkrat blagoslovijo pri takem prenašanji.

Kdor ni prejel sv. krsta, se ne sme v posvečeno zemljo pokopati. Sèm se prištevajo otroci umrli brez sv. krsta in drugi nekrščeni. Za take mora biti na pokopališču odločen poseben prostor.

V dvomu, je li bil otrok krščen ali ne, mu ne gré odreči cerkvenega pogreba. Ako umrè noseča mati z otrokom, se otrok kot del njenega telesa ž njo pokoplje. Ako je bil pa vzet iz nje, še predno je umrla, se mora pokopati posebej; iz nje izrezan pa se v telo nazaj položi in ž njo pokoplje.

Nevernikom, judom, mohamedanom se po državni postavi ne sme odreči pokopališče, tedaj se tudi pokopljejo na v to odločen prostor.

Sv. cerkev pa odreka cerkven pogreb tudi krščeninim. — Takim prištevamo:

1. Znane ter javne izobčence in z imenom dejane v prepoved, razven, če so dali kako znamenje kesanja ali so izrekli željo stopiti zopet v cerkveno zvezo. Predno se taki cerkveno pokopljejo, morajo biti po obredniku odvezani od cerkvene kazni. Sme se pa ta odveza dati tudi še-le po pokopu.

2. Padle v dvoboju, če so na bojišči umrli in niso kazali kesanja.

3. Samomorce, kadar je gotovo, da so se končali iz obupnosti ali iz jeze in niso dali pred smrtjo nobenega znamenja kesanja. Odreče se jim pogreb, vse slovesnosti; tudi slovesne zadušnice. Kadar je gotovo, da so se umorili vsled zmedenosti, se pokopljejo cerkveno in se jim dovolijo slovesne zadušnice. Ako se pa dvomi, ali so se umorili vsled zmedenosti ali iz obupnosti, se jim sme dovoliti cerkven pogreb, a ne slovesen, in se jim tudi ne dovolijo slovesne zadušnice.⁵⁾ V dvomu, ali se je kdo sam usmrtil ali ne, se pokoplje cerkveno.

4. Očitne in znane grešnike, ki umró brez pokore. Njih grešno življenje in nespokornost je morala biti pa gotova

¹⁾ Patent. 27. jan. 1781, v škof. l. 1883, str. 81.

²⁾ Comp. Rit. Labac., pag. 129, § 13.

³⁾ Ukaz min. notr. 3. maja 1874, v ukzn. l. str. 258.

⁴⁾ Razsodba min. prav. ukaz na dež. glav. v Pragi 28. maja 1889, št. 9441, v škof. l. 1889, str. 26.

⁵⁾ Decr. S. Cong. Off. 16. Maji 1866, v škof. l. 1887, str. 68.

in znana, ter taka, da bi iz privolitve cerkvenega pogreba nastalo pohujšanje.

5. Kateri se branijo v spoznani bližnji smrtni nevarnosti, in sicer trdovratno in pred pričami, sprejeti sv. zakramente. Če bi za tako trdovratnost vedel samo duhovnik, se dotičniku ne odreče pogreb.

6. Kateri niso prejeli zakramentov sv. pokore in sv. rešnjega Telesa o velikonočnem času, in je bilo to o njih obče znano ter so umrli brez vsacega znamenja pokore.

Vendar naj duhovnik nobenemu katoliškemu kristijanu ne odreče cerkvenega pogreba, da bi ne bil poprašal¹⁾ poprej škofa, ali če je škof oddaljen, svojega dekana.

Duhovnika ne sili državna postava, da bi moral koga cerkveno pokopati. Necerkvenega pogreba se ne sme vdeležiti niti cerkveno osobstvo na koru, niti cerkveni služabniki in strežniki,²⁾ in komur se odreče cerkveni pokop, njemu se tudi ne sme zvoniti.

Država še celó sploh tirja, da naj se samomorci pokopljejo³⁾ na tihem, in za vojake, kateri so se umorili, da bi se odtegnili kazni, ne tirja pokopa na pokopališči.⁴⁾

Čeravno je posvečeno pokopališče samo za katoliške kristijane, kateri umrjò v zvezi s cerkvijo, vendar se dovoljuje z ozirom na okoliščine časa in politične razmere pokop na posvečenem pokopališči tudi krivovercem (nikakor pa ne nekrščenim nevernikom), ako umrè taki v katoliški župniji in nimajo krivoverci v obližji lastnega pokopališča.⁵⁾ Posebej v Avstriji pa cerkev dopušča, da tudi na onih krajih, kjer imajo nekatoliki lastna pokopališča, se smejo pokopati na katoliškem pokopališču v slučajih, da imajo na njih njihove katoliške družine svoje družinske rakve ali tako imenovane lastne grobove, t. j. prostore na pokopališčih, na katere se sme pokopavati samo njih družina.⁶⁾

Civilni zakonski bi se smeli samo takrat cerkveno pokopati, če so skesano umrli. Da se pa more ž njimi za zunanjo sodnost cerkveno ravnati, morajo priče biti, da so bili res skesanega duha, in morajo dano pohujšanje, kolikor mogoče, popraviti. Kadar se ne morejo več spovedati, je dosti, ako so že prej svoj namen, cerkveni zakon skleniti, ali dušnemu pastirju zunaj spovednice dali na znanje, ali so se pa tako obnašali, da se dá na ta njih namen z gotovostjo sklepati, ali so pa ta namen kako drugače kazali in ga niso preklicali.

¹⁾ Rit. Labac., pag. 142.

²⁾ Ukzn. I. str. 110, § 29.

³⁾ Razpis min. 24. avg. 1873, št. 11.627, v ukzn. I. str. 244.

⁴⁾ Ukaz vojn. min. 22. jun. 1875, odd. IV. v škof. I. 1875, str. 12, glej škof. I. 1877, str. 100.

⁵⁾ Škof. I. 1879, str. 22, lit. c.

⁶⁾ Razglas min. bogoč. 11. sept. 1860, št. 1590. — S. Congr. Offic. 25. apr. 1860, v škof. I. 1878, str. 78.

Po avstrijski medverski postavi¹⁾ ne sme nobena verska družba odreči na svojem pokopališču dostojnega pogreba mrliču, kateri se k nji ne prišteva:

1. Ako gré za pogreb v družinskem grobu, ali
2. ako ni tam, kjer se je dogodila smrt, v okrogu občine nobenega pokopališča za družabnike cerkve ali verske družbe mrtvega.

Država tedaj tirja za tiste, katerim cerkev odreka blagoslovljeno pokopališče, dostojni pogreb, torej se smejo pokopati tudi na za to odločeni kraj pokopališča.²⁾

Protestantovski pastor ne sme na katoliškem pokopališču imeti govora, če je katoliški župnik temu oporekal³⁾; tudi noben lajik ne sme imeti govora na pokopališču, če dotični župnik ne dovoli.

Katoliški duhovnik pa sme iz cerkvenega stališča otroke krivovercev cerkveno pokopati, predno so se zavedli pameti, ali kakor drugi pravijo, predno so bili birmani po protestantovsko. Prevzeti bi pa smel tak pogreb, ako bi ga stariši za to prosili, le, če ne pride s tem v nasprotje s posvetno postavo, tedaj pri nas samo, če bi ga krivoverski duhovnik prosil za tak pogreb.

G. Izpisi iz matic.

§ 100.

Splošno o teh izpisih.

Vsi izpisi iz matic morajo biti izdelani v tistem jeziku, v katerem se spisuje matica. Ako se pošljejo v deželo, v kateri je neznan matični jezik, pridjati se jim mora prevod, večidel latinski, kateri poveruje politična gosposka; ravno tako morajo pa biti tudi legalizovani vsi taki izpisi, kateri dojdejo iz vnanjih dežel. Večinoma pa velja tudi sama poveritev od ordinarijata.

Za nemško državo veljajo še o tem posebna določila. Izpisi, ki pridejo iz nemške države, morajo imeti od civilne sodnije dotičnega kraja potrjenje in poleg tega izjavo (Bescheinigung) te sodnije, da ima izdajatelj izpisa pravico izdajati ga.

Izpise pa, ki se pošljejo iz Avstrije v nemško državo, mora poveriti okrajno glavarstvo. Če ga je pa poverila škofija, ni treba še potrdila politične gosposke.⁴⁾

Krstni, poročni in mrtvaški listi, kateri se pošljejo iz Avstrije na Laško, morajo biti potrjeni od poslanstva ali konzularnega urada; ravno tako, če pridejo iz Laškega semkaj.⁵⁾

¹⁾ Post 25. maja 1868, ukzn. I. str. 98.

²⁾ Razpis min. bog. I. avg. 1870, v škof. I. 1878, str. 78. št. 2.

³⁾ Glej škof. I. 1887, str. 89. Razs. nam. v Brnu.

⁴⁾ Škof. I. 1880, str. 111.

⁵⁾ Ukz. min. prav. 22. apr. 1874, v ukzn. I. str. 255.

Izdelovati se morajo vsi taki izpisi natanko po izvirniku, izvzemši krstno spričalo za pozakonjene otroke, kjer se ne pové nič o nezakonskem rojstvu, pa tudi o pozakonjenju ne.¹⁾

Pisma iz matice, kakoršni so krstni, poročni in mrtvaški listi, morajo imeti zaznamovano kronovino, škofijo in duhovnijo, kjer se je vršilo dotično dejanje. Važne letnice, dan in leto čina se vpišejo poleg številke tudi še z besedami. Vsako tako pismo mora župnik podpisati in podpečatiti.

Izpiski iz matice se ne smejo nikoli izdajati brez opravičenega uzroka, posebno krstni list ne. Kdor bi hotel imeti krstni list in noče povedati, čemu ga bode rabil, moral bi prinesiti dovoljenje od gosposke, potem še-le se mu dá.

Vsak izpis iz farne matice pa mora biti kolekovan s 50 kr., razven, kadar se izdaje na zahtevo višjim gosposkam in v drugih posameznih uradno določenih izjemah. Izpisi v cerkveno-uradnih zadevah na cerkveno oblast so koleka prosti, n. pr. v zakonskih zadevah. Pristojbino od matiških izpisov glej § 140. Količina koleka in pristojbine naj se na vsak izpis vpiše na levo stran spodaj.²⁾ Sicer pa niti revščina, niti ubožni list ne oproščata teh izpisov koleka, niti pristojbin.³⁾

Tudi notarji in advokati nimajo pravice tirjati nekolekovaných izpisov matice.

Če išče višja gosposka za uradno porabo *službenega izpisa*, se mora to vselej zaznamovati na samem izpisu, in sicer tako, da se najbolj na vrhu nad napisom ali pod njim zapiše *službeno* (ex officio. ex offio), potem se pa tudi izrečno naznani, zakaj se je dal ta izpis. To se lahko vpiše pod napisom, n. pr. *služben krstni list*, to je glava; spodaj za c. k. okrajno sodnijo v I., vsled dopisa z dné . . ., šte. . . ali *spisan na dopis c. k. okrajne sodnije v I., z dné . . ., šte. . . v kazenskih zadevah*.

Kadar treba, se dajejo taki izpisi na javne urade in zavode tudi v obliki pisma, ako ne pridejo v privatne roke. Izjemo delajo občinski uradi, kadar bi potrebovali takih izpisov zaradi občinske uprave, razven, če navedó datum in številko dotičnega razpisa okrajnega glavarstva. Tudi izpisi za izdelavo domovinskih listov, poselskih ali delavskih bukvic se morajo kolekovati.⁴⁾

Sodnije in notarji v imenu sodnij včasih strankam naročé za zapuščinske obravnave ali v zadevah varuštva mladoletnih, naj prinesó od župnije izpis iz matice. Taki izpisi se smejo izdelati brez koleka, samo da se ne datujejo, ne podpišejo in ne podpečatijo.

¹⁾ Dekr. dvorn. kanc. 18. jul. 1834, št. 17.820.

²⁾ Ljublj. ukzn. I. str. 63.

³⁾ Razpis c. k. namestn. v Trstu 25. jul. 1884, št. 10.383/IX., v škof. I. 1884, stran 113.

⁴⁾ Razglas min. fin. 3. okt. 1885 št. 29.800 v Linzer Quartalschrift 1886, stran 490.

Previdno je, če se zgoraj zapiše, čemu se je list izdal, in oseba, za katero se je izdal, n. pr. *V zapuščinski zadevi Janeza Novak.*¹⁾

Za šolo se ne smejo dajati niti starišem, niti šolskim vodstvom nekolekovani krstni listi; le kadar želi krajni šolski svet podatkov radi šolskega popisa, dati se mu smejo v obliki dopisa. Tudi službeni krstni list bi se jim smel dati, seveda z navedenim dopisom krajnega šolskega sveta. Če bi šolsko vodstvo tirjalo krstni list ali krstna data na povelje višje gosposke, mora se vselej s takim poveljem izkazati, kar se zaznamuje na izpisu.²⁾ Ko bi gosposka katerikrat tirjala posnetek (Extract) iz matice o kakovem činu, se vzame navadna matična pola, ter se ves akt natančno izpiše ter podpiše.

Zasobnikom se izročajo data iz krstne knjige za ljudsko štetje. Napis takemu izpisu se glasi: *Za ljudsko štetje (zur Volkszählung)*, ter se v spisu navede letnica, mesec in dan rojstva, kraj rojstva. Pisarina se ne sme tirjati.

Ako je umrl vlagatelj v poštno hranilnico, pa hočejo vlogo vzdigniti njegovi dediči, narediti morajo prošnjo na poštno-hranilni urad na Dunaji s priloženo vložno in odpovedno knjižico, pa tudi mrtvaški list vlagatelja. Prošnja je sicer koleka in pristojbine prosta, ne pa priloge, tedaj mora biti mrtvaški list kolekovan, ter se plača pristojbina od istega.

V nekaterih slučajih so ti izpisi tudi za vojake koleka in pristojbine prosti. Ako mora vojak h kontrolnemu zboru donesti poročni list, pride dotičnik sam ponj. Rabi se zavoljo razpregleda vojakov in se vpiše pod glavo: *izdelan radi razpregleda v vojaštvu* (ausgefertiget für die militärische Evidenzhaltung).³⁾ Tudi krstni in mrliški listi odpuščenih in rezervistov c. k. vojske in vojne mornarice, poročni in mrtvaški listi deželnih brambovcev in njih družin so koleka in pristojbine prosti, kadar se rabijo radi razpregleda v vojaštvu.⁴⁾

Vloge za začasno oproščenje vstopa v vojsko, mornarico, nadomestno reservo ali deželno brambo, kakor tudi sploh prošnje za oboljševanje (Begünstigung) v spolnovanji vojaške dolžnosti, kolikor se tak oboljšek tirja kot pravica v vojaški postavi utrjena, dalje prizivi na odloke o takih vlogah, kolikor jih postava dopušča, potem dokazi k takim vlogam in prizivom so koleka prosti. Vse druge prošnje, katere tirjajo izjemnega oboljševanja, kakoršno je odvisno od upravne gosposke, kakor n. pr. prošnja za predčasen stalen odpust iz posebnega ozira vrednih družinskih razmer, pa niso koleka proste, tedaj tudi k njim potrebni dokazi ne;⁵⁾ ravno

¹⁾ Nazn. nam. v Gradci 28. nov. 1887, št. 24 494, v Ljublj. l. 1888, str. 58.

²⁾ Razglas nam. v Trstu 20. sept. 1884, št. 13.655, v škof. l. 1884, str. 132.

³⁾ Ukaz min. notr. 24. dec. 1872, št. 15.885, v ukzn. l. str. 238.

⁴⁾ Razglas min. notr. 15. jul. 1888, št. 9036, v škof. l. 1878, str. 73; dopis kranjske dež. vlade 4. marca 1890, št. 2905, v šk. l. 1890, str. 37.

⁵⁾ Razglas min. dež. brambe 27. jun. 1874, št. 8535, v ukzn. l. str. 255.

tako tudi ne priloge k prošnji za spolnjenje naborne dolžnosti v drugem nabornem kraju.¹⁾

Prepisi izpisov matic, če jih stranke same naredé, in jih rabijo kot prilogo koleku podvrženi vlogi, ali koleku podvrženemu zapisniku, kolekujejo se samo kot priloge s 15 kr. Vendar morajo take priloge imeti uradno potrdilo, da so bili izvirniki kolekóvani. To potrdilo napravi uradnik pri vložnem zapisniku ali pri ekspeditu in sicer brez pristojbinih plačil potem, ko je bil prepis primeril izvorniku. Ako stranka izvirnika ne more donesti k primeri, ali če noče iskati takega potrdila, mora tudi prepis imeti tolik kolek, kolikoršnega ima izvornik.²⁾

Nekateri izpisi se morajo poslati na tozemske urade v določenih primerljjejih službeno, ne da bi jih urad prej tirjal, ravno tako na inozemstvo brez tirjatve.

Ako je umrla osoba moškega spola, katera ni še dovršila 23. leta, pa ni bila v župniji, kjer se je smrt dogodila, v župno knjigo vpisana, naj pošlje župnik v osmih dneh izpis iz mrtvaške knjige (službeni mrtvaški list) naravnost na vodjo matic njegovega rojstnega kraja, če je dotični rojstni kraj v isti kronovini; ako je pa v drugi, ali če rajni ni bil rimsko-katoliške vere, se pošlje izpis na deželno vlado, da ga pošlje na pristojnega vodja matic. Prejemnik izpisa naj ravna po navodu § 43.³⁾

Izpis umrlih, ki so bili rojeni pod ogrsko krono, se pošlje potom okrajnega glavarstva na ministerstvo notranjih zadev, katero sporoča smrt na ogersko ministerstvo⁴⁾ (§ 99.)

Ako umrje začasno odpuščeni v garnizijskem kraju, pošlje civilni duhovnik, kateri je vojaškega nadomestoval, mrtvaški list poveljništvu dopolnitvenega okraja (Ergänzungsbezirks-Commando). oziroma poveljništvu vojaške postaje (Militär-Stations-Commando), a na krajih, kjer ni garnizije, politični okrajni gosposki, da ga pošlje poveljništvu dopolnitvenega okraja.⁵⁾

Če umrje neaktivni vojak, oziroma deželni brambovec, ali podanik ogrske krone, odpuščenec c. k. vojske ali mornarice, ali honved, naj pošlje župnik precej mrtvaški list službeno na občinskega predstojnika tiste občine, v kateri je vojak umrl, da ga predloži okrajnemu glavarstvu.⁶⁾

Kako morajo v takih slučajih ogledniki mrliča izdelati ogledni list, glej § 99, in o pokojninarjih § 104.

1) Razglas min. dež. br. 22. jun. 1874, št. 9959, v ukzn. l. str. 256.

2) Pristojbinska post. opom. I. k tarifni štev. 2.

3) Ukz. min. notr. 27. jul. 1870, št. 10.148, v ukazn. l., str. 168.

4) Ukz. min. notr. 28. avg. 1872, št. 11.081 v ukazn. l., str. 224.

5) Povelje o razpreglednosti za c. k. vojsko l. 1887, v škof. l. 1887, str. 36.

6) Razglas min. dež. br. 14. avg. 1859, št. 8459, § 8., v ukzn. l., str. 220. — Škof. l. 1880, str. 39. — Razglas min. notr. 26. jun. 1882, št. 14.707, v škof. l. 1882, str. 117. — Škof. l. 1887, str. 36.

Smrt vsacega moškega, ki je ud črne vojske, se naznani politični okrajni gosposki bivališča za objavo na pristojno občino. Obvezani k črni vojski so pa vsi za orožje sposobni državljani (wehrfähig) od začetka leta, v katerem kdo skonča 19. leto, do konca leta, v katerem skonča 42. leto; tudi vse osebe iz vrste častniških in vojaških uradnikov predstavljene v pokoj ali v razmerje izvan vojaške službe in deželne brambe, kolikor se ne rabijo v službi c. k. vojne, vojne mornarice, nadomestne reserve ali pa deželne brambe. Tudi so zavezana k črni vojski vsa društva (Körperschaften), katera nosijo vojniški naslov ali vojniška znamenja. Oni, kateri so vstopili kot prostovoljci v vojsko pred začetkom dolžnosti za črno vojsko, so obvezani službovati po dopolnjenih 12. letih v vojni še 10 let v črni vojski.

V dvomu, je-li je kdo prištet črni vojski, pošlje se mrtvaški list vsakega državljana, umrlega mej 19. in 42. letom, na politično okrajno gosposko njegovega bivališča.¹⁾ Pod glavo lista se vpiše: *v sled ukaza min. dež. br. 17. avg. 1886*, ali: *v razpregled črne vojske*.

Za izpise na inozemstvo veljajo ti-le ukazi:

Za laške podanike se pošlje krstni, poročni in mrtvaški list, kadar je kdo v župniji bil rojen, se poročil ali umrl, in sicer po preteku vsakega tretjega meseca, tedaj konec marca, junija, septembra in decembra. Ako so izdelani v drugem, ko latinskem jeziku, z latinskim prevodom. Pošilja se na dotično politično gosposko.²⁾ V mrtvaških listih naj se pa tudi pristavi kraj rojstva, ime starišev rajnkega in, ako je mogoče, kam je pristojen.³⁾

Za bavarske podložnike se pošilja rojstni in mrtvaški list, ako je mogoče naravnost na domovinsko gosposko; če pa to ni mogoče, na deželno politično gosposko po okrajnem glavarstvu.⁴⁾

Mrtvaški list vseh umrlih podanikov velike vojvodine in vojvodine saksanske se vpošlje okrajnemu glavarstvu za predložitev na deželno vlado in nadaljno pošiljatev na ministerstvo zunanjih zadev.⁵⁾

Mrtvaški list würtemberških podložnikov na politično gosposko za predlogo na deželnega predsednika.⁶⁾

Mrtvaški list belgiških podložnikov se pošilja v latinskem jeziku ali v latinskem prevodu po okrajnem glavarstvu v nadaljno postopanje na deželnega predsednika.⁷⁾

¹⁾ Post. 6. jun. 1886. — Ukz. min. dež. br. 17. avg. 1886, v škof. l. 1886, str. 70—75. — Razglas min. dež. br. 4. sept. 1888, v škof. l. 1888, str. 101 o ogrskih državljanih.

²⁾ Razglas min. notr. 28. dec. 1883, št. 13.126, v škof. l. 1884, str. 4.

³⁾ Ukz. min. notr. 1. dec. 1873, št. 19.721, v ukzn. l. str. 253.

⁴⁾ Ukz. min. bogoč. 5. okt. 1860, št. 14.784, v škof. l. 1877, str. 84.

⁵⁾ Razpis drž. min. 23. feb. 1866, št. 1573, v ukzn. l. str. 75.

⁶⁾ Razglas nauč. min. 11. dec. 1875, št. 18.727, v škof. l. 1876, str. 97.

⁷⁾ Ukz. nauč. min. 5. jun. 1871, v ukzn. l. str. 214.

Ako so umrli zapuščeni otroci (najdenci), blazni ali ubožni podložniki francoske države v kakem dobrodelnem avstrijskem ustavu, se vpošlje mrtvaški list okrajnemu glavarstvu.¹⁾

Krstni, poročni in mrtvaški list švicarskih podložnikov se pošlje v nemškem ali latinskem jeziku, ali z latinskim prevodom naravnost okrajnemu glavarstvu za predlogo na deželno vlado.²⁾

Vzorci izpisov iz matic. Za te se sicer navadno rabijo tiskani obrazci, na katerih se kar izpolnijo predelki. Vendar nanese tudi slučaj, da se pišejo, zato naj sledé tukaj za-nje vzorci.

A. Izpisi iz krstne knjige.

Rojstni in krstni list.

Podpisani spričujem iz krstne knjige Tom. III, fol. 79, da je bila dné tretjega marca, tisoč osemsto in osem-desetega leta (3. marca 1880) v vasi Vrtovče, hiš. št. 4, dežele Kranjske, škofije ljubljanske, rojena Marija, zakonska hči Matija Lešar, cele zemlje posestnika, in njegove žene Marjete, roj. Žabnikar, oba katoliške vere, in da jo je dné 4. marca 1880 (ali: istega dné) po rimsko-katoliškem obredu krstil visokočastiti gospod Anton Macun, župnik, vpričo botrov Janeza Keše, pol zemlje posestnika, in Ane Ogorek, kočarice.

To potrjuje moj lastnoročni podpis in pritisnjen župnijski pečat.

Župni urad . . .

Za otroke tuje osebe, katera je ime sama napovedala, in se ne vé, je-li je mati poročena ali ne.

Rojstni in krstni list.

Podpisani spričujem iz krstne knjige Tom. V., fol. 10, da je bil dné 30. avgusta 1863 v vasi Cerovec, h. št. 3, v vojvodini Kranjski, škofiji ljubljanski, rojen Emil, sin Rozalije roj. Heinz, kakor je ime sama napovedala (če se je resničnost njenega rojstvenega imena potrdila, se vpiše samo: Rozalije roj. Heinz brez pristavka) in da ga je istega dné po rimsko-katoliškem obredu krstil visokočastiti gospod Blaž Žigon, kapelan, vpričo botra Janeza Filipič, tovarniškega delavca.

Kakor kaže opomnja v krstni knjigi, je Rozalija Heinz naznanila, da je s Henrikom Wölfling, trgovcem v Velikovcu na Koroškem, in sicer na dan poroda že

¹⁾ Razpis min. notr. 27. dec. 1863, št. 8542, v ukazn. l. str. 21.

²⁾ Škof. l. 1877, str. 36, — l. 1890, str. 95.

šest mesecev poročena in da je otrok Emil zakonski sin teh zakonskih. Vendar ni bila resničnost napovedi Roza-
lije Heinz še do današnjega dne potrjena.

To potrjuje . . .

Krstno spričalo za pozakonjene otroke.

Krstno spričalo.

Podpisani spričuje iz krstne knjige Tom. . . , fol. . . , da je bila rojena dne 5. septembra 1879 v vasi Vrtovče, h. št. 4, v vojvodini Kranjski, škofiji ljubljanski, Marija, hči zakonskih Matija Lešar, cele zemlje posestnika, in Marjete roj. Žabnikar, oba katoliške vere, in da jo je dne 6. septembra 1879 krstil po rimsko-katoliškem obredu vpricho botrov . . visokočastiti gospod Anton Macun, župnik.

To potrjuje . . .

Lahko bi se pa tudi izdelalo na tiskanem vzorcu za zakonske otroke, vendar se ne sme opustiti opomnja, da so nezakonski. Da sta se poročila oče in mati, se izpiše, kakor je v krsti knjigi; pozakonilna opomnja pa tudi na primeren kraj, najbolje na hrbet spričala. A po navadi se vendar-le izdela krstno spričalo.

Rojstni in krstni list za otroke iz civilnega zakona.

Rojstni in krstni list.

Podpisani spričujem iz krstne knjige Tom. . . , fol. . . , da je bil (bila) dne . . . , v . . . , h. št. . . . , dežele . . . , škofije . . . rojen (rojena), . . . sin (hči) starišev civilnega zakona . . . (ime in stan očeta) in . . . (ime matere) in da ga (jo) je dne itd.

Testimonium baptismale.

Infra scriptus testatur secundum matricam baptizatorum hujus parochiae, anno millesimo octingentesimo octagesimo, die 3. Martii (3. Martii 1880) in pago Vrtovče Nr. 4., ducatus Carnioliae, dioecesis Labacensis natam, et die proxime sequenti sacro baptismatis lavacro tinctam fuisse Mariam, filiam legitimam Mathiae Lešar, mansi, ejusque uxoris Margarithae natae Žabnikar, catholicae fidei addictorum. Patrini fuerunt Joannes Keše, $\frac{1}{2}$ mansus, et Anna Ogorek, casaria. Actum sacri baptismatis persolvit reverendus Dominus Antonius Macun, parochus.

De quibus omnibus et singulis testor propria manus subscriptione et parochialis sigilli impressione.

Ex officio parochiali . . .

Ako je mati slučajno porodila v tuji župniji, naj duhovnik, kateri je vpisal krst v svoji matici, naznani župniku rojstvo in krst matere, da vpiše otroka v svojo župno knjigo.

Pro statu animarum.

Die 11. Aprilis anni currentis hic natus et die 12. ejusdem mensis in hac parochiali ecclesia baptizatus est Carolus, filius legitimus Andreae Čehovin et Mariae natae Bajec e Velika gora Nr. 17.

Ako je nezakonska mati v tuji župniji porodila in se je nezakonski oče dal vpisati v krstno knjigo:

Hodie in pago Vrtače Nr. 11 hujus parochiae natus, et in hac parochiali ecclesia baptizatus est Carolus, filius illegitimus Mariae Bajec, ancillae. Patrem se declaravit Andreas Čehovin, faber.

B) Izpisi iz poročne knjige.

Vojvodina Kranjska.

Škofija ljubljanska.

Poročni list.

Iz tukajšnje poročne matice se uradno spričuje, da sta bila dne dvajsetega avgusta tisočosemstoinosemdeset (20. avgusta 1880) v tukajšnji župni cerkvi po krščansko-katoliškem obredu po visokočast. gosp. Francu Stare, župniku, poročena:

Avguštin Vodičar, delavec, 21 let star, samski, zakonski sin Jakoba Vodičar, kmeta, in njegove žene Marije roj. Trepetlika iz Žabje vasi h. št. 30, in

Klementina Blagne, 18 let stara, samska zakonska hči Jožefa Blagne, kmeta, in njegove žene Ane, roj. Kepa iz Male gore št. 1, vpričo Janeza Vodičar, kovača, in Jerneja Bajec, kmeta.

To potrjuje moj lastnoročni podpis in pritisnjen župni pečat.

Župni urad . . .

Poročni list za zakon, sklenjen s pasivno asistenco¹⁾:

Poročni list.

Spodaj podpisani potrjujem, da sta izjavila I. I. in I. I. po izvršenih . . . oklicih, dne . . . leta . . . vpričo župnika I. I. v I. in dveh prič I. I. in I. I. slovesno obojestransko privoljenje v zakon.

¹⁾ Ukaz škof. ljublj. 10. decbr. 1842.

Testimonium copulationis.

Ego infrascriptus parochus parochiae Studenec, ducatus Carnioliae, dioecesis Labacensis, praesentem extractum e matrica copulatorum de tenore sequenti inveniri testor: Anno millesimo octingentesimo octagesimo, die vigesima Augusti (20. Augusti 1880) reverendus Dominus Franciscus Stare, parochus, copulavit Augustinum Vodičar, mercenarium, catholicae religionis, 21 annorum, coelibem, filium legitimum Jacobi Vodičar rustici ejusque uxoris Mariae natae Trepelika e Žabja vas Nr. 30 cum Clementina Blagne, catholicae religionis, 18 annorum, coelibem, filiam legitimam Josephi Blagne rustici ejusque uxoris Annae natae Kepa e Mala gora Nr. 1, praesentibus testibus Joanne Vodičar, fabro, et Bartholomaeo Bajec rustico.

In quorum fidem has litteras propria manu subscripsi et sigillo parochiali munivi.

C) Izpisi iz mrtvaške knjige.

Vojvodina Kranjska.

Škofija ljubljanska.

Podpisani spričujem iz tukajšnje župne mrtvaške knjige Tom . . . , str. . . . , da je Anton Vičič, kovač, katoliške vere, star 30 let, stanujoč v . . . , št. . . . , dne 23. avgusta 1877 previden s sv. zakramenti umrl vsled vodenice, in da ga je dne 25. avgusta visokočastiti gosp. župnik . . . po katoliškem obredu pokopal na tukajšnjem pokopališči.

To potrjuje . . .

Ako se je bil civilnemu zakonskemu odrekel pogreb, se v mrtvaškem listu izpusti, da je bil pokopan po katoliškem obredu.

Mrtvaški list.

Podpisani s tem spričuje iz mrtvaške knjige, da je umrl I. I., delavec iz I., katoliške vere, 30 let star in v I., h. št. . . . , stanujoč, sprog civilnega zakona, dne . . . meseca . . . leta . . . na jetiki in je bil dne . . . pokopan na pokopališči v I.

Za osebo moškega spola, umrlo pred 23. letom, se lahko vpošlje na župnika njegovega rojstnega kraja mesto službenega mrtvaškega lista sledeče poročilo:

Vsled ministerskega ukaza z dne 27. julija 1870, št. 10.148, se uradno naznanja, da je, kakor kaže tukajšnja mrtvaška knjiga, v smledniški župniji rojeni

Anton Smerdel, zakonski sin Janeza Smerdel in Lucije Trošt, tukaj v Topli vasi h. št. 10, dné 10. avgusta 1886 v starosti 18 let umrl in bil dné 12. avgusta pokopan na tukajšnjem župnem pokopališči.

Extractus e libro mortuorum.

Tenore praesentium infra scriptus fidem facio, testante libro mortuorum hujus parochiae Antonium Vičič, ferrifabrum, catholicae religionis, aetate 30 annorum, habitantem in . . . Nr. . . . 23. Augusti 1877 omnibus sacramentis infirmorum provisum apoplexia tactum pie in Domino obiisse, et 25. Augusti a me juxta ritum catholicum in parochiali coemeterio sepultum fuisse.

Pro meliori horum fide haec propria manu subscripsi et sigillo parochiali munivi.

§ 101.

Prepisi in izkazi iz matic.

Po preteku leta se vsaka matica za preteklo leto prepíše, kolacijonira, in prepisi pošljejo dekaniji, da jih pregleda, poveri in pošlje škofiji. Župnik jih prej podpiše in pritisne župnijski pečat.¹⁾

Začetkom aprila vsacega leta se pošlje radi cepljenja kôz na okrajno glavarstvo izkaz otrók, rojenih od 1. aprila preteklega leta do konca marca tekočega leta. Dobivajo se za to tiskani obrazci. Vpisati se morajo tudi otroci, kateri so odmrli, ali katerih stariši so se izselili. Pri umrlih se naznani dan smrti.²⁾

Radi nabora vojakov in razpregleda črne vojske pošlje okrajno glavarstvo vsako leto obrazce, kateri se izpolnijo po glavnih občinah. Duhovnik vpiše va-nje vse osebe moškega spola — tudi tiste, kateri so že umrli — ki bodo prihodnje leto spolnili 19. leto svoje starosti. Naznanja se tudi dan in leto smrti.³⁾ V razpredel *opomnja* pridejo zaznamki, služeči v poizvedbo zaznamovanega, posebno o domovinski občini. Do konca oktobra se pošljejo tako izpolnjeni obrazci občinskemu predstojništvu. Ravno te izpise dobi duhovnik zopet čez eno leto nazaj zaradi popisa onih, kateri pridejo prihodnje leto v naborno leto.

Gosposka pošlje tudi obrazce v popis mrličev, kateri niso bili rojeni v dotični župniji. V razpredel *opomnja* se vpiše domovinska občina ali drugi v poizvedbo služeči zaznamki.

¹⁾ Najvišji sklep 20. jul. 1835, razglasil ljublj. ord. 17. avg. 1835.

²⁾ Razpis dež. vlade kranjske 2. jan. 1863, št. 17.448.

³⁾ Dvorni dekr. 5. apr. 1828; ces. pat. 9. avg. 1854. — Post. 11. apr. 1889, v škof. l. 89, str. 53; škof. l. 89, str. 114.

Zapisek mrličev se pošlje vsak mesec posebej na okrajno sodniho. Izdela se po tiskanih obrazcih. Pri umrlih otrocih se vselej tudi naznanijo imena še živih starišev radi zapuščinske obravnave in postavljenja varuhov mladoletnim otrokom.¹⁾

Vsako četrtletje se pošlje na okrajno glavarstvo izkaz o naraščaju ali pomanjšanju ljudstva. Obrazce pošlje v ta namen glavarstvo samo in sicer v peterih golicah, katere se izpolnijo po krstnih, poročnih in mrtvaških knjigah. Najbolje je, ako se najprej vpiše vse s svinčnikom, in ko se uveri, da se števila vjemajo, s črnilom. Štejejo se pa samo prigodki, zaznamovani z vrstno številko.

I. golica. **Poroke.** Tukaj se štejejo leta tako, da je dotični prekoračil manjšo letnico, višje pa ne še presešel, n. pr. v 20.—24. leto pridejo vsi tisti, kateri so že prekoračili 20. leto, četudi samo za en dan, ne pa še 24. leta, ali so pa ravnokar stari 24 let.

Ločeni zakoni. Sèm se vštévajo zakoni, ločeni po smrti ali ločitvi.²⁾ Prelomki pod pol letom se pregledajo, nad pol letom pa štejejo in sicer v celotah; v prelomkih se naznanujejo leta samo takrat, če zakon ni še trajal jedno leto. N. pr.:

Ločeni zakoni		
Koliko let trajali	p o	
	smrti	ločitvi
4	—	1
20	1	—

Leta in meseci se štejejo po drugih golicah ravno tako, kakor v prvi.

Ob enem naj se vsako četrtletje naznani, koliko nezakonskih otrok se je pozakonilo. Ko bi ne bilo nobenega tacega slučaja, se pa poroča nikavno.

¹⁾ Ukzn. l. str. 224, razglas min. notr. 27. avg. 1871, št. 11.081. — Ukaz min. dež. br. 19. jan. 1887, v škof. l. str. 37, l. 1887.

²⁾ Po sodnijski ločitvi prestalih zakonov vsled ukaza c. k. minist. za notr. z dné 29. sept. 1891, št. 19.112, ni treba več izkazovati v teh golicah.

Vzorec se je ta-le izdal¹⁾:

Dežela: _____ Vodstro matic v: _____
Politična okrajna gosposka: _____

Izkaz

*o pozakonitvi nezakonskih v krstni knjigi vpisanih otrok
 vsled naslednje poroke starišev v . . . četrletji leta . . .*

Leta otrok	Dečki	Deklice	Posebne pripomnje
Do 1 leta			
Čez 1— 2 let			
» 2— 3 »			
» 3— 4 »			
» 4— 5 »			
» 5— 6 »			
» 6—10 »			
» 10—14 »			
» 14			
Skup .			

Imena nezakonskih otrok in njih mater vpošljejo naj se vsak mesec posebej, ali pa skupaj celega leta (razven mej tem umrlih) okrajni sodnji, da jim preskrbi varuha.²⁾ To pa se ne zahteva po vseh avstrijskih kronovinah, tako ne n. pr. na Kranjskem.

Naznanilo o družbinskih razmerah ali rodovinske pôle (Auskünfte, Familien-Bogen) iščejo oni, kateri se hočejo oprostiti vojniške dolžnosti. Izpolnijo se po tiskanih obrazcih. Župnik jih izdela samo za tiste, ki stanujejo v njegovi župniji. Ako kateri član družine ni bil rojen v njegovi župniji, ali je v drugi župniji umrl, mora stranka svojemu sedanjemu župniku donesti dotične izpise iz matic tistih župnij, kjer so se dogodili krsti ali smrt. V predel *opomnja* ne sme se nič vpisati, kar bi vplivalo na odlok komisije n. pr. revščina, zadržanje, bolehnost itd., ampak vpiše se, kje kdo stanuje, n. pr. omožena hči.

Naznanila se izdelajo brež koleka, kadar se prosilec sklicuje na določbe brambovske postave; župnik pa sme od njih sprejeti pristojbino dveh gld. Za revne jih izdela zastonj. Revnim se pa štejejo tisti, kateri se morajo brezplačno pokopati.³⁾ (Glej § 142.)

¹⁾ Razglas dež. vl. kranjske 3. marca 1886, št. 1980.

²⁾ Dvorni dekr. 5. apr. 1828, št. 7278.

³⁾ Razpis min. notr. 21. jul. 1872, št. 9902, v ukzn. I. str. 239. — Postava 11. apr. 1889, v škof. I. 89, str. 53.

Niso pa ta naznanila prosta koleka, kadar kdo le po potu milosti hoče doseči kako olajšanje ozirom vojaščine, če n. pr. prosi predčasnega stalnega odpusta zaradi družinskih razmer,¹⁾ ali če jih kdo rabi kot prilogo k prošnji za dovoljenje spolnitve naborne dolžnosti v drugem kraju.²⁾

Kedaj so sicer priloge k prošnjam za oproščenje ali zboljšanje v vojaštvu koleka proste, kedaj ne, glej § 100.

O pokojinarjih glej § 104.

H. Drugi posli duhovnega pastirstva.

§ 102.

Državna bramba pri spolnovanji verskih dolžnosti.

Po avstrijski postavi³⁾ je samostojnim državljanom dano na prosto voljo, ali hočejo nedelje in praznike posvečevati ali ne. Vendar je ob nedeljah med Božjo službo prepovedano vsako očitno delo, katero ni nujno. Med slovesno Božjo službo v bližini cerkve se mora vse opustiti, kar moti ali vznemirja Božjo službo. Prepovedano je pa po novejših postavah vsako obrtno delo ob nedeljah, razven snaženja in dela za vzdržavanje v dobrem stanu v obrtnijskih prostorih in na obrtnijskih pripravah. Vsi pomočniki pa morajo biti prosti o praznikih toliko, da morejo biti pri dopoldanski Božji službi svojega veroizpovedanja.⁴⁾

Izjeme te postave sme dovoliti ministerstvo.⁵⁾ To velja tudi o procesijah od nekdaj navadnih.

Norma-dnevi, veliki prazniki, ob katerih so od države prepovedane očitne veselice, so: trije zadnji dnevi v postu, veliko-nočna nedelja, binkoštna nedelja, sveto rešnje Telo, 24. in 25. december. Prepoved veselice pa velja tudi za naslednjo noč po polnoči napominanega praznika.⁶⁾

Ko bi duhovnik ne mogel z lepa odpraviti motenja posvečevanja teh dni, naj naznani škofiji, da stori ona potrebne korake.

Zaničevanje vere, bogokletstvo in očitno pohujšanje oziroma na vero kaznuje se po postavi.⁷⁾

Kdor očitno, pred več ljudmi ali v tiskovinah z razširjanjem podob ali spisov zasramuje nauke, šege in naprave od države

¹⁾ Razglas min. dež. br. 27. jun. 1874, št. 8535, v ukzn. l. str. 255.

²⁾ Razglas min. dež. br. 27. jun. 1874, št. 8536, v ukzn. l. str. 256.

³⁾ Post. 27. dec. 1867.

⁴⁾ Post. 8. marca 1885, v škof. l. 1885, str. 71.

⁵⁾ Post. 21. jun. 1884, v škof. l. 1885, str. 31. — Ukaz min. 27. maja 1885, št. 83. — 30. jul. 1885, št. 108, v škof. l. 1885, str. 72—73. — 21. sept. 1885, v škof. l. 1885, str. 91.

⁶⁾ Rzsodba min. notr. 13. sept. 1883, št. 11.803, v škof. l. 1884, str. 6.

⁷⁾ Kaz. zak. §§. 122—124.

zakonito priznane cerkve ali verske družbe, ali jo skuša zasramovati, ali razžali verskega služabnika pri izvrševanju bogoslužnega čina, ali se zadrži tako nedostojno med njih očitno Božjo službo, da lahko druge pohujša, stori se krivega prestopka — če se ne šteje tako obnašanje že med hudodelstva — in se kaznuje z ostrim zaporom od enega do šest mesecev.

Kdor pa moti od države priznano versko službo Božjo, ali s sramotilnim, grdim ravnanjem s posodami, odločenimi v Božjo službo, ali sicer z obnašanjem, govorjenjem, tiskovinami ali razširjanjem spisov skazuje očitno zaničevanje veri, se stori krivega hudodelstva motenja vere. Kazen pri očitnem pohujšanji, zapeljevanji ali splošni nevarnosti je ječa od enega do pet let, pri veliki hudobiji in nevarnosti do deset let, sicer šest mesecev do enega leta.

To se naznanja okrajni sodnji. Vloga je koleka prosta, ker v kazenskih zadevah.

Zdravniki so dolžni skrbeti, da se bolniki dadó prevideti.¹⁾

§ 103.

Šola sploh.

Pravico oskrbovati, voditi in neposredno nadzorovati poduk v krščanskem nauku in verske vaje imajo le cerkvene oblasti.²⁾ V poduku krščanskega nauka, v razdelitvi tvarine se ima duhovnik ravnati edino le po navodih in zapovedih škofije. Iz krščanskega nauka izpraševati ali izpraševanje ukazati nima pravice noben šolski nadzornik, ali katera druga, kakor duhovska oblast.

Verske vaje vodi duhovnik in jih naznani šolskemu vodji, vendar čas za-nje ne sme biti nasproten šolskemu redu.

Šolsko molitev tirja javna oblast praviloma pred začetkom dopoldanskega, in ob svršetku popoldanskega poduka. Molitev in pesmi voli učiteljska skupščina (Lehrkörper) izmed molitev od cerkvene oblasti dopuščenih, ali pesmi z ozirom na okoliščine posameznih šol.³⁾

Šolski otroci so zavezani vsako nedeljo in vsak praznik skupno pod vodstvom učiteljev se vdeležiti Božje službe, ravno tako ob več dnevih v tednu, izvzemši zimske mesece⁴⁾; dolžni pa niso biti samo pri Božji službi, ampak tudi pri pridigi.⁵⁾

Za prvo spoved in prvo sv. obhajilo sme katehet otroke podučevati tudi izvan šolskih, za krščanski nauk določenih ur, šola pa mora siliti otroke k temu poduku; vendar sme katehet ta poseben poduk dajati le v sporazumljenji z vodstvom

¹⁾ Dekr. dvorne kanc. 17. jan. 1812.

²⁾ Post. 25. maja 1868.

³⁾ Ukaz min. 8. okt. 1872, št. 8759.

⁴⁾ Razglas min. 1880, št. 6206.

⁵⁾ Razglas min. 8. dec. 1881.

šole ter z vednostjo šolske oblasti, in sme trajati samo nekaj tednov. Ko bi jih podučeval v cerkvi ali zvanj šolskih prostorov, ni mu treba takega sporazumljenja.¹⁾

Dan za sprejemo sv. zakramentov naznani duhovnik vodji in ta mora otrokom dati v to prost cel dan, ali dva po pol dneva.²⁾

Pri redno določenih verskih vajah je dolžnost šolskega vodstva nadzirati šolsko mladino.³⁾

Cerkvene zadeve šolo obiskujočih otrok zastopa v krajnem šolskem svetu samostojni duhovnik ali njegov namestnik.

V disciplinarnih pogreških v šoli ni duhovnik, ako ni stalno nastavljen veroučitelj, podložen šolskim oblastim, ampak edino le škofiji.⁴⁾

Šolskih konferenc se katehet ni dolžen vdeleževati, razven, če je bil od šolskih oblasti definitivno nameščen. Če se jih vdeleži, glasuje samo, kadar se tiče od njega podučevanih otrok.

Za poduk nenameščeni katehet navadno ne dobiva nobene nagrade, če ne poučuje na več kakor trirazrednih ljudskih in mestnih šolah. Za Kranjsko določuje nagrade veroučiteljem ukaz c. k. deželnega šolskega sveta z dne 26. novbr. 1891, št. 2629, ki je objavljen v škof. l. 1891, str. 137.

Stalno nastavljeni kateheti so v pravicah in dolžnostih enaki glavnim učiteljem.⁵⁾

Na red *srednje* (ungenügend) iz krščanskega nauka se mora jemati ozir pri premeščevanju otrok iz nižjega razreda v višji.⁶⁾

Šolske izpustnice podpisuje tudi katehet.⁷⁾

Šolski otroci ne smejo obiskovati krčem, razven s stariši; ne smejo biti pri plesih, ne postavljati kegljev po kegljiščih, tudi ne krošnjariti.

O izpisih iz matic za šolo glej § 100.

§ 104.

Poverjevanje pokojnarskih pobotnic.⁸⁾

Duhovni pastir potrjuje tudi s svojim podpisom in župnijskim pečatom, da še živé osebe, vživajoče pokojnino, provizijo, miloščino, počitnino, odgojnino, capo soldi, meščansko oskrbnino

¹⁾ Razpis nauč. min. 22. dec. 1876, v škof. l. 1877, str. 9.

²⁾ Razpis nauč. min. 8. novb. 1880, v škof. l. str. 112.

³⁾ Novela k šolskim post. 8. maja 1883, § 48, v škof. l. 1883, str. 85.

⁴⁾ Ukaz nauč. min. 24. jun. 1872.

⁵⁾ Novela k šolskim post. 2. maja 1883, § 36, v škof. l. 1883, str. 85.

⁶⁾ Razglas nauč. min. 15. maja 1880, št. 7766.

⁷⁾ Ukaz nauč. min. 22. jun. 1885, v škof. l. 1886, str. 34.

⁸⁾ Dopis c. k. finančnega vodstva za Kranjsko 6. okt. 1870, št. 13.252, v ukzn. l. str. 170.

(Patriziersustentation). Previden pa mora biti, da se ne oškoduje javna blagajna vsled njegovega podpisa, ker ona tirja povračila od duhovnika-provzročnika. Zato morajo take stranke osebno donesti pobotnico k potrditvi (coramisieren); ko bi pa bila zadržana katera vsled bolezni ali kakorkoli, mora pobotnico podpisati lastnik ali oskrbnik hiše, kjer dotični stanuje, ali pa gosposka ali policija strankinega bivališča. Če je zapustila stranka za daljši čas svoje dosedanje bivališče (pa ne za zmiraj), ker je n. pr. na potovanji, v kopelji itd., tedaj ji ne sme potrditi pobotnice župnik njenega navadnega bivališča, ampak tisti, v čegar župniji sedaj biva.

Vojaško stranko vživajočo tako oskrbo, ki se izseli v inozemstvo, mora naznaniti duhovniku dotična politična gosposka, katera je izdelala potni list.¹⁾

Prisirotah, vživajočih take oskrbe, je treba paziti, če niso prekoračile pravilne starosti (Normalalter). Pravilna starost za sirote, katerih stariši vživajo pokojnino, je za dečke nastop dvajsetega leta, za deklice osemnajstega leta; za sirote, katerih stariši vživajo provizijo, t. j. kateri nimajo odmerjenega letnega vžitka, ampak na dan 2, 3, 4 kr., je pa pravilna starost za dečke nastop štirinajstega leta, za deklice dvanajstega leta; za sirote dvornih služabnikov obojega spola nastop osemnajstega leta. Ako tedaj sirote dovrše označena leta, neha tudi plača; ako katera po teh letih še kaj dobí, je to miloščina (Gnadengabe).

Otroci, ki so zgubili očeta in mater, pa jim je bila penzija ali provizija odmerjena skupno, jo vživajo toliko časa, dokler zadnja sirota ne doseže pravilnega leta.

Ti doneski pa se ustavijo precej, ko je bila oskrbljena sirota, tedaj tudi še pred doseženim pravilnim letom. Tako oskrbo je dolžan varuh zaznamovati na pobotnici, župnik jo mora uvaževati ter zabeležiti tudi pri podpisu.

Preskrbljena je sirota, kadar je dobila premoženje ali dohodke, dovoljne za oskrbo, in sicer dečki:

a) Ko so stopili v vojno in prejemajo mezdo ali plačo (Gage oder Löhnung).

b) Ko so bili sprejeti v semenišče, opatijo ali samostan; v odgojilnico ali oskrbovalnico pod državnim vrhovnim nadzorstvom, kjer se skrbi za vse potrebe gojencev.

c) Ko so dobili javno ali zasebno plačano službo.

d) Ko so stopili za vajence k trgovcu, rokodelcu, umetniku itd., kjer dobivajo od gospodarja ali mojstra brezplačno stanovanje, hrano, obleko in perilo.

Deklice so oskrbljene, če:

a) So stopile v zakon,

b) v samostan, kateri se ne peča z odgojo,

¹⁾ Razpis min. notr. 21. marca 1872, št. 4119, v ukzn. I. str. 223.

c) so dobile ustanovo, ali ustanovno mesto (Stiftplatz),
 d) so dobile javno ali zasebno plačano službo.

Civilni in vojaški pokojninarji dobivajo svojo plačo zanaprej vsaki drugi dan meseca, le duhovnik za nazaj petindvajseti dan meseca. Pred tem dnevom se ne podpisujejo pobotnice.

Možitev vsake tako oskrbovane vdove ali sirote se mora naznaniti nemudoma politični gosposki, smrt pa občinskemu predstojništvu z uradnim mrtvaškim listom, da ga nemudoma pošlje politični okrajni gosposki.¹⁾ Ravno to velja o vojaških pokojninarjih in oskrbljenicah.

Pobotnice se tako potrjujejo, da se potrdi pri navadnih pokojninarjih življenje: *Živi in biva tukaj*; pri vdovah še zraven vdovski stan: *Živi kot vdova tukaj*; pri sirotah, da niso oskrbljene: *Živi kot neoskrbljena sirota tukaj in je neomožena*.

§ 105.

Oskrba ubogih.

Oskrbovanje ubožnih zavodov odvzelo se je večinoma cerkvi, ter izročilo občinam; tako na Kranjskem s postavo 28. avg. 1883. Dovolilo se je, da ima župnik ali njegov namestnik pri občinskih obravnavah v zadevah ubožcev sedež in glas. Na razpolago je župniku prepuščeno le tisto premoženje, katero je bilo izrecno izročeno cerkveni upravi, in še to sme deliti le pod nekakim nadzorstvom občinske gosposke. Kar pa se za uboge nabere v cerkvi, je župniku na razpolaganje. Ako želi občina pojasnila radi enakomernega razdeljenja darov ali kakošne darove daje cerkev revnim, naj ji duhovnik to naznani.

Darovi, katere dobi duhovnik za revne izvan cerkve in katerih razdelitev ni določena, izročé naj se občinskemu ubožnemu zavodu, ali se pa razdelé v sporazumljenji z županstvom. Tako tirja postava.²⁾

Ostro je prepovedano — pod kaznijo 10—100 gld.³⁾ — dajati revnim ali ponesrečencem pismene svedočebe o nesrečah ali ubožstvu za nabiranje milih darov. Županija sme ubožnim dovoliti ob gotovih dneh nabiranje milih darov v domači župniji; župniku ni treba tega podpisavati.

Ubožne liste za oskrbo v bolnišnici izdelava župan in jih podpisuje tudi župnik. Župnik sme spisati samo ubožni list za tako imenovano pravico ubožih (Armenrecht); podpiše ga politična gosposka (okrajno glavarstvo). Izdeluje se za slučaj, kadar kdo potrebuje uradnega zastopnika v pravdi, ali bi

¹⁾ Razpis min. notr. 26. jun. 1882, št. 14.707.

²⁾ Glej Laib. Dioecbl. 1884, str. 106.

³⁾ Post. 11. maja 1873, § 3.

bil rad oproščen koleka in pristojbin v pravdah. Źupnik jih sme izdelovati samo za svoje Źupljane, ne pa za tiste, kateri so v občino pristojni, pa ne stanujejo v Źupniji. Izdelani morajo biti vestno in natančno samo za *postavno revne*, t. j. tiste, kateri nimajo svoje kmetije, glavnice, rente, dela ali zasluŹka, veĉjega dohodka, kakor je v tistem kraji dnina navadna. Naznaĉeno mora biti, v kak namen je izdelan. UboŹni list pa ne oprošĉa vselej pristojbin, ampak samo v dveh sluĉajih: v varstvenih in kuratelnih zadevah (Vormundschafts- und Curatel-Angelegenheiten), in v sodnijskem postopanju v lastnopravdnih zadevah (in eigener Streitangelegenheit¹⁾).

UboŹni listi so vselej koleka prosti, a ne dajejo pravice, da bi se dotiĉni ubogi oprostil koleka pri tistih pismih, ki so podvrŹeni koleku, n. pr. pri izpisih iz matie.

V z o r e c :

UboŹni list,

s katerim se Janezu DraŹkoviĉu iz Sel, hiŹna Źtev. 3, uradno potrjuje, da nima razven borne koĉe in nekaj malega posestva nikakega, niti premiĉnega niti nepremiĉnega premoŹenja, in da si zavoljo bolemnosti ne zasluŹi navadne dnine. Zatorej se slavni sodnji v pravdi zoper JoŹefa KordeŹa priporoĉa za oprošĉenje od postavnih kolekov in pristojbin.

Za uboŹne liste dijakov so posebni obrazci. Potrebujejo jih pri proŹnjah za oprošĉenje od Źolnine in pri proŹnji za ustanovo. Źupanija jih izdelata, Źupnik samo podpiŹe in podpeĉati. Izdelan pa mora biti vselej v tistem letu, v katerem dijak ĉesa prosi. Duhovnik naj pregleda, predno ga podpiŹe, ĉe so vsi predeleci prav izpolnjeni in so li data prava, in naj ga vrne Źupaniji v popravo, ĉe ni kaj pravilnega, ker sicer je dijak v nevarnosti, da se ne bi uvaŹevala proŹnja.²⁾

§ 106.

Nadzorovanje nraavnosti.

Tukaj mora duhovnik uporabiti veĉinomoma duhovno-pastirske pomoĉke: pomoĉi pri gosposkah, ĉe bi jo bilo tudi moĉ dobiti, iŹĉe naj le v skrajni sili. Ko bi bilo n. pr. znano kako prileŹniŹtvo in vse njegovo opominjevanje niĉ ne izdĹa, naj se obrne do obĉinskega predstojniŹtva ali na okrajno glavarstvo, in ko bi vse to ne pomagalo, iŹĉe naj pomoĉi pri Źkofijstvu.

¹⁾ Dekr. dvorne komore 26. jul. 1840. — Razglas trŹaŹke deŹelne vlade 25. jul. 1884.

²⁾ Škof. l. 1882, str. 204, in l. 1885, str. 103.

Semtertje mora duhovnik dajati spričala o nravnosti. Izdeluje naj je z vso previdnostjo še-le tedaj, ko je duhovnik o zadevah dotičnega poizvedel potrebnih pri zanesljivih osebah. Osebam, policijsko še ne kaznovanim, se naredé taka spričala s poročilom, *da se o osebi nič slabega ne vé*. Kar vé duhovnik iz svoje duhovniške službe, naj v takem spričalu ne omeni, naznani naj samo fakte, in še te kolikor mogoče povoljne. Zamolčati pa se ne smejo pre-
stane sodnijske kazni.¹⁾

Ako prosijo takega spričala zasebniki, morajo naznaniti, v kakošen namen ga potrebujejo. Brez namena se ne sme dati. Kadar se zasebniku ne more dati dobro spričalo, naj se mu sploh odreče.

O spričalih nevest, jemljóih v zakon vojaka, glej § 71.

V z o r e c za navadno spričalo:

Kolek
50 kr.

Spričalo o nravnosti.

Podpisani spričujem s tem uradno, da se je Peter Jožin iz Nove vasi št. 10, tukajšnje župnije, od svoje mladosti do sedaj pohvalno obnašal, svoje stariše spoštoval, bil vkljuden do vsakega, je Božjo službo redno obiskoval in redno spolnoval svoje krščanske dolžnosti, samo da je pred kratkim v nesrečnem trenutku se vzdignil v jezi proti svojemu sosedu in ga težko poškodoval, zavoljo katere nesreče je sedaj potrj in ga vsi znanci pomiljujejo.

To spričujem z lastnoročnim podpisom in pritisnjenim župnijskim pečatom.

Zadnji dostavek sme tudi izostati.

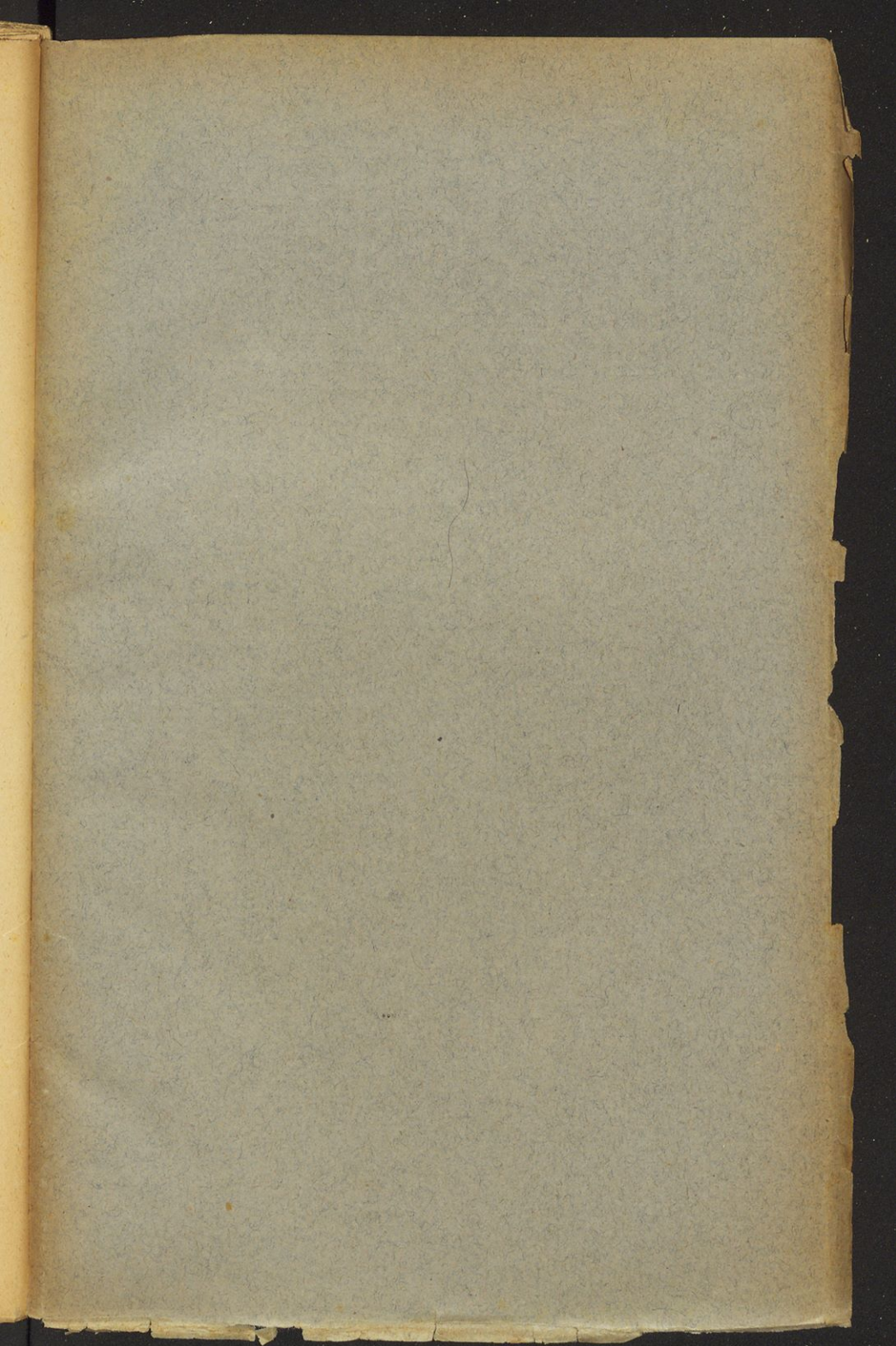
Ker se mora duhovnik pri prošnjah za duhovniško službo izkazati tudi o svojem obnašanju v prejšnjih službah, mora tudi župnik svojemu kapelanu vročiti tako spričalo.

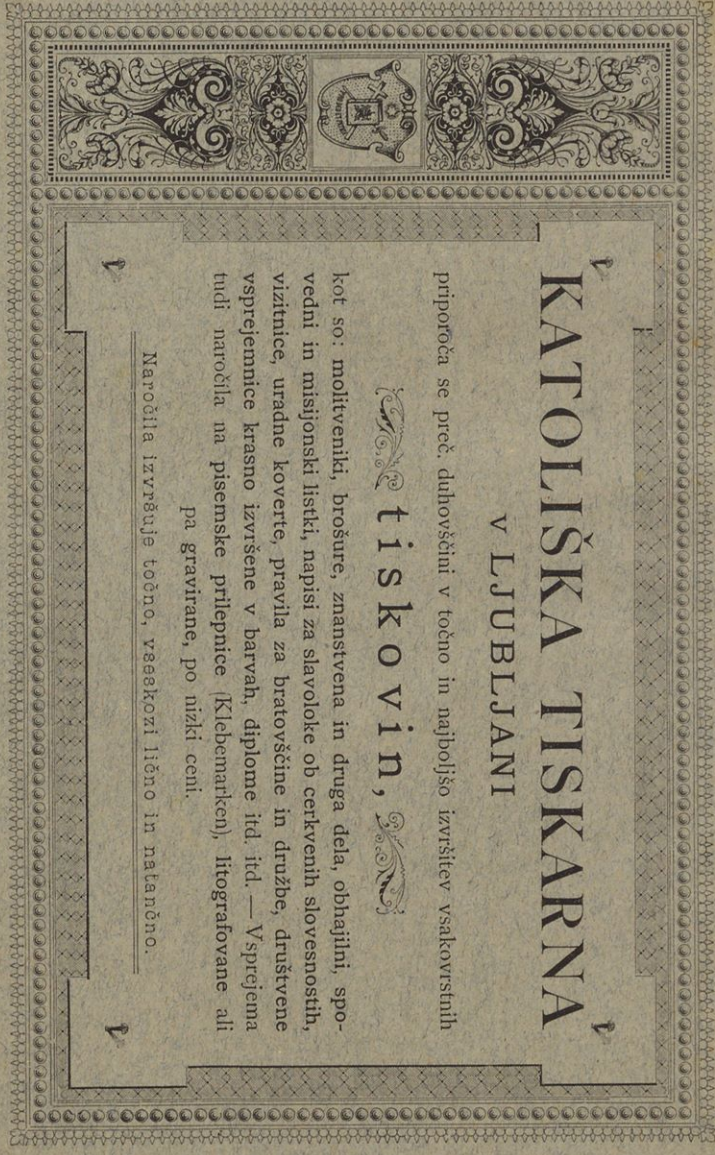
V z o r e c:

Spričalo o zadržanji,

s katerim potrdim z veseljem, da se je visokočastiti gospod I. I. čas svojega triletnega službovanja v tukajšnji župniji obnašal tako, kakor se spodobi duhovniku, ter bil celi župniji v lep izgled, sosebno pa je veliko dobrega storil s svojo neumorno pridnostjo na prižnici, v spovednici, v šoli in pri bolniški postelji.

¹⁾ Razglas min. notr. 22. jun. 1878, št. 7188.

KATOLIŠKA TISKARNA
V LJUBLJANI

priporoča se preč. duhovščini v točno in najboljšo izvršitev vsakovrstnih
tiskovin,

kot so: molitveniki, brošure, znanstvena in druga dela, obhajilni, spovedni in misijonski listki, napisji za slavoloke ob cerkvenih slovesnostih, vizitnice, uradne koverte, pravila za bratovščine in družbe, društvene vsprejemnice krasno izvršene v barvah, diplome itd. itd. — V sprjemna tudi naročila na pisemske prilepnice (Klebemarken), litografovane ali pa gravirane, po nizki ceni.

Naročila izvršuje točno, vsakekzi lično in natančno.